

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 7, 10–15, 17–19, 24 och 25 juni justerades.

§ 2 Anmälan om nya riksdagsledamöter

Följande berättelse hade kommit in från Valprovsningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för nya ledamöter av riksdagen

Till Valprovsningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Arber Gashi (S), Msciwoj Swigon (SD) och Marie Olsson (S) utsetts till nya ledamöter av riksdagen från och med den 16 juli 2024 sedan ledamöterna Adnan Dibrani (S), Beatrice Timgren (SD) och Sofie Eriksson (S) avsagt sig uppdraget och riksdagen godkänt detta (prot. 2023/24:138 § 4).

Valprovsningsnämnden har enligt 14 kap. 30 § vallagen (2005:837) denna dag granskat bevisen för de nya ledamöterna och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 14 kap. 28 §.

Stockholm den 27 juni 2024

Malin Bonthron

ersättare för ordföranden

/Sara Dadnahal

sekreterare

§ 3 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Andre vice talmannen anmälde

att *Josef Fransson* (SD) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 1 juli, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Anette Rangdag* (SD),

att *Caroline Högström* (M) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 13 augusti, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Eleonore Lundkvist* (M) och

att *David Perez* (SD) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 20 augusti, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Kent Kumpula* (SD).

§ 4 Avsägelser

Andre vice talmannen meddelade att *Hans Wallmark* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Msciwój Swigon* (SD) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Linda W Snecker* (V) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 9 september.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade
att *Andrea Kronvall* (SD) avsagt sig uppdraget som ersättare i riksdagen,

att *Rasmus Ling* (MP) avsagt sig uppdraget som ledamot i riksdagsstyrelsen och

att *Annika Hirvonen* (MP) avsagt sig uppdraget som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 5 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade
att Socialdemokraternas partigrupp anmält Marie Olsson som suppleant i skatteutskottet och Arber Gashi som suppleant i socialförsäkringsutskottet samt

att Miljöpartiets partigrupp anmält Annika Hirvonen som ledamot i riksdagsstyrelsen och Camilla Hansén som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleant i skatteutskottet
Marie Olsson (S)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Arber Gashi (S)

ledamot i riksdagsstyrelsen
Annika Hirvonen (MP)

ersättare i riksdagsstyrelsen
Camilla Hansén (MP)

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:801

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:801 Barns kontakt med båda föräldrarna vid vårdnadstvister

av Runar Filper (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 20 augusti 2024.

Stockholm den 1 juli 2024

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:816

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:816 Samhällets beredskap mot påverkanskampanjer och vilseledande information

av Eva Lindh (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 5 september 2024.

Skälet till dröjsmålet är resor och andra tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 24 juni 2024

Försvarsdepartementet

Carl-Oskar Bohlin (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:818

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:818 Djurhållares rättssäkerhet

av Staffan Eklöf (SD)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 26 september 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 2 juli 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 7 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2023/24:FPM57 EU:s årsbudget 2025 och teknisk justering av fleråriga budgetramen för 2025 *COM(2024) 120* till finansutskottet

Svar på
interpellationer

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:812 om nordiskt samarbete

Anf. 1 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Eva Lindh har frågat mig hur jag bedömer möjligheterna till förbättrat samarbete inom Norden efter de aktuella händelserna samt om jag avser att vidta några åtgärder för att förbättra samarbetet inom Norden.

Det nordiska samarbetet vilar på en solid grund. Vi hör till varandras närmaste samarbetspartner, och tillsammans utgör vi en betydande politisk och ekonomisk kraft.

Det osäkra omvärldsläget och Finlands och Sveriges steg in i Nato har bidragit till att ytterligare stärka banden inte bara inom Norden utan runt hela Östersjön. Jag instämmer med Eva Lindh: Vårt samarbete är nu djupare och viktigare än någonsin. Det finns också en stor samsyn i de nordiska länderna kring att vårt samarbete är centralt för att kunna hantera gemensamma utmaningar i våra länder, för våra företag och medborgare. Visionen om att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region 2030 nås endast om vi arbetar tillsammans.

Det nordiska samarbetet liksom att värna och utveckla våra redan starka och nära band till våra närmaste grannar är högt prioriterat av regeringen. Detta har varit tydligt i såväl regeringsförklaringar som utrikespolitiska deklarationer. Det manifesteras också av det täta besöksutbyte jag och mina regeringskollegor har både bilateralt och i nordisk och nordisk-baltisk kontext. Inte minst har de nordiska statsministrarna träffats två gånger under våren i Stockholm.

Det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet och de informella utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena N5 och NB8 ger oss också goda möjligheter att synliggöra det omfattande nordiska samarbetet.

Under året arrangeras ett hundratal möten och konferenser med koppling till vårt ordförandeskap i Nordiska ministerrådet, varav ett tjugotal på ministernivå. Vi uppskattar Färöarnas, Grönlands och Ålands engagemang och aktiva roll i Nordiska ministerrådet och ser fram emot ett aktivt deltagande i de många möten som vi arrangerar under det svenska ordförandeskapet. Under vårt ordförandeskap fokuserar vi särskilt på att riva gränshinder, och mina kollegor från Färöarna och Åland deltog aktivt i diskussionerna om detta i samband med samarbetsministrarnas sommarmöte i Malmö i juni.

Sammanfattningsvis, fru talman, kan konstateras att det nordiska samarbetet är omfattande och sker i olika forum och format, såväl formella som informella. Ett närmare och starkare nordiskt samarbete är en tydlig prioritering för den svenska regeringen, och arbetet med att förbättra ett

Anf. 2 EVA LINDH (S):

Fru talman! Det nordiska samarbetet är väldigt viktigt för oss i Sverige och för alla de nordiska länderna. Sedan jag kom med i Nordiska rådet har jag också verkligen sett det väldigt tydligt. Det här med nordisk nytta är inte något som vi bara säger, utan det är något som på allvar är väldigt avgörande.

Vi har glädje av varandra i samarbete därför att vi på många sätt är lika. Jag har sett att vi i många saker är väldigt lika i mål och medel och i hur vi bygger upp våra samhällen, men det har också slagit mig hur olika vi är.

Det kan tyckas som en paradox, men vi är faktiskt mer lika och samtidigt mer olika än vad jag trodde innan jag kom med i Nordiska rådet. Just den kopplingen gör också att vi har så mycket nytta av varandra och kan lära av varandra. Man kan göra på olika sätt, och det är väldigt bra.

Detta samarbete blir allt viktigare i den situation vi befinner oss i. Vi har inte bara nytta av varandra när vi lär av varandra så att vi kan utveckla våra samhällen, vår politik och allt annat, utan när världen är osäker är det också viktigt och bra att vi grannar går samman och lär oss av varandra men också hjälper och stöder varandra här uppe i Norden.

Det nordiska samarbetet har en väldigt tydlig vision: Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Det är en vision som jag vet att statsrådet och jag delar. Det är en viktig vision, och vi måste kämpa för den.

Jag tackar statsrådet för svaret. Det är bra att jag fick det, och jag anade kanske att svaret skulle bli sådant det blev – ett vänligt och bra svar. Jag delar i allt väsentligt precis den syn som statsrådet ger uttryck för i svaret på min fråga. Men hon svarar inte riktigt på de frågor jag har ställt, och jag begärde denna debatt för att jag tror att vi behöver bena ut de svårigheter vi ändå har hamnat i.

Statsrådet nämner att det nordiska samarbetet står på en solid grund. I stora delar instämmer jag i det. Men under pandemin visade det sig att grunden kanske inte var så solid som vi trodde. Under pandemin utmanades vårt samarbete, och vi stod kanske inte varandra så nära som vi kunde ha gjort, vilket hade varit väldigt bra under den kris som vi var i då. Nu har vi mer av en säkerhetspolitisk kris, och då är det viktigt att vi bygger den solida grund som vi hoppas att vi ska kunna ha.

I år är Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet, och de beslut som tas fattas av Sverige. Två saker har gjort att Grönland har pausat samarbetet, just i en tid när det är så viktigt: ett uttalande från statsrådet när vi var på Färöarna i våras och att alla inte bjöds in till det möte som hölls senare under våren. Detta har gjort att framför allt Grönland men också Färöarna har reagerat.

Hur ska statsrådet agera för att förbättra samarbetet i Norden med tanke på dessa händelser?

Anf. 3 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Vi är i stort sett överens vad gäller synen på samarbetet, och jag har gjort ungefär samma resa som Eva har gjort när det gäller att

Svar på
interpellationer

själv se hur gott samarbetet är. Därför reagerade jag lite på ordet ”förbättra”, för jag tycker att samarbetet fungerar väldigt väl.

Låt mig bena ut frågan om Grönland och Färöarna, så som jag uppfattar den. Jag har i alla sammanhang varit jättetydlig med att jag uppskattar vikt av att ha ett gott samarbete med Färöarna, Grönland och Åland och att jag uppskattar deras aktiva och engagerade roll i ministerrådet. De har självklart viktiga saker att bidra med, och de självstyrande områdena kan också närvara med egna representanter i praktiskt taget alla sammanhang inom Nordiska ministerrådet. De har också möjlighet att lägga fram sina synpunkter. De har inte rösträtt, men under mina två år har besluten i praktiken alltid fattats i konsensus.

Låt mig ge en liten bakgrund. År 2007 förstärktes de självstyrande områdenas deltagande genom det så kallade Ålandsdokumentet. Där ges de möjlighet att ta en aktiv del i aktuellt ordförandeskap. De deltar i exempelvis samlingsministrarnas frågestund på Nordiska rådet, och de har också möjlighet att söka fullt medlemskap i olika samlingsorgan och institutioner. Detta har Färöarna utnyttjat, och man har ansökt och upptagits som medlem i bland annat Nordisk Energiforskning, Nordforsk och Nordic Innovation.

Intervjun handlade bland annat om fullvärdigt medlemskap, Helsingforsavtalet och översynen av det. Frågorna var på färöiska men inte mina svar, och fokus var på förbättring och fördjupning av samarbetet. Frågan om fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har aktualiserats och genomlysts flera gånger av sakkunniga jurister, och slutsatsen har alltid varit att internationella traktat, såsom Helsingforsavtalet, sluts mellan stater, och inom folkrätten definieras själva begreppet ”stat”. Färöarna, Grönland och Åland företräds därför av Danmark respektive Finland. Detta har bäring på många områden, bland annat de utrikespolitiska situationer som rör Nordiska ministerrådet. Jag tänker inte gå in mer på detta eftersom Färöarnas och Grönlands ställning i det nordiska samarbetet är en fråga som i första hand ska behandlas inom den danska gemenskapen.

Min grunduppfattning är att samarbetet mellan de nordiska länderna och de självstyrande enheterna fungerar väldigt väl, och jag uppskattar att alla åtta är engagerade i samarbetet och har en gemensam vision och ansats att lösa olika problem och se de möjligheter som finns.

Anf. 4 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag kommer inte att pressa statsrådet på mer av det som ligger till grund för dessa frågor, men det handlar om självstyre med mera. Mitt fokus är på att oavsett vad statsrådet anser sig ha sagt har det uppfattats på ett visst sätt. Politik handlar inte bara om våra intentioner utan om vad som sägs och kanske framför allt *hur* det sägs och uppfattas. Jag såg en rubrik som löd ”Svensk toppolitiker stal showen”. Så var det kanske inte exakt. Men uttalandet på Färöarna fick mycket uppmärksamhet, och när Grönland, Färöarna och Åland sedan inte bjöds in uppfattades det på ett visst sätt.

Min uppfattning är att vi har ett bra samarbete i Norden. Grunden är god men också skör. Allt samarbete handlar om att visa att man vill framåt. När Grönland reagerar på uttalandet från den svenska regeringen genom att pausa sitt deltagande i Nordiska rådet måste Sverige som ordförande

agera och visa att vi vill ha ett samarbete oavsett vad som händer i Danmark. Vi ska inte lägga oss i Danmarks beslut, men vi ska lägga oss i samarbetet i Nordiska rådet.

Jag är bekymrad. Annars skulle jag inte ha ställt denna fråga. Det nordiska samarbetet är avgörande framöver, och då måste alla delar i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet vara solida och stå på en stark grund. Det krävs för att Norden ska nå visionen om att vara den mest hållbara och integrerade regionen 2030.

Samarbetet är gott, men jag tror att statsrådet och jag kan vara överens om att vi inte har nått hela vägen fram och att det alltid finns områden som kan förbättras. De senaste månaderna har vi tagit ett eller ett par steg bakåt, och det bekymrar mig eftersom samarbetet är särskilt viktigt i dag. Det handlar inte bara om att göra det vi brukar, alltså lära oss av varandra och dra nytta av den nordiska gemenskapen, utan om att vara starka tillsammans i den svåra säkerhetspolitiska situation som alla vi nordiska länder befinner oss i.

Mot bakgrund av det som har hänt och de reaktioner som har kommit, vad tänker statsrådet och regeringen göra för att förbättra förutsättningarna så att alla, inklusive Grönland, vill fortsätta att vara en del av det viktiga nordiska samarbetet?

Anf. 5 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Jag tycker att vi pratar om två saker samtidigt. Jag lyssnade själv på intervjun, och mina svar handlade om Helsingforsavtalet. Sedan kan saker ha rullat vidare på färöiska, som jag inte förstår. Men det jag sa då och som jag har sagt här i kammaren flera gånger är att Helsingforsavtalet har tjänat oss väl och fungerat under lång tid. Låt oss hålla fast vid det. Trots att världen har utvecklats på olika sätt sedan dess har avtalet i grund och botten tjänat oss väl, och vi har kunnat möta olika utmaningar allteftersom. Det var det jag svarade, och jag uppskattar som sagt verkligen Färöarnas, Grönlands och Ålands engagemang och aktiva deltagande.

Det vi också pratar om nu är statsministrarnas sommarmöte. Historiskt finns det en överenskommelse om vad man har att förhålla sig till när man är ordförande i Nordiska ministerrådet.

Det finns en överenskommelse om att det är upp till ordförandelandet att organisera det så kallade sommarmötet. Det ägde ju rum här i Stockholm och Sverige med deltagande av regeringscheferna från de nordiska medlemsländerna och Tysklands förbundskansler. Fokus för mötet var säkerhet, och det har jag också svarat Grönland, som skrivit ett brev till statsministern. Det är viktigt att ha de diskussionerna, och det var ett väldigt lyckat möte.

Sverige valde att göra detta precis som Norge gjorde 2022. Sedan kommer vi att arrangera ett möte för alla åtta under sessionen i Reykjavík, vilket också sker enligt traditionen. Detta kommer, som Eva Lindh vet, att ske i slutet av oktober.

Eva Lindhs fråga är: Vad gör vi då för att förbättra? Jag motsätter mig det ordet, för jag tycker att samarbetet är väldigt bra. Vid det sommarmöte som jag arrangerade i Malmö i somras deltog alla – utom Grönland, förvisso – och alla är aktiva och engagerade, och vi har samma målsättning.

Prot. 2023/24:139
20 augusti

Svar på
interpellationer

Jag håller med om att pandemin visade – och det var nog en chock för alla nationer – att samarbetet inte fungerade så bra som man hade trott, men efter pandemin har jag inte varit på ett enda möte där vi inte har återkommit till att vi inte får upprepa det som skedde då. Sommaren 2022 skrev de nordiska samarbetsministrarna under en överenskommelse i Halden om att se till att vi alltid har denna fråga på agendan, så att vi kan hantera framtida kriser på ett bättre sätt.

Jag var i går i Morokulien, på gränsen mellan Norge och Sverige, för att rent fysiskt ha diskussioner om framtiden. Det är ju inte bara sådant som gäller alla de nordiska länderna, utan det handlar också om bilaterala överenskommelser.

Det vi gör under ordförandeskapet är alltså att fokusera på möjligheterna, att riva gränshinder och se till att driva arbetet framåt. Det har vi också lyckats med på flera olika sätt. Jag håller med om att samarbetet alltid kan bli bättre, men det är ändå ett samarbete som har funnits oerhört länge och fungerar väl.

Som Eva Lindh sa inledningsvis är vi lika men ändå olika. Det är också detta som är charmen. Men vi ser alla potentialen i att arbetet kan bli ännu bättre.

Anf. 6 EVA LINDH (S):

Fru talman! Statsrådet vänder sig mot ordet ”förbättra”. Jag måste få börja med att bemöta detta. Jag antar att statsrådet inte menar att vi har uppnått visionen att vara världens mest integrerade och hållbara region. Då kan ju inte ”förbättra” vara ett negativt ord. Det finns alltid möjligheter att göra det bättre, och det är precis detta jag verkligen önskar. Det är också därför som jag har bett om den här debatten.

För ovanlighetens skull är alla eniga om tolkningen att detta att mötet skedde utan närvaro av representanter för de självstyrande områdena Åland, Färöarna och Grönland – vilket faktiskt bara har skett två gånger tidigare, nämligen 2015 och 2022; alla andra gånger har alla varit med – är något som avviker från det normala. Det tolkas på ett tydligt sätt av andra parter. Detta är inte vår rätt.

Situationen har uppkommit oavsett om statsrådet tycker att det bör vara så eller inte, och Grönland har pausat sitt deltagande. Det är bekymmersamt, tycker jag.

Jag frågar: Bedömer statsrådet att det är ett problem att vi har det på detta sätt, alltså att Grönland har pausat sitt deltagande och att Färöarna också har uttalat sig kritiskt? Det är min första fråga, som jag hoppas att statsrådet kan svara på innan den här debatten är slut.

Det andra är: Jag tolkar det som att statsrådet bedömer att Sveriges regering inte behöver agera. Stämmer det? Det är viktigt att få veta om statsrådet anser att regeringen inte behöver agera i den uppkomna situationen.

Anf. 7 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Det brev som har skickats av Grönland uttrycker att man inte ska fortsätta sitt deltagande i Nordiska rådet. Det har jag svårt att uttala mig om, för Nordiska rådet är ju något som Eva Lindh med flera är deltagare i. Men när det gäller Nordiska ministerrådet, som jag som samarbetsminister leder, deltog alla. Skälet till att Grönland inte var med vid som-

marmötet var inte det som sägs i brevet utan att man hade förhinder. Det är den förklaring jag har fått. Färöarna och Åland var där, som jag sa inledningsvis, och de var väldigt engagerade och aktiva. Vi har ett oerhört gott samarbete.

Som jag också har sagt kommer statsministern att ordna ett möte i Reykjavík enligt traditionen. Där kommer vi att ha fokus på fler nordiska frågor. Sommarmötet hade en säkerhetspolitisk inriktning.

Låt mig runda av med frågan om vi har nått visionen eller inte. Där är vi helt överens. Vi har några år på oss. Men när jag klev in som samarbetsminister var min utgångspunkt att det inte är så långt kvar till 2030. Vi är överens om visionen, men om vi ska nå dit måste vi prioritera att det vi gör faktiskt får effekt och ger resultat. Därför försöker jag också sätta fokus på gränshinderfrågorna, vilket vi har gjort på vartenda möte som jag har lett. Det har handlat om skattefrågor, om digitaliseringsfrågor och om arbetsmarknaden. Där behöver vi bli ännu mer integrerade.

Vi har lyckats leverera ett Öresundsavtal. Vi har lyckats leverera när det gäller att bygga en polisstation på gränsen i Morokulien. Det finns mycket mer att göra. Vi jobbar för att nå visionen, och det går absolut att förbättra.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:761 om tvåstatslösningen

Anf. 8 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Ola Möller har frågat mig hur jag menar att Sveriges nedlagda röst vid omröstningen i FN:s generalförsamling om huruvida Palestina skulle ges fullvärdigt medlemskap i organisationen gynnar en tvåstatslösning.

Som Möller framhåller avstod Sverige i omröstningen den 10 maj 2024, som främst handlade om utökad observatörsstatus och proceduraspekter rörande Palestinas status i FN. Detta var i likhet med likasinnade länder såsom Finland, Nederländerna och Kanada.

För att en grund för hållbar fred mellan Israel och Palestina ska läggas krävs en förhandlad tvåstatslösning. Detta reflekterades tyvärr inte tillräckligt tydligt i generalförsamlingens resolution. Regeringen anser att stegen mot Palestinas fulla medlemskap i FN inte bara ska vara symboliska utan vara en del av en tvåstatslösning där Israel och Palestina kan samexistera i fred och säkerhet. En förhandlad tvåstatslösning, med fast förankring i folkrätten, med Jerusalem som huvudstad för båda stater är och förblir den enda hållbara vägen mot fred och säkerhet i hela regionen.

Utvecklingen i Gaza efter terroristorganisationen Hamas fruktansvärda terroristattacker mot Israel för snart ett år sedan har lett till ofattbara konsekvenser för civilbefolkningen. Regeringen stödjer de initiativ som tas för att förmå parterna att acceptera och genomföra den fredsplan som presenterats av USA, inklusive en omedelbar humanitär vapenvila och frigivande av gisslan. Detta skulle också bidra till att minska de regionala spänningarna samt möjliggöra utökad och mer säker distribution av humanitär hjälp till de behövande i Gaza.

Anf. 9 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! År 2014 erkände den socialdemokratiskt ledda regeringen Palestina som stat. Utrikesminister Billström har under sina två år som ansvarig för utrikespolitiken försvarat det erkännandet och stått upp för det mot högerextrema i det egna regeringsunderlaget. Detta ska man såklart berömma utrikesministern för. Jag förstår att det inte är lätt att förklara vare sig internationella relationer eller diplomati för det gänget. Men detta ska ministern ha heder för.

Därför blev jag förvånad när utrikesministern avstod i omröstningen i FN i våras kring Palestinas medlemskap och utökade rättigheter. Det blir helt obegripligt. Det är en suverän stat som vi har erkänt – varför då inte välja att rösta för den? Det är dessutom en stat som behöver allt stöd den kan få eftersom den enligt ICJ de facto är ockuperad av en annan stat. Genom att inte ställa upp och stötta Palestina i detta förnekar man Palestinas rätt att vara en självständig stat, vilket inte gynnar tvåstatslösningen.

Vi kan ju fundera över angriparen i det här fallet. I över 300 dagar har Israel angripit Palestina den här gången. Man började knappast det angreppet den 7 oktober, men den senaste eskaleringen skedde då. År ut och år in har Israel på olika sätt och i olika grad förstört och omöjliggjort för en palestinsk stat att existera. Man har utökat bosättningarna – olagligt. Man har blockerat Gaza – olagligt. Man har förnekat och förnedrat palestinerna – som land, som folk och som individer. Man har inte tillåtit dem deras mänskliga rättigheter.

Det är precis som FN:s generalsekreterare tidigare har sagt: Saker sker inte i ett vakuum. Därför blir också omröstningar i FN, om än av symbolisk karaktär i generalförsamlingen, oerhört viktiga.

Efter Hamas vedervärdiga och folkrättsvidriga attack mot Israel – terrorgruppens attack kan aldrig försvaras eller legitimeras, och de håller fortfarande gisslan fångna – har kulorna, bomberna och döden fallit oavbrutet mot det palestinska folket. Att Hamas inte släpper gisslan och lovar att upphöra med sina attacker mot Israel är en skam och förlänger bara det palestinska folkets lidande. Det visar varför Hamas på intet sätt är en rörelse som vill det palestinska folket väl och att Hamas är ett hinder mot tvåstatslösningen. Men utan en danspartner i den dödsdans som pågår, en som heter Benjamin Netanyahu, skulle detta aldrig fortsätta – en premiärminister som ICC:s åklagare har begärt ska utlämnas för brott mot mänskligheten.

Fru talman! I ljuset av detta är det helt obegripligt att Sverige väljer att svika den palestinska statens strävan efter fullvärdigt medlemskap i FN. Hur det kan förnekas att folkrätten står på det palestinska folkets sida begriper jag inte. Argumentationen som minister Billström driver här är att om en motståndare, en ockupant, är tillräckligt stark och om bomberna är tillräckligt stora kan man förneka ett suveränt folk deras rätt att vara en del av världssamfundet.

Jag tycker inte att det är en rimlig argumentation. Därför vill jag ställa frågan till utrikesminister Billström varför han och regeringen i detta fall inte agerar mot den ockupationsmakt som förvägrar det palestinska folket deras suveränitet och frihet.

Anf. 10 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Det är en jävla skam att Israel kan utföra ett folkmord och en ockupation mitt för våra ögon utan att Sveriges regering gör någonting för att stoppa det men verkar göra allt för att underhålla det.

Regeringen erkänner att tiotusentals palestinier har dött, inklusive tusentals barn, och att det mänskliga lidandet är enormt för palestinerna. Men, utrikesminister Tobias Billström, hur dör palestinerna? Vilka mördar dem? Vilka orsakar det mänskliga lidandet för palestinerna? Säg något om Israels 76-åriga ockupation av Palestina! Det är helt ofattbart att man kan vägra att tala sanning.

Terror har gjorts till ett legitimt verktyg av Israel. Vi har aldrig sett något liknande i den moderna historien, och Sveriges regering är inte ens arg över det vi ser.

Dag för dag ser vi hur det palestinska folket, som inte har någonstans att fly, bombas på platser de har blivit förvisade till av Israel, förvägrade mediciner, vatten, bedövningsmedel och mat. Palestinierna får plocka ihop sina käras kroppsdelar i plastpåsar! Tycker Sveriges regering att det är okej? Är det okej att man hittar bakbundna palestinska barn som har begravts levande i massgravar eller palestinska barn som fängslats och som vittnar om hunger, misshandel, sexuella övergrepp och tortyr? Palestinska män torteras i fängelse och våldtas med rör så att lungorna skadas. Palestinska kvinnor tvingas genomgå kejsarsnitt utan bedövning. Uppenbarligen tycker regeringen att det är okej, för vem försöker sätta stopp för detta?

Israels finansminister säger att det är rättfärdigat och moraliskt att svälta ut två miljoner palestinier. Israels försvarsminister kallar palestinier för mänskliga djur som ska behandlas som sådana. Netanyahu förnekar palestinernas rätt till en palestinsk stat. Är det verkligen dem utrikesminister Tobias Billströms regering vill alliera sig med? Är det dem regeringen försvarar – ett gäng barnamördare, extremister och kriminella?

Palestinska barn svälts ut, våldtas och mördas, och Israel är ytterst ansvarigt. Tycker Tobias Billström att man får göra så här mot barn? Får man våldta och mörda barn? Är det ministerns och regeringens värderingar?

Det är dessa extremister som Tidöregeringens representanter har åkt och besökt med våra skattepengar. Det är denna terrormilitär som regeringens representanter har poserat med på bilder och som regeringen till och med vill fördjupa relationen med.

Vad är det för fel på den här regeringen, fru talman? Det är uppenbart att den svenska regeringen är Israels lilla knähund. Regeringen är knähund till barnamördare, extremister och kriminella – inte försvarare av våra grundläggande mänskliga rättigheter.

Den här regeringen kommer inte att driva på för några sanktioner mot Israel och inte heller verka för att stoppa Israels ockupation eller ens verka för en fri palestinsk stat, för den bryr sig inte ett dugg om palestinska liv och rättigheter.

Min fråga är därför: Hur kan den svenska regeringen och alla riksdagsledamöter som på något sätt försvarar Israel alliera sig med barnamördare, extremister och kriminella?

Anf. 11 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill uppmana ledamöten att använda ett mer vårdat språk i kammaren. Vi brukar inte använda oss av svordomar.

Anf. 12 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag tackar Nadja Awad för tydligheten.

Först av allt en hälsning till den palestinska rörelsen, som är fredlig men som får stå ut med hat och våld, bland annat genom terrorattacken i Borås.

Vi lever i en tid då vi demokrater tydligt behöver stå upp för människors frihet och medborgliga rättigheter. I detta behöver vi stärka det internationella arbetet. Vi behöver stärka fredsarbetet och de internationella avtalen. Man kan tycka mycket om FN, men det är vårt internationella forum för bland annat mänskliga rättigheter.

Vi har som land erkänt Palestina. Borde inte det innebära att vi ska jobba för att Palestina ska få ett fullvärdigt medlemskap i FN? Det var minst sagt pinsamt att Sverige var ett av de få länder som inte röstade för att Palestina skulle få utökad status.

Ministern stöttar USA:s fredsplan, en plan som bland annat har övergett förslaget om eldupphör och i stället föreslår en humanitär vapenvila. Den kräver inte heller att israelisk militär ska lämna Palestina. Den kräver att gisslan som hålls av Hamas ska släppas – det är bra – men den nämner inget om den palestinska gisslan. Tror ministern att ett sådant avtal kommer att vara hållbart?

Det största problemet är och har varit att Israel har haft en total makt över Palestina. Palestina har inte fått sina rättigheter respekterade. Den israeliska regeringen har flera gånger annonserat att man kommer att jämna Palestina med marken och att Palestina inte kommer att existera. Israel begår gång på gång krigsbrott och respekterar inte folkrätten.

Vill vi få till en lösning måste Palestinas makt och röst stärkas, med ord och handling. Det kräver att vi står upp för Palestinas rättigheter. Det kräver vapenembargo, och det kräver att reella krav ställs på Israel, med riktiga konsekvenser. Ett land kan inte begå så avskyvärda brott utan några som helst konsekvenser.

Här kan ingen låtsas att man inte vet hur människor i Gaza och på Västbanken mördas eller hur fångar torteras, våldtas och mördas i israeliska koncentrationsläger, även barn. När ska Sverige jobba för att stoppa detta? När ska Sverige agera mot Israel? Och när ska Sverige bli den internationella rösten för mänsklighet? Inte under den här regeringen i alla fall; det har man visat gång på gång. Man är alldeles tyst inför småbarnsslaktandet i Gaza. Det är en skam.

Anf. 13 EVA LINDH (S):

Fru talman! Kvinnor och barn blir nästan alltid särskilt drabbade i kriser. Så är också fallet i Gaza. Mer än 1 miljon människor lever i humanitär nöd. Det är brist på allt: mat, vatten, sanitet, sjukvård, el och en bostad att komma hem till. Människor dör, lider och känner stor vanmakt.

Majoriteten av dem som dödas i Gaza är kvinnor och barn. Fler än 17 000 kvinnor och barn har dödas sedan kriget började i oktober. Vi vet att kvinnoleda hushåll har sämre tillgång till mat och andra resurser. Nästan nio av tio kvinnor har svårare än män att få mat. Närmare 1 miljon kvinnor och flickor är på flykt i Gaza utan tillgång till tillräckligt stöd. Gravida kvinnor är dessutom särskilt utsatta. De tvingas genomgå kejsarsnitt utan bedövning.

Allt detta ger en bild av hur situationen faktiskt är på plats. Risken är stor för våld mot framför allt kvinnor och flickor. I överfulla flyktingläger ökar nämligen risken för sexuella trakasserier och sexuellt och könsbaserat våld.

Nu saknar befolkningen också hopp om framtiden. Detta är också viktigt när man lever i en tuff situation.

Sverige är en del av världssamfundet. Sveriges röst är också viktig. Vi kan inte säga att Sverige är en bland andra när vi agerar. Vår röst är viktig. Om vi lägger ned vår röst eller inte spelar roll.

Därför måste alla vi som är här också ta ansvar för att fråga det som människor faktiskt undrar. I det här fallet vet jag att många som är på plats i Gaza särskilt tittar på Sverige, för de har – eller hade – hopp. Frågan måste alltså besvaras, utrikesministern: Varför röstar man som man gör, och varför ger man inte det lilla hopp som ändå kan ges? Nu måste det till ett eldupphör. Situationen måste lösas, men på vägen dit är viktiga signaler också väsentliga för att kanske ge ett litet hopp om en framtid. Allt det som jag har nämnt är förskräckligt och borde upphöra, men signaler och politik är också viktiga i detta läge.

(Applåder)

Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill tacka deltagarna för deras frågor i debatten.

Palestina har sedan 2012 status som observatörsstat i FN. Resolutionen från den 10 maj innebär att Palestina får vissa utökade rättigheter som observatör i FN. Exempelvis kommer Palestina nu att placeras bland medlemsstaterna vid FN-möten, i alfabetisk ordning. Palestina får också rätt att göra uttalanden å en grups vägnar i FN, rätt att presentera ändringsförslag till resolutioner och rätt att ansluta sig som medförslagsställare. Palestina har fortsatt inte rätt att rösta i generalförsamlingen och kan inte kandidera till FN-organ. Allt detta sammantaget visar att resolutionen således främst handlar om proceduraspekter rörande Palestinas deltagande i FN.

Som jag lyfte i mitt första inlägg anser regeringen att stegen mot Palestinas fulla medlemskap i FN inte bara ska vara symboliska utan ska vara en del av en politisk process som kan leda till en tvåstatslösning där Israel och Palestina kan samexistera i fred och säkerhet. Då resolutionen inte tillräckligt tydligt reflekterade nödvändigheten av en framförhandlad tvåstatslösning valde Sverige, i likhet med flera andra likasinnade länder, att avstå.

Jag vill understryka att Sveriges erkännande av Palestina och stödet för en tvåstatslösning inte förändrats av vår röst om den här resolutionen. Regeringens syn på och förhållningssätt till det beslut som den dåvarande socialdemokratiska regeringen fattade 2014 har jag redogjort för tidigare i den här kammaren, vilket interpellanten Ola Möller också berörde i sitt inlägg. Omröstningen i generalförsamlingen handlade inte om detta utan snarare om i vilken ordning stegen bör tas för att nå en tvåstatslösning.

Resolutionen från den 10 maj lades fram för generalförsamlingen mot bakgrund av USA:s veto den 18 april mot en säkerhetsrådsresolution om fullvärdigt palestinskt medlemskap i FN. Jag kan konstatera att generalförsamlingsresolutionen från den 10 maj innehöll en uppmaning till säkerhetsrådet, där frågan först ska behandlas, att behandla frågan igen. Det är

dock en grundförutsättning att det finns stöd i FN:s säkerhetsråd för dels en tvåstatslösning, dels ett fullvärdigt palestinskt medlemskap i FN.

Några av frågeställarna har också undrat över regeringens bredare politik på detta område. Låt mig först och främst understryka nödvändigheten av en omedelbar vapenvila. Europeiska rådet och FN:s säkerhetsråd har länge varit tydliga när det gäller detta, och det har även Sverige varit, givet den fruktansvärda situationen i Gaza, som flera av deltagarna i interpellationsdebatten har berört.

Sverige stöder de ansträngningar som under de senaste månaderna har gjorts av medlarna – USA, Egypten och Qatar – för att nå fram till en vapenvila och har uppmanat parterna att godkänna det förslag som president Biden presenterade den 31 maj. Det innebär en fullständig vapenvila i en första fas på sex veckor, som ska övergå i en överenskommelse om permanent vapenvila i en andra fas. Frigivandet av gisslan, israeliskt tillbakadragande och återuppbyggnaden av Gaza är också centrala komponenter i detta förslag.

Om förslaget godkänns av alla parter ger det förhoppningar om att ett slut på kriget i Gaza ska kunna nås. Det är viktigt att förutsättningarna för den palestinska myndigheten att återta styret i Gaza säkerställs. Detta är en fråga som behöver klargöras inom ramen för fortsatta förhandlingar. Varken fortsatt israelisk ockupation av Gaza eller fortsatt Hamasstyre är ett hållbart alternativ. Det långsiktiga målet måste vara, och är för regeringen, att inom ramen för en trovärdig process mot en framförhandlad tvåstatslösning uppnå detta mellan Israel och Palestina.

Anf. 15 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Tack återigen för svaret, utrikesministern! Och tack till alla deltagare i debatten! Det är glädjande att det finns ett så stort engagemang här i kammaren för denna fråga.

Jag märker att vi inte kommer längre i frågan om FN-omröstningen – jag har hört vad utrikesministern säger. Vi är överens om hur förfärliga Hamas är och hur fel de agerar, så det kan vi också lämna därhän. Det vi däremot inte är överens om är angriparen, ockupanten, hur vi ska agera mot dem och vad de faktiskt verkar göra.

Den 7 oktober och det som hänt därefter saknar likheter i den moderna historien. Det är svårt att hitta liknande exempel. Det aktiva mördandet sker inte bara i Gaza utan också på Västbanken, i Libanon och på andra platser runt om. Vi ser att det sker olagliga blockader, och detta har pågått under lång tid. Vi vet att man nekar människor livsnödvändigheter och till och med skydd; människor nekas rätten att slippa få en bomb i huvudet. De flyr till skolor, sjukhus och flyktingläger.

Det pratas ofta om 40 000 döda nu, en förfärlig siffra. Men för en månad sedan kom en uppskattning i The Lancet där man faktiskt pekade på att det kan vara 178 000 döda – det är alltså för en månad sedan. Det är 7, 8 eller 9 procent av Gazas befolkning som har dött av följderna av det angreppskrig som sker. Dessutom har vi hundratusentals skadade. Det är en hel befolkning som lider av PTSD, och alla har fått familj, släktingar och vänner mördade.

Detta är ingen slump. Det är ingen olyckshändelse. Det är ingen arbetsplatsolycka. Det är en medveten strategi som har använts. Man spränger vattensystem. Man bränner ned olivlundar. Man låter människor plundra

mattransporter som ska in och hjälpa nödställda. Man bombar platser på Västbanken där det inte finns tillstymmelse till Hamasanhängare. Man låter detta ske. Ministrar står och delar ut automatkarbiner till människor för att de ska göra detta.

Det är en systematik. Vi har tidigare här hört om våldtäkterna på palestinska fångar, men det är inget nytt. Detta är israelisk apartheid på steroider. Detta är konsekvensen av decenniernas avhumaniserande. Det sitter människor, fascister, i den israeliska regeringen och avhumaniserar människor till den grad att de är djur – och djur kan man behandla på detta vis. Detta är en degeneration av civilisation och mänsklighet.

Här klarar vi inte av att agera med mer än ord. Det jag ser är ett folk-mord. Då har vi skyldigheter enligt konventioner som vi har skrivit på. Men jag tänker på oss som människor, när vi tittar på detta i historiens ljus. Vad gjorde jag under den här tiden? Vad tänkte jag? Jag kan fråga mig om jag klarade av att stå upp för det uns av mänsklighet som det innebär att se den andre och tänka: Jag behöver inte tycka som du. Jag behöver inte känna som du. Jag kan vara raka motsatsen till dig. Men jag står upp för din rätt att existera.

Man citerar Voltaire felaktigt om åsikter: Jag ska dö för din rätt att tycka. Men här handlar det om att få rätten att leva. De palestinska barnen har inte gjort något annat fel än att de råkat födas i helvetet på jorden.

Om inte Sveriges regering klarar av att agera mot detta med mer än ord skäms jag för detta land.

Anf. 16 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Vi vet alla varför den här regeringen vägrar ta fajten mot Israels ockupation och folkmord. De är knähundar till barnamördare, extremister och kriminella. Att denna regering inte skäms!

Det har ansökts om en arresteringsorder mot mördaren Netanyahu. Det kom ett beslut om att Israels ockupation är olaglig och om att Israel ska förhindra ett folkmord. Varken Sveriges statsminister eller Sveriges utrikesminister har uttalat sig om detta.

Denna regering sponsrar till och med folkmordet genom att köpa och sälja krigsmateriel med Israel. Mitt under folkmordet tecknas ett vapenavtal med israeliska Elbit Systems på 1,7 miljarder kronor. Detta är utöver att regeringen tidigare har lagt ned sin röst om vapenvila i FN. De vägrar hjälpa dödssjuka barn från Gaza, trots EU:s vädjan.

Varför är Sverige med och stöttar det pågående folkmordet, Billström?

Regeringen har mage att tala om Israels rätt att försvara sig. Israel är en ockupationsmakt. Att ockupera, våldta, mörda och svälta ut är inte självförsvar, Tobias Billström. Det är folkmordspraktiker.

Men sker det minsta brott på andra platser, för att det just handlar om vita européer, är ni snabba på bollen och fördömer det. I Borås när en terrorist kör in i en Palestinademonstration och skadar ett tjugotal fördömer inte ens Sveriges statsminister attacken.

Fru talman! Israel ska hållas ansvarigt för folkmord. Israel ska ut ur Palestina och lämna tillbaka stulen mark, och palestinierna ska få rätten att återvända. Tills regeringen följer den internationella rättens ordning fortsätter den att stå på barnamördares sida. Den har blod på sina händer.

Anf. 17 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag tycker att det är intressant att man lyfter tvåstatslösningen som ett krav för palestiniernas fullständiga medlemskap i FN. Det är inte Palestina som ockuperar – det är Israel. Det är inte Palestina som begår folkmord – det är Israel. Så med den logiken, herr Billström, är det kanske så att Israel inte borde vara medlem.

Nu är över 20 000 barn mördade. Och enligt The Lancet, som Ola Möller lyfte tidigare, är siffran på mördade antagligen närmare 186 000 – barn, kvinnor och män.

Vikten av de bomber som fallit över Gaza är större än den totala vikten av bomber som har fallit i alla andra historiska folkmord.

Internationella domstolen har sagt sitt och krävt att Israel och bosätarna omedelbart ska lämna Palestina och att rättvisa måste till för de brott som har begåtts.

Minister Billström pratar om att folkrätten ska ha vikt i lösningen för Palestina och Israel. Men hur hanterar man då en stat som ockuperar och begår folkmord? Det kan ju inte vara genom att fortsätta bidra till Israels ekonomi och stötta deras vapenindustri eller skriva avtal med Elbit Systems mitt under rådande folkmord. Det kan ju inte vara genom att konsekvent rättfärdiga morderna genom att säga att Israel har rätt att försvara sig – som Nadja förklarade samlar man barn i plastpåsar. Och det kan inte vara genom att ge fri passage till de svenskar som faktiskt deltagit i krigsbrott och folkmord i Israel mot Palestina genom åren. Där har jag inte sett att regeringen har agerat över huvud taget. De personerna får fritt komma tillbaka till Sverige.

Jag kan bara konstatera att regeringen inte gör det som krävs. Det handlar om sanktioner, om vapenembargo och om att bojkotta Israel.

Anf. 18 EVA LINDH (S):

Fru talman! Låt oss återigen gå tillbaka till att tänka på, precis som flera här har varit inne på, vad denna situation faktiskt handlar om. Män, kvinnor och barn mördas. De lever med fruktansvärda förutsättningar, och kvinnor och barn blir särskilt drabbade i kriser.

Min poäng i mitt inlägg var att det i detta är viktigt att skicka lite, lite hopp – signaler om att det finns en eventuell framtid för de människor som lider. Det är naturligtvis väldigt bra att utrikesministern uttalar det fortsatta stödet för staten, erkännandet av Palestina och också en tvåstatslösning. Men det vi pratar om här är den ytterligare signal som utrikesministern och den svenska regeringen gav när man lade ned sin röst.

Jag uppfattade att utrikesministern förklarade detta med att man inte vill stå bakom symboliska handlingar. Jag minns inte exakt hur utrikesministern uttryckte det, men jag tror att vi faktiskt vet att symbolhandlingar är viktiga för att skicka signaler.

Vi vet att en nedlagd röst inte innebär att krisen och dödandet nu upphör. Men signaler är viktiga. Det handlar om signaler om att det finns ett hopp och en tro på framtiden och om att Sverige faktiskt ska vara en bidragande del i det. Hur ska utrikesministern fortsätta efter detta för att ge lite hopp och lite tro?

Fru talman! Kriget i Gaza efter terroristorganisationen Hamas fruktansvärda terroristattacker mot Israel för snart ett år sedan har lett till ofattbara konsekvenser för civilbefolkningen och har även orsakat en ökad spänningsnivå i hela regionen med risk för en större konflikt. Regeringen ser med mycket stor oro på den tilltagande eskaleringen både mellan Israel och Hizbollah och mellan Israel och Hamas liksom på de ökande spänningarna mellan Israel och Iran. Regeringen uppmanar alla sidor att visa återhållsamhet. Med gemensamma diplomatiska ansträngningar kan vi motverka fortsatt upptrappning och ytterligare spridningseffekter i regionen.

Regeringen anser att det är viktigt att stödja väl avvägda initiativ som kan lugna situationen och minska polariseringen. Arbetet med att förmå parterna i Gazakriget att acceptera och genomföra den plan som har presenterats av USA och som inkluderar en omedelbar humanitär vapenvila, ökat tillträde för humanitär hjälp och frigivande av gisslan måste fortsätta. Detta har jag framfört direkt till både Israels och Palestinas utrikesministrar såväl som i samtal med andra regionala aktörer. Gårdagens besked att Israel sägs acceptera medlarnas senaste förslag om vapenvila är givetvis glädjande. Det är nu upp till Hamas att godta förslaget, så att stridigheterna upphör, gisslan släpps och den katastrofala humanitära utvecklingen kan vändas.

Samtidigt behöver vi se bortom det akuta krisläget och vidta åtgärder som kan leda till en genuin fredsprocess. Här ingår att stoppa återkommande våldscykler, hantera underliggande orsaker till konflikten och bidra till att öka förtroendet mellan israeler och palestinier. Hamas, som sedan drygt 20 år tillbaka är listat som en terroristorganisation av EU, måste upphöra med sina våldshandlingar. Regeringen stöder och deltar aktivt i det arbete för ytterligare restriktiva åtgärder mot Hamas som pågår i bland annat EU:s medlemsländer. Exempelvis har EU fattat flera beslut om sanktioner mot ledande företrädare för Hamas, och man har inrättat en särskild sanktionsregim efter den 7 oktober förra året för att på ett mer effektivt sätt kunna begränsa terroristorganisationens finansiering.

Samtliga palestinska grupper som vill spela en roll i ett framtida Palestina måste – som den palestinska myndigheten har gjort – ta avstånd från våld och terrorism, erkänna Israels rätt att existera och hålla fast vid de avtal som på palestinsk sida har ingåtts med Israel. Israel måste å sin sida stå fast vid tvåstatslösningen och upphöra med sin bosättningspolitik, som strider mot folkrätten, undergräver tvåstatslösningen och bidrar till en förhöjd konfliktnivå.

Påståendet att regeringen inte vidtar åtgärder i de här avseendena stämmer inte. Sverige har bland annat – jag tittar på den lista som finns – varit tydligt med sina krav på respekt för den internationella humanitära rätten. Vi har krävt att Israel ska respektera och följa besluten från Internationella domstolen. Det gäller de beslut om provisoriska åtgärder som domstolen fattat i år i Sydafrikas mål mot Israel. Domstolen har dock inte avgjort det målet i sak.

Vi har också aktivt verkat för listning av extremistiska bosättare inom ramen för EU:s sanktionsregim. Vi har givit stöd till ett associeringsråd mellan EU och Israel för att förmedla tydliga budskap. Vi har även framfört tydliga budskap till den israeliska regeringen om våra krav på respekt

för internationell humanitär rätt samt humanitärt tillträde och om den humanitära situationen i Gaza, liksom uttryckt vår oro över offensiven i Gaza. Vi har tillsammans med det internationella samfundet och EU öppet krävt att Israel ska avbryta offensiven i Rafah i ljuset av dess humanitära konsekvenser. Vi har tillsammans med det internationella samfundet och EU gett ett tydligt stöd till den vägkarta för vapenvila och hållbar fred som har presenterats av USA och "endorserats" av FN:s säkerhetsråd.

Allt det här är naturligtvis viktiga åtgärder, fru talman. Det är inte tillräckligt – vi behöver fortsätta att hålla trycket uppe. Men den som säger att regeringen inte är aktiv i den här frågan talar inte sanning.

Anf. 20 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att ledamöter som är i salen som åhörare ska vara tysta när den som står i talarstolen talar.

Anf. 21 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag är i grund och botten sociolog. I sociologin talar man tydligt om skillnaden mellan att säga saker och att agera och göra saker. Vi vet, Tobias Billström, att regeringen säger många saker. Det är jättebra. Det ska man göra. Men orden fylls inte med handling. Det finns inga sanktioner, men hade det varit Nordkorea hade sanktionerna haglat. Det sker ingen bojkott, men hade det varit Iran hade det bojkottats. Det har inte skett någon form av stopp för utbyten, men hade det varit Ryssland hade man slängt ut varenda kulturarbetare – och så vidare. I fallet Israel väljer Sverige att inte fylla orden med handling. Det är inte aktiviteten utan de faktiska konsekvenserna av aktiviteten som vi kritiserar. Detta är viktigt att komma ihåg.

Men det är många som ska kritiseras. Jag tycker till exempel att USA och Bidenadministrationen bör skämmas. Man kan inte säga till det palestinska folket att det ska acceptera fortsatt ockupation och sedan fortsätta sälja vapen till ockupanten, som dagen efter kommer att fortsätta anfälla på Västbanken. Det håller inte. Jag hoppas att Kamala Harris inte bara kommer att vara tuff i orden utan faktiskt också kommer att våga göra någon form av handling, till skillnad från den svenska regeringen.

Jag har inte fler frågor till utrikesminister Billström. Tiden för det är slut. Frågorna är ställda. Det som nu kommer att avgöra är vad som görs, handlingen – hur orden fylls med faktiska konsekvenser för den part som ockuperar den andra i strid med folkrätten. Framför allt tycker jag att alla ska titta sig själva i spegeln och fundera: Vad gjorde jag under den tid då det som historien kommer att kalla folkmordet i Gaza skedde?

(Applåder)

Anf. 22 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar interpellanten för interpellationen. Hur den dystra utvecklingen i den israelisk-palestinska konflikten ska vändas är en fråga som inte har något enkelt svar. I grunden handlar det om att man på israelisk och palestinsk sida måste komma till insikt om att en framförhandlad tvåstatslösning är den enda hållbara lösningen, att den ligger i både Israels och Palestinas intresse och att alternativet, det vill säga fortsatt våld och konflikt, inte tjänar någons intressen.

Därför är det positivt att samtalet mellan parterna om USA:s färdplan har återupptagits och att Israel ska ha accepterat det senaste förslaget. Bollen ligger nu, som nämnts, hos Hamas. En humanitär vapenvila i Gaza är också en förutsättning för att deeskalera situationen mellan Israel och Hizbollah såväl som för att få en mer varaktig avspänning i regionen i stort.

Regeringen tror stort på vikten av diplomatiskt engagemang och arbetet för att nå en fredlig lösning. Sverige och EU, liksom det internationella samfundet i stort, behöver hålla fast vid en tydligt folkrättsbaserad politik som grund för fortsatta ansträngningar i förhållande till bägge parter. Israeler och palestinier har lika rätt att leva i fred och säkerhet och att åtnjuta mänskliga rättigheter. Detta är en viktig och betydelsefull fråga som enligt min uppfattning inte kan upprepas tillräckligt många gånger.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:769 om desinformationens påverkan på Sverige bilden

Anf. 23 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Tomas Eneroth har frågat mig om jag har mottagit information som styrker påståenden om att svensk desinformation spridd utomlands skadat Sverige bilden samt vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förhindra att svenska så kallade trollkonton sprider desinformation på ett sätt som skadar Sverige.

Påverkanskampanjer riktade mot Sverige och svenska intressen är vår nya verklighet. Det är tydligt att otillbörlig informationspåverkan och desinformation har blivit ett verktyg och tillvägagångssätt som strategiskt används av aktörer som av olika anledningar vill skada Sverige, svenska intressen och bilden av Sverige i utlandet. Arbetet med att förebygga och motverka spridning av vilseledande information om Sverige är prioriterat för denna regering.

Det kan vara lätt att få uppfattningen att bilden av Sverige i utlandet är under stor förändring. All erfarenhet visar dock att personers och grupper uppfattningar om ett land vanligtvis förändras mycket långsamt. Den senaste internationella mätningen av länders attraktionskraft bekräftar att bilden av Sverige i merparten av världen är fortsatt stabil, och god. Detta är viktigt att ta fasta på.

Studier visar dock en försämring av hur Sverige uppfattas i länder som Saudiarabien, Iran och Turkiet. Enligt Svenska institutets analys är detta bara delvis en effekt av desinformation och påverkanskampanjer, såsom LVU-kampanjen, som riktats mot Sverige på senare år. En annan förklaring är, enligt myndighetens analys, den generellt negativa inställningen till väst och liberala sekulära värderingar hos vissa grupper i dessa länder. Det är alltså en utmaning inte bara för Sverige utan även för en rad andra likasinnade demokratiska länder liksom för EU. Sverige deltar i ett flertal internationella nätverk och har ett nära samarbete med våra nordiska grannar och EU i dessa frågor.

Inom Regeringskansliet ansvarar Utrikesdepartementet för arbetet med att främja en faktabaserad och positiv Sverige bild i utlandet. Utrikesdepartementet ansvarar också för arbetet mot otillbörlig informationspåverkan

och desinformation inom ramen för utrikes- och säkerhetspolitiken. Påverkanskampanjer som riktas mot Sverige har ofta kopplingar till statliga och icke-statliga aktörer utanför Sverige, och deras agerande får konsekvenser för Sveriges säkerhetspolitiska och andra utrikespolitiska intressen, direkt eller indirekt.

I dagens alltmer sammankopplade värld leder det tanken fel att tala om desinformation inom och utanför Sverige. Gränser existerar inte för desinformation och påverkanskampanjer. Personer och grupper i Sverige sprider och påverkas av vad utländska aktörer skriver och säger om vårt land och vice versa. Att sprida desinformation är djupt ovarsamt mot vårt land. Regeringen har under de senaste årens påverkanskampanjer mot Sverige tydligt markerat allvaret i detta.

Anf. 24 TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet! Jag uppskattar avslutningen: ”Att sprida desinformation är djupt ovarsamt mot vårt land.” Statsrådet sa också att det i dagens sammankopplade värld leder tanken fel att tala om desinformation inom och utanför Sverige.

Nu är det ett tag sedan denna interpellation lämnades in. Det var i maj och med anledning av att det då uppmärksammades att ett politiskt parti i Sverige, Sverigedemokraterna, systematiskt arbetat med så kallade trollkonton. Med dold avsändare spred man fejkade politiska budskap, där politiker ibland tillskrevs uttalanden som inte var sanna. Man spred också en felaktig bild av både politiska frågor och skeenden i Sverige och inte minst utomlands.

Då var upprördheten såklart väldigt stor hos väldigt många. Statsråd agerade och krävde ursäkter. Vi i oppositionen reagerade hårt. Och många andra sa att det var förkastligt och att vi inte ska en sådan ton i svensk politik, utan vi ska vara ärliga och tydliga med vilka avsändare vi är.

Icke desto mindre konstaterar vi nu, när det har gått ett antal månader, att Sverigedemokraterna fortsatt har den typen av konton. Deras partisekreterare Mattias Bäckström Johansson säger: Vi kommer inte att ta bort några av kontona.

Vi ser också att desinformation om företeelser i Sverige fortfarande pågår. Detta används inte bara i Sverige utan även utomlands. Det är själva upprinnelsen till den här interpellationen.

När vi nu ser att fejkkonton i Sverige producerar filmer, fakta och mem – eller vad det nu heter – som används även av utländska säkerhetstjänster måste man vara medveten om skadan det innebär.

ICCT, det internationella centret för terrorbekämpning, har i sina rapporter, som kom tidigt i våras, redan redovisat ett tiotal case studies de gjort. Dessa visar att ryska påverkanskampanjer använder högerorganisationer för att sprida ett budskap och öka osäkerheten i Europa. Det är ett led i att destabilisera Europeiska unionen men naturligtvis också Sverige. Sverige nämns också som ett av de länder där man riktar insatser till politiska organisationer på högerkanten. Ett antal fall visar att det samarbetsparti som Tobias Billströms regering samarbetar med finns bland dessa.

Det är klart att detta skadar Sverige. Vi ser redan nu att en större del av Utrikesdepartementets budget har fått gå till att stärka säkerheten på våra ambassader. Vi hör att svenska företag nu ser en ökad hotbild. Det skadar Sverige bilden. Det utrikesministern säger är helt rätt; det finns mycket

annat som påverkar Sverige bilden, och den är – tack och lov – fortsatt generellt god. Men det råder ingen tvekan om att det sker en tydlig förändring, inte minst i det snabba klimat som sociala medier innebär. Där får en LVU-kampanj eller koranbränningar ganska omfattande konsekvenser för svenska utrikespolitiska relationer.

Eftersom detta handlar om hur Sverige påverkas av den typen av desinformationskampanj som produceras i Sverige kan jag inte låta bli att upprepa frågan. Jag tycker nämligen att svaret från regeringen är lite tunt. Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att förhindra att svenska så kallade trollkonton sprider desinformation på ett sätt som skadar Sverige? Hur ska regeringen agera? Vilka åtgärder ska finnas?

Med beaktande av åsiktsfrihet och yttrandefrihet kan man ändå agera som regering eller som partiföreträdare för att fördöma och begränsa förekomsten av trollkonton och naturligtvis också att felaktiga budskap sprids och skadar Sverige. Precis som statsrådet säger är det djupt ovarsamt om vårt land att sprida desinformation.

Anf. 25 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Just det vill jag också upprepa: ”Att sprida desinformation är djupt ovarsamt om vårt land.” Det gäller oavsett om det är en svensk eller utländsk aktör som sprider informationen.

Som utrikesminister i regeringen är det mitt ansvar att se till att utrikesförvaltningen bidrar till att vidta lämpliga motåtgärder om en utländsk statlig aktör sprider eller bidrar till att förstärka vilseledande information eller information om Sverige och vars agerande får konsekvenser för Sveriges säkerhetspolitiska och andra utrikespolitiska intressen. Men det ligger inte inom mitt ansvarsområde som utrikesminister att närmare kommentera svenska aktörers eventuella spridande av desinformation.

Det ligger i utrikesförvaltningens uppdrag, inte minst genom våra drygt 100 utlandsmyndigheter, att bygga långsiktiga relationer och att främja en positiv och faktabaserad bild av Sverige i utlandet. På samma sätt gäller att utrikesförvaltningen ska motverka en negativ, falsk eller vilseledande bild av Sverige i utlandet. Det gäller oavsett vad denna bild grundar sig i, hur den sprids och av vem.

Det Sverigefrämjande arbetet är viktigt av flera olika orsaker. Sverige bilden påverkar Sveriges möjlighet att få genomslag för vår diplomati och utrikespolitik. Den påverkar också svenska företags möjligheter att göra affärer i utlandet och svenskars möjligheter att resa och röra sig fritt.

Under det senaste året har vi påmint om betydelsen av Sverige bilden också när det gäller vår säkerhet. Konsekvenserna av och kostnaderna för de påverkanskampanjer som riktats mot Sverige är avsevärda. Den höjda hotnivån när det gäller terrorism, terrordådet i Bryssel i höstas och attackerna mot Sveriges ambassad i Bagdad förra sommaren är några prominenta exempel.

Situationen har också gett oss ytterligare ett skäl att växla upp arbetet för att främja bilden av Sverige i utlandet. Målet är ökad kännedom om och en faktabaserad och positiv bild av Sverige, för att skapa ännu bättre förutsättningar för att driva svenska intressen och öka svensk konkurrenskraft.

Prot. 2023/24:139
20 augusti

Svar på
interpellationer

Sverigefrämjandet bidrar också till att stärka och skapa motståndskraft. Vi vet att den som har en faktabaserad och positiv bild av Sverige är mindre benägen att tro på vilseledande information och desinformation om Sverige.

Vi har även sett ett behov av att modernisera hur vi arbetar tillsammans med svenskt näringsliv, akademien, civilsamhället och myndigheter. Det är aktörer och ibland partner som vi vet både påverkar och påverkas av Sverige bilden på olika sätt.

Tidigare i vår gav regeringen Svenska institutet i uppdrag att inrätta och samordna en Team Sweden-grupp, vars uppgift är att skapa ett positivt intresse och förtroende för Sverige i utlandet. Arbetet i gruppen ska ske i nära dialog med berörda myndigheter samt lärosäten, organisationer och representanter för det svenska näringslivet.

Bilden av Sverige är, som jag ser det, ett gemensamt ansvar.

Anf. 26 TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Jag uppskattar och tycker att det är alldeles utmärkt att vi nu förstärker Team Swedens insatser. Sverige är ett litet, exportberoende industriland. Vi är extremt beroende av att det finns en positiv bild av Sverige. Det har det också funnits under lång tid. Vi har varit ett föredöme när det gäller såväl klimatpolitiken som jämställdhetspolitiken och utrikespolitiken. På många sätt har människor runt om i världen imponerats och inspirerats av Sveriges progressiva politik.

Det är klart att det där också blir en stötesten i länder som inte har en sådan agenda, vare sig de heter Iran eller Ryssland eller om det är länder som har en helt annan agenda. Eftersom de har en annan agenda försöker de med hjälp av politiska krafter i Europa och i Sverige förändra den bilden.

Det gäller att inte vara naiv. Det är klart att det är bra att regeringen arbetar med att förstärka ett positivt budskap och en positiv bild av Sverige. Men det är också viktigt att regeringen inser att det finns grupper i Sverige som på eget initiativ eller med utländskt stöd får och producerar desinformation i syfte att skada de värden som vi i Sverige tycker är väsentliga. Det handlar om alla människors lika värde, demokrati, rösträtten, rättigheten att välja vilken sexualitet du har eller för den delen vikten av att bevara mångfald i ett samhälle. Det är värderingar som en mycket bred majoritet i demokratins Sverige ställer sig bakom. Nu finns det grupper som systematiskt arbetar med att undergräva dessa värden och skapa en negativ bild av Sverige som får gödning i länder där agendan är någonting helt annat.

Det är mot den bakgrunden jag frågar om statsrådets information om denna desinformation och på vilket sätt den kan ha skadat Sverige bilden – och då talar jag om desinformation som är producerad och publicerad i Sverige men som används utomlands – men också om det finns några konkreta åtgärder utöver den som nu har nämnts, det vill säga Team Sweden, för att förhindra att svenska så kallade trollkonton sprider desinformation på ett sätt som skadar Sverige. Vidtas det till exempel några åtgärder inom Regeringskansliet eller utrikesförvaltningen?

Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! I tider av desinformations- och påverkanskampanjer är det viktigt att inte glömma vår utgångspunkt: Sveriges anseende i världen är generellt mycket gott, och varumärket Sverige står sig mycket starkt internationellt.

Jag får det bekräftat under mina många resor och kontakter. Sveriges starka anseende framgår även av oberoende undersökningar och av Svenska institutets analyser. Den senaste internationella studien om länders attraktionskraft, som kallas Nation Brands Index, visar till exempel att Sveriges attraktionskraft ökar i länder som Storbritannien, USA och Japan. När det gäller uppfattningar om hur olika länder bidrar till fred och säkerhet rankas Sverige på tredje plats av 50 länder. Det är inget dåligt betyg.

Studier visar också att det finns motståndskraft mot desinformation inom Sverige. Personer i utlandet som har en stark Sverigebild och egna erfarenheter av Sverige tenderar att ha en fortsatt positiv uppfattning trots att de till exempel har tagit del av påverkanskampanjer eller negativ rapportering om Sverige.

Detta understryker vikten av att vi kontinuerligt kommunicerar om Sverige, de värden Sverige står för och vad Sverige har att erbjuda. Sverige ska vara ett attraktivt land att besöka, att investera i och för internationella talanger att arbeta i.

Jag sa tidigare, och ser ett behov av att repetera det, att studier också visar en försämring av hur Sverige uppfattas i länder som Saudiarabien, Iran och Turkiet. Enligt Svenska institutets analyser är detta dock bara delvis en effekt av koranbränningarna och den så kallade LVU-kampanjen, det vill säga den desinformationskampanj som säger att svensk socialtjänst omhändertar muslimska barn utan rättsligt stöd.

En annan förklaring är, också enligt SI:s analys, den generellt negativa inställningen till väst och liberala sekulära värderingar hos vissa grupper i dessa länder. Det är en utmaning inte bara för Sverige utan även för en rad andra likasinnade demokratiska länder, liksom för EU. Sverige deltar också i ett flertal internationella nätverk och har ett nära samarbete med sina nordiska grannar och EU i dessa frågor.

Enligt Svenska institutet ska genomslaget för LVU-kampanjen och koranbränningarna även ses i ljuset av Sveriges process mot ett Natomedlemskap och ökade geopolitiska spänningar i och med Rysslands aggressionskrig mot Ukraina. Det finns aktörer som vill skada Sverige och svenska intressen. Kriget mellan Israel och Hamas har skapat ytterligare ett mycket spänt och polariserat läge.

I allt detta är Sverigefrämjandet ett långsiktigt arbete. Det finns inga enkla eller snabba genvägar. Våra verktyg är diplomatiska kontakter, bilaterala samarbeten och strategisk och faktabaserad information och kommunikation. Det inkluderar också en bredd av aktörer, inklusive myndigheter och näringsliv.

Sverige driver sedan länge en aktiv utrikespolitik, inklusive i länder där vi nu ser en försämring av hur Sverige uppfattas. Det är centralt för att upprätthålla tillit och förtroende. Mina regeringskollegor och jag arbetar tillsammans med hela utrikesförvaltningen mycket intensivt för att bygga vidare på våra i grunden mycket goda relationer med omvärlden.

Prot. 2023/24:139

20 augusti

Svar på
interpellationer

Anf. 28 TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag håller verkligen med om att det är viktigt att vi upprätthåller arbetet med att skapa en positiv Sverigebild, inte minst i de länder där utmaningarna är som störst – att vi inte drar oss tillbaka utan snarare ökar ansträngningarna. I många av dessa länder kanske just värdet av att ha en liberal demokrati, en demokrati där alla människor har rösträtt och där man kan få leva som man vill och ha de friheter som samhället ger, är än viktigare att visa, liksom att detta går att kombinera med tillväxt, med klimatambitioner, med utrikespolitiska ambitioner eller med andra fördelar som Sverige nu har. Det är viktigt, och där måste Sverige fortsätta att agera.

Därför är det viktigt att i sammanhanget komma ihåg att det finns vissa grupper som inte gillar detta. Det finns vissa grupper, också politiska grupper i Sverige, som inte vill ha de grundläggande frihetsvärden som vi känner. Jag noterar att statsrådet under hela interpellationsdebatten har undvikit att nämna det samarbete regeringen har med Sverigedemokraterna. Det är ändå ett parti vars förra försvarspolitiska talesperson, numera övergången till Alternativ för Sverige, talat i ryssvänliga toner i offentligheten och där en anställd vid kommunikationsavdelningen spred rysk propaganda så sent som för bara några år sedan. Det är klart att det är ett bekymmer, eller borde vara ett bekymmer, när regeringen så tydligt och så intimt samarbetar med ett parti och har medarbetare på Regeringskansliet från ett parti som haft medarbetare som gjort sig till nyttiga idioter för främmande intressen.

Mot den bakgrunden måste jag ändå ställa frågan om statsrådet Billström ännu inte ser att det finns skäl för regeringen att vidta åtgärder för att begränsa desinformation producerad i Sverige som skadar Sverige.

Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar så mycket för interpellationen!

Desinformation är en komplex utmaning som Sverige delar med många likasinnade länder. Arbetet med att förebygga och motverka spridning av vilseledande information om Sverige i utlandet är högt prioriterat för den här regeringen. De politiska och diplomatiska kontakterna, inte minst i länder där bilden av Sverige har utmanats, har varit mycket intensiva och har enligt min uppfattning varit viktiga. Varje sådan kontakt som genomförs på ett positivt sätt är en byggsten som sätts i det bygge som vi kallar Sverigebilden och som handlar om våra i grunden mycket goda relationer med omvärlden.

Det leder därför tanken fel att tro att bilden av Sverige skulle vara stadd i stor förändring. Bilden av Sverige är i grunden stabil, och den är positiv i stora delar av världen.

Det innebär dock inte att vi inte har påverkats på kort sikt av de påverkanskampanjer som har riktats mot Sverige. De har haft direkta både säkerhetsmässiga och utrikespolitiska konsekvenser. För att anpassa oss till vår nya verklighet där desinformation har blivit ett verktyg som strategiskt används av aktörer som av olika anledningar vill skada Sverige och svenska intressen har regeringen växlat upp arbetet med att främja Sverige i utlandet. Målet är en ökad kännedom om och en faktabaserad och positiv bild av Sverige.

När vi framgångar i detta arbete – och det är jag övertygad om att vi kommer att göra – kommer detta att öka genomslaget för svenska intressen. Det kommer att stärka svenska företags konkurrenskraft, och det kommer dessutom att skapa motståndskraft i utlandet mot desinformation om Sverige.

Prot. 2023/24:139
20 augusti

Svar på
interpellationer

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:831 om situationen i Turkiet och Selahattin Demirtaş

Anf. 30 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Ola Möller har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Turkiet ska följa och implementera beslutet från Europadomstolen för mänskliga rättigheter gällande frigivningen av Selahattin Demirtaş. Vidare har han frågat om jag och regeringen anser att Turkiet uppfyller demokratikraven för att inleda förhandlingar om eventuellt medlemskap i EU.

För fyra månader sedan svarade jag på en interpellation av en annan interpellant om stärkande av demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet (interpellation 2023/24:680). Den interpellationen handlade delvis om Selahattin Demirtaş, och frågeställningen var snarlik dagens.

I EU-kommissionens årliga utvärdering av de framsteg som gjorts på vägen mot EU-medlemskap för Turkiet ägnas mycket uppmärksamhet åt de frågor som interpellanten Ola Möller nämner i sin interpellation. I den utvärdering som görs av vart och ett av EU:s kandidat- och partnerländer beskrivs de uppmärksammade fallen i Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna utförligt, inklusive de långa processer som pågår för att få Turkiet att frige Selahattin Demirtaş. När frågan har kommit upp i Europarådets mellanstatliga format, ministerkommittén, har Sverige som medlem konsekvent ställt sig bakom uppmaningarna till Turkiet att respektera Europadomstolens domar och frige både Selahattin Demirtaş och Osman Kavala. Det är allvarligt att Turkiet inte har verkställt dessa domar.

Frågan kommer att återupptas till hösten, då Turkiet väntas offentliggöra domskälen och då Europadomstolen kommer att granska domen. Sverige anser att det turkiska agerandet är helt oacceptabelt och fortsätter att driva på för en omedelbar frigivning. Det faktum att Turkiet inte har följt Europadomstolens beslut i fallen Kavala och Demirtaş tas också upp i den framåtblickande rapport om Turkietrelationen som EU-kommissionen och EU:s utrikesjämsst tog fram på uppdrag av Europeiska rådet i november 2023.

Vidare upprepade EU-kommissionen i den senaste utvärderingen av Turkiet från 2023 bland annat sin allvarliga oro över den fortsatta tillbakagången inom områdena demokrati, rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter i Turkiet. Denna situation beskrivs även utförligt av olika icke-statliga organisationer, exempelvis Amnesty och Human Rights Watch.

Sverige delar bedömningen från såväl EU-kommissionen som EU:s utrikesjämsst. Vi tillmäter situationen för de mänskliga rättigheterna stor vikt i synen på alla EU-kandidatländer, inklusive Turkiet.

Jag vill betona att Sverige kommer att fortsätta att verka för en mer demokratisk utveckling i Turkiet där mänskliga rättigheter fullt ut respekteras. Detta gäller särskilt situationen för politiker, journalister, personer som tillhör minoriteter, människorättsförsvarare och hbtqi-personer.

Anf. 31 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Situationen i Turkiet är, precis som utrikesministern tenderar att säga, alarmerande när det gäller den demokratiska utvecklingen. När världens ögon nu riktas mot Gaza är det klart att Turkiet flyttar fram sina positioner. Allt från drönare och missiler till direkt ockupation av andra länder förekommer – man tar sig rätten att gå in på andra länders territorium.

Samtidigt pågår förföljelsen av oppositionella i allmänhet och kurder i synnerhet oförtrutet – 6 000 politiska fångar sitter nu i turkiska fängelser. Totalt sitter 200 000 fångar i landets fängelser, där tortyr och grova kränkningar av mänskliga rättigheter är vardagsmat.

Många fall har rönt internationell uppmärksamhet. Ett sådant fall är Selahattin Demirtaş. Europadomstolen har, precis som utrikesministern sa, varit väldigt tydlig. Även EU, Europeiska rådet och andra instanser har varit tydliga med vad som gäller. Ändå dömdes Demirtaş alldeles nyligen till ytterligare 42 års fängelse. Andra fall med politiska fångar där Europarådet har varit väldigt tydligt gäller Osman Kavala och Figen Yüksekdağ. Det här är bara tre välkända offer för det förtryck och den förföljelse som sker, framför allt av kurder men också av journalister, oppositionella och andra minoriteter i Turkiet.

Jag vill ta fasta på att Turkiet i dag är en av våra närmaste allierade. Sedan vi blev medlem i Nato har vi en annan arena att höja vår röst på. Även om det i den tidigare debatten om Gaza nog kunde konstateras att folkrätten har fallit sönder – den håller inte längre, och framför allt ageras det inte i enlighet med folkrätt och internationell humanitär lag, till exempel folkmordskonventionen – är det klart att Sverige som land måste fortsätta att argumentera för folkrätten, rättsstatens principer och liknande.

En av mina bevekelsegrunder för att acceptera Natomedlemskapet var att Sverige skulle vara en röst för nedrustning, fred, mänskliga rättigheter och demokrati inom organisationen. Norge har varit det och har under lång tid visat att man kan kombinera trygghet och säkerhet för sitt folk med ett oförtrutet arbete för fred och nedrustning. Tyvärr hör jag inte regeringen på den arenan. Jag hör inte heller någon speciellt stark röst gentemot Turkiet.

Min fråga till utrikesministern är hur han tänker agera utanför EU:s institutioner för att få de politiska fångarna i Turkiet frisläppta. Är alla andra arenor stängda? Finns det möjlighet att gå fram i Nato och säga att vi om vi ska vara en allierad också kommer att vara tydliga med att vi har höga krav på våra allierade? Det som sker nu är ju fullständigt oacceptabelt.

(Applåder)

Anf. 32 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! Det är av yttersta vikt att vi i Sveriges riksdag uppmärksammar situationen i Turkiet, särskilt nu när vårt närområde och Mellanöstern går igenom svåra tider. Vi kan inte blunda för det faktum att Turkiet

har stora utmaningar, särskilt när det gäller respekten för mänskliga rättigheter.

Ett av de mest uppmärksammade fallen gäller Selahattin Demirtaş frihetsberövande. Detta är en kamp för demokrati och mänskliga rättigheter, och vi måste agera nu. Sedan 2016 har Selahattin Demirtaş, en ledande kurdisk politiker, suttit fängslad. I våras dömdes han till 42 års fängelse utan en rättvis rättegång, trots att Europadomstolen för mänskliga rättigheter i två olika beslut har krävt att Demirtaş ska frigges omedelbart. Den turkiska fängelsedomens mot Demirtaş är ett flagrant brott mot Europadomstolens beslut och bör leda till kännbara konsekvenser för Turkiet, som är kandidatland till EU.

Vilka åtgärder tänker regeringen och utrikesministern vidta för att förbjuda Turkiet att verkställa Europadomstolens beslut om att frigge Demirtaş? Stöder regeringen fortfarande Turkiets så kallade ansträngningar att bli medlem i EU, trots dessa brott mot Europadomstolens beslut?

Fru talman! Domen mot Demirtaş skickar en signal till omvärlden om att Turkiets bristande respekt för rättsstatens principer grusar drömmarna om en demokratisk utveckling i Turkiet. Att hålla Demirtaş och andra politiska fångar inspärrade strider mot de värderingar som EU står för, och det är upp till oss att sätta press på Turkiet att rätta till detta.

Det här är inte bara en fråga om mänskliga rättigheter. Ett frigivande av Demirtaş skulle i förlängningen också ligga i Turkiets eget intresse. Ett Turkiet som respekterar mänskliga rättigheter och demokratiska principer kommer att stå starkare och säkrare. Det kommer att gynna både Turkiet och hela regionen, och det kommer att bidra till en stabilare region och värld.

Dessvärre, fru talman, råder just nu en situation i Turkiet där demokratin nedmonteras i snabb takt. Erdoğans löften om normalisering efter valförlusten i vintras har visat sig vara tomma. I stället driver man en represaliepolitik som påminner om militärjuntan i början av 1980-talet. Människor fängslas för att de dansar till kurdiska sånger, och polisen tar, med hjälp från Grå vargarna, bort allt som är på det kurdiska språket.

Våldet från gatan har nu tagit sig in i det turkiska parlamentet. Häromdagen såg vi hur oppositionella politiker blev misshandlade i det turkiska parlamentet av regeringspartiets ledamöter.

Samtidigt som förföljelsen av och förtrycket mot kurder och andra oppositionella i Turkiet intensifieras bombar den turkiska armén dagligen Rojava-administrationen i Syrien och irakiska Kurdistan.

Fru talman! Den förra socialdemokratiska regeringen har fördömt den turkiska invasionen av Rojava – till exempel Afrin – och uppmanat Turkiet att lösa konflikten via dialog. Men sedan Moderaterna tillträdde Utrikesdepartementet har vi tyvärr inte hört något konkret från utrikesministern om Turkiet eller kurdfrågan. Det är först när vi i oppositionen lyfter frågan hit till kammaren som vi hör vad regeringen tycker och tänker. Jag hoppas att utrikesministern kan kommentera mina frågor och reflektioner i denna debatt.

(Applåder)

Prot. 2023/24:139
20 augusti

Svar på
interpellationer

Anf. 33 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! När det gäller det sista kan jag säga att allting kanske inte utspelar sig här i kammaren.

Sverige arbetar i flera internationella forum för att förmå Turkiet att öka sin respekt för de mänskliga rättigheterna. Jag berättade också i ett liknande interpellationssvar här i kammaren under våren att Sverige verkar i FN:s råd för mänskliga rättigheter för att Turkiet ska anta en diskrimineringslagstiftning som omfattar sexuell läggning och könsidentitet som diskrimineringsgrunder. Senast i mars i år uppmanade också EU Turkiet att respektera landets skyldigheter enligt folkrätten, inklusive mänskliga rättigheter, i ett anförande som även Sverige stod bakom i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Det faktum att allting inte återfinns i kammarens protokoll – även om just det där interpellationssvaret faktiskt gör det – innebär alltså inte att det inte finns en helhetsbild i det här sammanhanget. Dessutom framför regeringen även budskapen direkt till företrädare i Turkiet samt agerar lokalt i Ankara och Istanbul. Sida, Svenska institutet och våra utlandsmyndigheter arbetar på plats i Turkiet för att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt för att förbättra förutsättningarna för ett mer jämställt samhälle.

Anf. 34 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag tackar återigen utrikesministern för inlägget. Jag är införstådd med att utrikesministern jobbar väldigt mycket inom de multilaterala organisationerna, men jag hörde som sagt ingenting om Nato och att man som allierad faktiskt kan ta upp hur man förväntar sig att ens allierade betar sig.

Det är dock också så att det klingar lite falskt att regeringen agerar för demokrati i Turkiet, vilket sägs i interpellationssvaret. Vi har nämligen sett regleringsbrevet till Sida, som det har jobbats på nu under sommaren. Där avslutas programmen för just den saken; man ska inte förlänga några avtal med Turkiet gällande biståndet. Det är ju en syn på utvecklingsbistånd som går igen i regionen: Så länge en diktatur eller icke-demokrati är tillräckligt rik tänker Sverige uppenbarligen inte skicka pengar för att stötta demokratikämparnas kamp.

Det är inte riktigt så jag tycker att vi ska jobba för demokrati, för Turkiet bryr sig väldigt lite om vad man säger i diverse råd och, uppenbarligen, också i domstolar. Det man i stället måste göra är att bedriva faktisk handling på plats, och därför är det djupt beklagligt att regeringen signalerar att den inte tänker förlänga programperioderna för dessa demokratikämpar – framför allt många kurdiska demokratikämpar – i Turkiet.

En annan sak som är lite problematisk är de diskussioner som utrikesminister Billström hade i Ankara under Natoprocessen, där det sades att flaggviftande skulle förbjudas. Det var inte ordagrant formulerat på det viset, men i diskussionen med Ankara blev det tydligt att ministern var beredd att åka hem och ändra svensk lagstiftning. Vad som sedan blev av det kan man fundera på, för i samband med sommarens utredningar om att stoppa koranbränningar har det nu kommit ett förslag från regeringen – det förbereds i alla fall ett förslag – om att demonstrationer och demonstrationstillstånd ska kunna säkerhetsprövas.

Jag kan ju bara tänka mig hur glad Erdoğan skulle bli om Sverige införde en lagstiftning som innebär att vi ska börja säkerhetspröva diverse demonstrationstillstånd. Då skulle vi nog få se svenska myndigheter bli översköljda med diverse fabricerade brott och bevis för hur hemska kurdiska aktivister i Sverige är, vilket därmed skulle beröva dem en arena här. Det är en farlig utveckling och inte någonting som på något sätt stöder demokratikampen i Turkiet.

En annan sak är diskussionen kring detta med utrikesministerns avståndstagande från de kurdiska frihetskämpar som bekämpade Daish, alltså IS. Tämmligen omgående efter att utrikesministern tillträtt började han fördöma och ta avstånd från dessa frihetskämpar, alltså den administration som finns i Rojava – som Turkiet för övrigt bombar hej vilt. Det är klart att signalen där inte är att man stöttar dem som kämpar emot islamism och är för demokrati. Tvärtom är signalen ganska tydlig: Man har samma inställning till kurderna som regimen i Ankara har.

Min fråga blir därför varför demokratikämparna i Turkiet och kurderna i Turkiet ska få mindre stöd av regeringen. Att minska stödet är nämligen de facto det regeringen gör, oavsett vad man säger – och regeringen och ministern säger ju i sitt svar att man aktivt vill stödja kampen för demokrati och rättsstatsprinciper i Turkiet.

(Applåder)

Anf. 35 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! Som om repressalier och förtryck mot kurder och andra minoriteter inte vore nog hotar Erdoğan dagligen sina grannländer med krig. Detta gör han för att piska upp de nationalistiska känslorna i landet. Ena dagen ska Grekland ockuperas, andra dagen Armenien, och det senaste är att Erdoğan hotar med krig och invasion i Israel. Men intressant nog har Erdoğan aldrig någonsin hotat vare sig mullaregimen i Iran eller Ryssland med krig. Det är intressant och ett ämne som utrikesministern borde titta närmare på.

Fru talman! Det är vår plikt att stå upp för de värderingar vi håller kära. Sverige måste vara en stark röst för demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. Utrikesminister Tobias Billström har nu en möjlighet att visa ledarskap och göra verklig skillnad. Låt oss arbeta tillsammans för att se till att Selahattin Demirtaş och andra politiska fångar i Turkiet frigges omedelbart!

Jag tackar utrikesministern för debatten. Jag tackar även min riksdagskollega Ola Möller för interpellationen.

(Applåder)

Anf. 36 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att understryka att den svenska ambassaden i Ankara och generalkonsulatet i Istanbul alltså är löpande engagerade i arbetet för mänskliga rättigheter och demokrati i Turkiet och att de samarbetar med civilsamhället. Sverige för en aktiv MR-politik gentemot Turkiet både i bilaterala kontakter och i internationella forum, och det kommer fortsatt att vara en hörnsten i vår ansats gällande landet – inte minst inom ramen för Turkiets EU-process.

En del av Ola Möllers fråga i interpellationen handlade just om EU:s relation till Turkiet. Turkiet är fortsatt ett kandidatland, och precis som andra kandidatländer granskas Turkiet av EU-kommissionen varje år.

Fjolårets granskning är särskilt kritisk vad gäller just mänskliga rättigheter och det demokratiska styrelseskicket.

Som jag redan har nämnt och även påpekat i tidigare interpellations-svar här i kammaren kommer Sverige fortsatt att lyfta mänskliga rättigheter, inklusive etniska rättigheter – såsom kurdernas – och religiösa minoriteters situation. Sverige skulle stödja en återupptagen dialog mellan den turkiska staten och den kurdiska minoriteten i landet.

På Europeiska rådets möte i april i år diskuterades också Turkiet, och i fokus stod utvecklingen i landet och förutsättningarna för hur EU:s relationer med Turkiet ska se ut i framtiden. I de efterföljande slutsatserna slogs fast att EU är redo för fördjupade förbindelser med Turkiet. Framstegen är dock avhängiga Turkiets konstruktiva engagemang. Statsminister Ulf Kristersson var aktiv i rådsdiskussionen, och Sverige stod bakom rådsslutsatserna. För oss i regeringen är en positiv utveckling inom mänskliga rättigheter och demokrati i Turkiet av särskild vikt.

Anf. 37 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det är i synen på det här med ord och handling som vi skiljer oss åt. Jag vet att regeringen i ord säger att den står bakom både det ena och det andra av positiv karaktär.

Det finns en positiv sak: Det kom ett pressmeddelande i dag om att man skickar 10 miljoner för att stötta fria medier i Venezuela. Det är ett jättebra beslut – fortsatt med det! Det är ett tydligt agerande mot en regim som är avskyvärd, som vi absolut inte vill ha med att göra och som agerar helt åt helvete. Jag ber om ursäkt om det var en svordom, fru talman. Men när Turkiet kommer på tal ska vi tydligen inte skicka några extra pengar utan tvärtom minska programperioden och inte teckna nya avtal.

Det är jättebra och positivt att ambassaden är engagerad. Det vet jag om. Men när signalen i regleringsbrevet till Sida blir att vi inte ska teckna nya avtal i Turkiet så att bland annat Svenska stödkommittén för mänskliga rättigheter i Turkiet risker att få sämre möjligheter att bedriva sin verksamhet på plats med de kämpar för demokrati och frihet som finns där blir det att tala lite med kluven tunga.

Jag har svårt att förstå detta utifrån ett annat perspektiv än att vi nu plötsligt är allierade med Turkiet. Det här är illavarslande.

Jag tror inte att kurderna i Sverige upplever trygghet i regeringens ställning till deras rättigheter som utrikesministern ger uttryck för, eller snarare vet jag att de inte gör det. Det råder en stor oro.

De punkter som jag har lyft tidigare om hur vi agerar och bristen på konkret handling så att vi faktiskt gör något är oroväckande. Ord förändrar ingenting, vilket vi har sett vad gäller bland annat Gaza. Likadant gäller för Turkiet.

(Applåder)

Anf. 38 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar interpellanten för interpellationen. Jag delar Ola Möllers oro. Regeringen ser med allvar på utvecklingen i Turkiet avseende respekten för mänskliga rättigheter, och det är välkänt att det är ett område som lider av brister.

För Sverige är det grundläggande att politiska fångar inte ska förekomma. Länder som Sverige och Turkiet som är medlemmar i den männ-

iskorättsbaserade organisationen Europarådet måste följa de beslut som Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter fattar. Att Turkiet inte har gjort det i de aktuella fall som ligger till grund för interpellationen är allvarligt, och det är något som Sverige tillsammans med andra medlemmar i Europarådet påtalar återkommande vid möten i Europarådet.

Sveriges regering är tydlig på denna punkt. Vi uppmanar Turkiet att omedelbart släppa både Selahattin Demirtaş och Osman Kavala. Detta är nödvändigt för att leva upp till Europarådets värderingar och gemensamma regler. Att Turkiet inte uppfyllt Europarådets krav är också något som återkommande har kritiserats av EU.

Det jag kan säga här tydligt och klart är att Sverige kommer att fortsätta vara en drivande kraft för att främja mänskliga rättigheter internationellt. Sverige har en mycket tydlig hållning till stöd för allas åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:139
20 augusti

Svar på
interpellationer

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:801 om barns kontakt med båda föräldrarna vid vårdnadstvister

Anf. 39 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Runar Filper har frågat mig vad jag avser att göra för att barn inte felaktigt ska skiljas från den ena föräldern vid vårdnadstvister efter att en förälder har utövat otillbörliga påtryckningar på och manipulation av barnet.

Jag har under året besvarat liknande riksdagsfrågor från Runar Filper. Som jag sagt då är det en självklarhet för mig och denna regering att barn ska skyddas från alla former av våld och andra kränkningar. Det är inte ovanligt att uppgifter om våld och påståenden om att barn otillbörligen har påverkats förekommer i en och samma vårdnadstvist. I den praktiska tillämpningen kan det därför vara svårt att behandla frågorna helt separat. Oavsett är det barnets bästa som är avgörande vid alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.

Tvister om vårdnad, boende och umgänge är svåra för alla inblandade och särskilt för barnen. I det sammanhanget är det oerhört viktigt att barnets åsikter och upplevelser verkligen kommer fram och beaktas. Att ett barn har rätt att framföra sina åsikter innebär inte att barnet ska tvingas att välja mellan sina föräldrar.

För regeringen är det högt prioriterat att synliggöra och stärka barnrättsperspektivet i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Det var därför som jag i juni bjöd in ett antal riksdagsledamöter och företrädare för myndigheter och intresseorganisationer till ett rundabordssamtal för att diskutera hur barns ställning kan stärkas ytterligare i dessa situationer. Vid det samtalet hölls flera intressanta diskussioner, och de synpunkter som lämnades kommer att utgöra ett viktigt underlag till det fortsatta arbetet med att stärka barns ställning i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

På familjerättens område pågår det även ett intensivt arbete i Regeringskansliet med att ta fram förslag på åtgärder som stärker barns rätt till en trygg uppväxt, fri från våld, med avstamp i betänkandet *Tryggare hem för barn*. En proposition planeras till september i år.

Anf. 40 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det jag i denna interpellation belyser är ett oerhört stort men dolt problem som drabbar både mammor och pappor men framför allt de barn som mister sin relation med den ena föräldern efter en vårdnadstvist.

Att inte få umgås och vara förälder eller få se sitt barn på månader, år eller decennier är för drabbade föräldrar en tragedi och många gånger en livslång sorg. Barn tvingas ofrivilligt att ta ställning i en vårdnadstvist, pressade till att inför socialtjänstens utredare säga saker som boendeföräldern kanske ofta förväntar sig. Det kan vara sådant som barnen kanske dagligen har matats med i årtal.

Ett barn som är i beroendeställning till boendeföräldern säger saker som förväntas av det av den som har barnet i sitt grepp. Barnet används som vapen för att nå egen framgång i vårdnadstvisten. Barn kan hamna i en situation där de ofrivilligt tvingas att förtränga sin kärlek till mamman eller pappan, vilket i förlängningen betyder att kontakten, kanske för all framtid, bryts med mor- eller farföräldrar. Det är en tragedi och livslång sorg.

Barnen lider av samvetsqual, skam och skuldkänslor över att ta ställning mot sin förälder. Det är en skuldkänsla som är så stark att det är lättare att slå den ifrån sig, och det är lättare att göra det som förväntas och att förtränga och ta avstånd än att ta strid för att få återförenas med sin mamma eller pappa igen.

De barn som kanske är i tioårsåldern blir så präglade av allt detta och mår så dåligt i så ung ålder att de inte klarar av att hålla sig neutrala och opartiska i föräldrarnas konflikt. All påverkan om hur dum den andra föräldern är och hur dålig den är, allt prat om att pappa inte tycker om eller bryr sig om dig, alla suckar direkt när den andra föräldern kommer på tal, all kontroll och allt sms:ande och ringande till barnet när det är hos den andra föräldern blir sammantaget en form av fullständig alienering där pappan tar form av en utomjording och dålig människa.

Fru talman! Det här drabbar så många – tro mig!

Min interpellation till den före justitieministern, Morgan Johansson, år 2021 bemöttes med oförstående svar som om jag ville tvinga barn att träffa föräldrar som de inte vill träffa. Att det är viktigt att skydda barn från våld är vi alla eniga om, men den problematik som jag belyser här handlar inte om de barn som utsätts för våld och kränkningar, som ministern pekar på. Det här är en helt annan problematik; det är som att blanda ihop äpplen och päron.

Det här handlar om att det måste iscensättas ett arbete, en utredning, om hur man bättre kan identifiera manipulation, indoktrinering och föräldraalienation, vilket utbildade föräldrar och närstående har förmåga att identifiera men tydligen inte akademiker, myndighetspersoner och politiker. Jag tror och hoppas att ministern öppnar ögonen för denna mycket utbredda problematik och i kommande utredningar utvecklar det resonemang som vi för här. Jag har stor respekt för ministerns arbete.

Anf. 41 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Flera av Sveriges främsta experter skrev nyligen i Psykologtidningen under rubriken "Föräldraalienation är pseudovetenskap". Bland undertecknarna fanns Maria Eriksson, Ole Hultmann och många

fler. De beskriver hur och varför denna så kallade teori har kritiserats för att urholka barns rätt till delaktighet och skydd samt förminska betydelsen av barns egna utsagor. Artikelförfattarna slår hål på argumenten att detta skulle röra sig om vetenskap. Det gör det inte. Det är med experternas egna ord pseudovetenskap.

Fru talman! Jag vet att justitieministern har träffat Sanam Gharaee, mamma till Tintin som mördades under tvångsumgänge. Hon har tillsammans med flera andra experter nyligen larmat om att personer som är misstänkta för brott mot barn använder pseudovetenskapen om föräldraalienation som bevis för att få domstolen att lämna barns berättelse utan avseende. De skrev nyligen i GP om hur familjerättsliga tvister blir en arena för eftervård där den våldsutsatta utmålas som tvivelaktig och den som påverkar barnet negativt. De skrev att domstolar, familjerätter och andra myndigheter ofta bortser från barns uttryckliga vilja mot bakgrund av teorin om föräldraalienation.

Fru talman! Förra veckan nåddes jag av allvarliga uppgifter från Uppsala Kvinnojour. Man beskrev hur våldsutsatta barn och föräldrar, ofta mammor, i domstolar tvingas försvara sig mot de våldsamma männens påståenden att barnen är rädda för sina pappor – inte på grund av pappans våld utan för att mamman tillämpar det som kallas föräldraalienation, en pseudovetenskap. Till domstolarna kallas ”sakkunniga” som utger sig för att vara experter på just föräldraalienation. Det är som att kallas sakkunnig om att jorden är platt, också det pseudovetenskap. Dessa ”sakkunniga” redogör i svensk domstol för hur föräldraalienation är en psykisk diagnos som behandlas med exponering. Men, fru talman, enligt Socialstyrelsen, som är ansvarig svensk myndighet i fråga om säkerhet kring diagnoser och behandling, finns ingen psykisk diagnos som kallas föräldraalienation. Ändå tillämpar svensk domstol, som sorterar under justitieministern och Justitiedepartementet, just föräldraalienation i resonemangen som domsluten vilar på.

Detta är kanske det yttersta exemplet på Regeringskansliets och svenska myndigheters stuprörstänk och det svek det innebär för våldsutsatta. Enligt uppgifter dömer alltså svenska domstolar våldsutsatta barn till umgänge, vårdnad och boende hos våldsamma föräldrar baserat på just föräldraalienation, trots att Socialstyrelsen säger att det inte är någon diagnos och trots att expertisen säger att det är en pseudovetenskap och beskriver på vilket sätt det är skadligt för barnen. Det är häpnadsväckande att detta får fortgå inom Regeringskansliets och riksdagens ansvars- och tillsynsområde.

Fru talman! FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor och flickor rekommenderade förra året alla stater att förbjuda användningen av föräldraalienation och till det relaterade pseudobegrepp i familjerätt och användningen av så kallade experter i detta. Flera länder har redan i lag gjort detta för att kunna skydda barn från våld. Lagarna har ofta tillkommit efter att barn mördats under tvångsumgänge som våldsamma män drivit igenom med hjälp av denna teori. Jag har från engagerade svenska advokater och psykologer fått information om att förbud införts i Spanien, Kroatien, Skottland och flera amerikanska delstater, bland andra Colorado, Kalifornien, Utah, Tennessee, Maryland och Pennsylvania. I Kanada, Irland och England pågår arbete med förbud. Det är angeläget att vi gör något liknan-

de här i Sverige för att skydda barnen här från att utsättas för domar som vilar på pseudovetenskap.

Jag frågar därför: Hur avser ministern att agera för att skydda utsatta barn mot denna pseudovetenskap?

Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Runar Filper för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor och Laila Naraghi för ännu ett engagerat inlägg i frågan. Jag har stor respekt för båda ledamöternas genuina engagemang, som jag är säker på bygger på personliga erfarenheter, relationer, kunnande, omfattande kontakter med civilsamhället och annat.

Låt mig börja med att säga att själva utgångspunkten för en prövning när det gäller vårdnad, umgänge och boende är att det är barnets intresse som ska beaktas. Det är alltid omständigheterna i det enskilda fallet som ska utgöra grunden för de beslut som domstolar fattar. Det är helt avgörande att barn fritt ska få uttrycka sina åsikter och perspektiv i dessa frågor. Barn ska inte utsättas för otillbörlig påverkan av någon förälder, pressas att ange vissa viljor eller uppfattningar eller fräntas rätten att komma till tals. Detta gäller redan i dag och följer också av andra åtaganden vi har, till exempel barnkonventionen.

Vi vet dock att det i vårdnadstvister kan förekomma att barn hamnar i kläm och att föräldrar försöker påverka barn i olika riktningar. Det har ingenting med en teoribildning om föräldraalienation att göra, utan det är realiteten i alltför många vårdnadstvister.

Med det sagt vill jag ändå understryka att utgångspunkten måste vara att barn ska skyddas från alla former av våld och andra kränkningar. Det är också utgångspunkten för det arbete som görs i Regeringskansliet för att stärka barns rätt till en trygg uppväxt fri från våld, och vi tar avstamp i betänkandet *Tryggare hem för barn*. Vi skickade en lagrådsremiss före sommaren och ser fram emot att återkomma med en proposition till riksdagen under hösten. I betänkandet föreslås bland annat att det ska tydliggöras att det är bedömningen av barnets bästa som ska ligga till grund för dessa beslut. Det handlar om en helhetsbedömning av alla omständigheter som är aktuella för det enskilda barnet, men det ska vara ett mycket tydligare fokus på att det inte ska finnas risk att barnet far illa. Jag räknar som sagt med att lägga fram en proposition med detta innehåll i september i år.

För egen del är jag tveksam till att politiskt förbjuda möjligheten att föra fram olika påståenden eller hänvisa till olika underlag oavsett den vetenskapliga graden i underlagen. Domstolarna måste förhålla sig sakligt och kritiskt till allt som anförs från olika parter i en tvist, också när det gäller vårdnad, boende och umgänge och förstås basera sina bedömningar på fakta och omständigheter som kan beläggas objektivt, och de måste hela tiden utgå från vad som är bäst för barnet. Jag är övertygad om att domstolarna är väl skickade att göra det. Jag är också övertygad om att när vi får den nya lagstiftningen på plats, baserad på betänkandet *Tryggare hem för barn* kommer förutsättningarna att skydda barn från att fara illa att bli ännu bättre än i dag.

Anf. 43 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Socialtjänstens utredningar är en viktig grund för domstolen i familjerättsfall. Den i sammanhanget kände familjerättsadvokaten

Bertil Begander menar dock att de långt ifrån alltid är nog objektiva. Han har över 30 års erfarenhet av vårdnadsfall i hela landet och har skrivit den populära boken *Sveket* i ämnet. Han säger att den typiska vårdnadstvisten inte handlar om en förälder som slår den andra föräldern eller som super under helgen när den har umgänge med barnen. Det är i stället familjesituationer där den ena föräldern utsätts för den andra förälderns lögner och manipulationer i syfte att skära av föräldern från ett älskat barn. Detta är den typiska vårdnadstvisten.

Herr talman! Sådana fall finns i tusentals. Det är oftast den utsatta föräldern som tar fallet till domstol. Det blir den yttersta lagliga möjligheten att återknyta kontakten med barnet. Manipuleringen av barnet kan ha hållit på en lång tid. Barnet har då av lojalitetsskäl blivit tveksam till föräldern och lärt sig att pappa är farlig, dum och elak och att pappa inte bryr sig om en. Dessa barn bär på rädslor som en förälder orsakar med en bild av den andra föräldern som barnen inte själva har upplevt men lärt sig att tro på. Barnen blir en bricka i föräldrarnas konflikt.

Tingsrätten ger socialtjänstens familjerättsavdelning i uppdrag att utreda och bedöma familjens situation i fråga om vårdnad, boende och umgänge. Men har föräldern lyckats få lögnerna att slå rot också hos socialförvaltningen, var finns då sanningen? Den lämnar förslag till beslut till domstolen som inte sällan mer eller mindre grundar sig på den manipulerande förälderns lögner och utredarens egna antaganden. Domstolen utgår ju från att familjerättsutredningen är sakligt och objektivt utförd, och en domare utgår från att en myndighetsperson är saklig och objektiv. Vårdnadsutredningar väger tyngst vid domstolens bedömning, men många familjerättsjuristers erfarenhet är att socialtjänsten oftast tar mammans ord för självklara. Detta drabbar som sagt också pappor. Många familjerättsjurister vill se att umgängessabotage kriminaliseras, så som i vissa delstater i USA.

Intresset för psykisk misshandel av barn är för svagt i samhället. Man stirrar sig blind på det fysiska våldet, men man måste även titta på det psykiska våldet.

Det är nu straffbart att låta barn bevittna våld mellan föräldrar, vilket är en framgång i lagen. Nästa steg måste vara att även psykisk misshandel, manipulering av barn, kriminaliseras. Det infördes 2019 i Danmark.

Självklart ska man fortsätta att arbeta mot mäns våld mot kvinnor – det är jätteviktigt – men man får inte glömma de barn som utsätts för manipulering, så att de tror att den andra föräldern utan någon grund är farlig eller olämplig. Det är psykisk barnmisshandel och bör kriminaliseras även i Sverige.

Anf. 44 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för resonemanget! Jag vill kvittera och visa min uppskattning för arbetet med *Tryggare hem för barn*. Det var ju vår regering som tillsatte utredningen, och det är fint att detta nu tas vidare. Vi uppskattar också de samtal vi har haft i utskottet.

Antingen det är teoribildning eller ej konstaterar vi socialdemokrater att flertalet experter på området – psykologer och några av Sveriges främsta barnrättsadvokater, Lex Tintin-föreningen och andra föreningar – har larmat om att användningen av denna pseudovetenskap slår direkt mot

våldsutsatta barn. Detta är något som vi i riksdagen och förhoppningsvis också i regeringen behöver reagera på. Hur hanterar vi detta?

Andra länder stoppar användningen av denna pseudovetenskap. Hur kan vi göra det i Sverige? Det är ju pseudovetenskap. Det är inte mitt ord utan experternas.

För tydlighets skull: Enligt *Svenska Akademiens ordlista* betyder prefixet pseudo- ”oäkta, sken-”. Det handlar alltså om oäkta vetenskap, skenvetenskap, som används i beslut när det gäller våldsutsatta barn.

Att denna typ av skenvetenskap används av svenska myndigheter och domstolar är oroväckande. Det är vår uppgift att ta detta till oss och göra något åt det. Det är angeläget att Sverige gör som Spanien, Kroatien, USA med flera och förbjuder denna användning.

Vi har själva talat om att vi behöver höja kunskapsnivån i de här frågorna i domstolarna. Men hur möter vi då detta? Kan det åtminstone vara möjligt att titta på hur man har gjort i Spanien och Kroatien och i flera delstater i USA?

Jag vill hoppas och tro att regeringen och justitieministern instämmer i att något måste göras. Jag vet att många följer den här debatten, och jag vill säga att jag tar det på mycket stort allvar när det kommer larm om att detta används för att tvinga in barn i farliga situationer.

Anf. 45 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tar alla rapporter om att barn far illa eller misshandlas, antingen det är i rättsprocesser eller i andra sammanhang, på väldigt stort allvar. Därför är min utgångspunkt att allt vi gör ska vara ägnat att ge domstolar och andra aktörer så goda förutsättningar som möjligt att göra adekvata riskbedömningar. Det är också därför vi i den nya lagstiftningen tydliggör, vilket inte var fullt så tydligt uttryckt i den utredning vi tog över, att just risken att barn utsätts för våld eller andra övergrepp ska få avgörande betydelse på ett tydligare sätt än i dag när man ska bestämma vilken förälder som ska få vårdnad, umgänge och boende med ett gemensamt barn.

Däremot är jag tveksam till att vi ska fatta politiska beslut om att förbjuda domstolar att ta upp något. Det känns, om jag får använda uttrycket, väldigt osvenskt. Nu är ju detta ingen straffrättslig process, men den fria bevisprövningen är ett fundament i vår rättsstat. Parterna måste få anföra argument och föra fram olika underlag till stöd för sina påståenden, och motparten måste argumentera emot dem och visa i vilken utsträckning underlaget är pseudovetenskap eller inte. Nu har jag i och för sig inte bekantat mig med den här påstådda forskningen, men domstolen måste förstås vara rustad för att ställa sådana frågor. Det kan vara en del – vi skriver ju det i betänkandet *Tryggare hem för barn*.

Även om politiken inte ska bestämma hur domare ska utbildas för vi ju resonemang om att Domstolsverket lämpligen skulle kunna ta initiativ till utbildningsinsatser när det gäller ännu bättre riskbedömningar i den här typen av tvister. Den här typen av frågor kan säkerligen ingå i en sådan diskussion.

Men att fatta politiska beslut om vilka argument som ska få anföras och vilka underlag som ska få läggas till grund för de påståendena i ett domstolssammanhang ställer jag mig milt sagt väldigt tveksam till.

Däremot tror jag att en kritisk vetenskaplig debatt med forskare på området och med aktiva ombud i domstolarna kan vara sådana forum där den här diskussionen lämpligen ska föras. Om det är så att underlagen inte håller är jag säker på att det kommer att få genomslag också i de enskilda fallen.

Antingen jag lyssnar på Laila Naraghi eller på Runar Filper kommer jag tillbaka till att det avgörande här faktiskt inte är föräldrarnas rättigheter utan barnens rättigheter. På ett allmänmänskligt plan kan jag ha väldigt lätt att förstå vad det som förälder skulle innebära att få möjligheten att umgås med sina barn begränsad. Det är inte den upplevelsen eller erfarenheten som jag underkänner. Men rättsligt sett är den enda rimliga utgångspunkten att det inte ska vara föräldrarnas rätt i något avseende som ska vara i fokus för en prövning utan barnets rätt och barnets bästa i det konkreta enskilda fallet.

Som sagt: Vi tydliggör detta i den lagstiftning som vi avser att lägga på riksdagens bord i september. Det är risken för att barn far illa som i ännu högre grad än i dag ska vara helt avgörande för besluten.

Anf. 46 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Föräldraalienation erkänns nu i Danmark. Efter en överenskommelse mellan regeringen och partierna i Danmark får samarbetssabotage, inklusive föräldraalienation, en framträdande plats i föräldraansvarslagen. Konsekvensen av sabotaget görs till en av lagens grundläggande principer.

Centralt är också att det inte kommer att innebära att en förälder som har verkliga skäl att avbryta barnets umgänge med den andra föräldern avstår från att göra det av rädsla för att bli anklagad för samarbetssabotage eller föräldraalienation.

På Social-, bolig- og ældreministeriets webbplats kan man läsa att avtalet ska stärka barnets rätt till båda föräldrarna. Det är föräldrarnas skyldighet att se till att barnet inte används som ett vapen. Därför ska samarbetstrakasserier, inklusive föräldrafrämlingskap, stoppas i större utsträckning än i dag. Där det handlar om barnets bästa ska detta få konsekvenser för den förälder som förhindrar barnets kontakt och medvetet undergräver den andra förälderns anknytning till barnet.

Här har jag en bok som heter *Barn som tvingas välja bort en förälder*, som ministern ska få sedan. Det ligger ett brev i den, där det står så här:

”Hej Gunnar! Tack för att du läser den här boken. Med ett öppet sinne kan du förändra situationen för väldigt många barn och familjer som far illa i spåren av den psykiska barnmisshandlaren ord: Din mamma, eller pappa, älskar inte dig. Hon eller han bryr sig bara om sina andra barn.

Barnet lämnas ensamt att sörja och sakna i en omgivning där avsky är den enda känsla som får yppas gentemot mamma eller pappa.

Anina Laroma, mamma till en älskad och saknad 17-åring och ordförande för Saknade Barn.”

Anf. 47 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna ledamoten om att det enligt kammarens ordningsregler inte är tillåtet med rekvisita i debatterna.

Anf. 48 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Än en gång tack till Runar Filper och Laila Naraghi för möjligheten att få diskutera dessa angelägna frågor i dag!

Jag får avsluta där jag egentligen började. Utgångspunkten för lagstiftningen är och måste ännu tydligare även i framtiden vara att barnets bästa ska stå i centrum. Vi vet att barn kan hamna i kläm i vårdnadstvister. Vi vet också att föräldrar kan vilja påverka sina barn också på ett otillbörligt sätt i den här typen av tvister. Det är också omständigheter som domstolarna ska beakta när de avgör vad som är barnets bästa.

Sedan är det också viktigt att understryka att ur ett barnperspektiv är denna typ av påverkan inte nödvändigtvis oförenlig med vad som är bäst för barnet. Det handlar kort och gott om vilka omständigheter i övrigt som gäller i det konkreta fallet.

En väldigt entydig sak är att om det finns risk för att barnet far illa i umgänget med en av föräldrarna ska det i praktiken vara avgörande för hur frågan ska avgöras. Det är alltså barnets rätt som står i fokus, inte föräldrarnas rättigheter.

Jag kan på ett allmänt plan säga att jag tror att det ofta är bra att barnen har relation med båda sina föräldrar – eller hur nu familjekonstellationen ser ut. Sedan vet vi att det inte alltid är på det sättet. Det är det som domstolarna ska reda ut i det konkreta fallet.

Jag menar att den lagstiftning som vi lägger på riksdagens bord i september kommer att ge domstolarna ännu tydligare vägledning i hur den typen av bedömningar ska göras, och det kommer att resultera i rättvisare processer och rättvisare utgångar och att fler barn skyddas mot att fara illa. Jag är väldigt glad över att vi kommer att kunna genomföra det med ett brett stöd här i kammaren.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:823 om möjligheten att skydda val från anonym påverkan

Anf. 49 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Anders Ygeman har frågat mig om hur jag avser att agera för att säkerställa att hat, hot och desinformation från anonyma konton inte påverkar kommande val.

Det finns mycket starka skäl att motverka otillbörlig informationspåverkan, något som spridning av desinformation och rykten i sociala medier kan vara exempel på. Vi vet att det utgör hot mot att val kan genomföras på ett säkert och rättvist sätt. Ytterst kan det också påverka förtroendet för hela valsystemet och därmed för valens demokratiska legitimitet. Därför är det också en högt prioriterad fråga för regeringen att säkerställa säkerheten i de allmänna val som hålls i vårt land.

Först och främst vill jag framhålla att det svenska valsystemet är robust och att möjligheterna att manipulera valresultaten är ytterst begränsade. Röstmottagningen och rösträkningen sker manuellt i lokala valdistrikt i alla kommuner. All rösträkning är dessutom offentlig, både när valsedlarna räknas en första gång i kommunerna och när de kontrollräknas av länsstyrelserna innan resultatet fastställs. Att valadministrationen är decentra-

liserad på det här sättet, med ett delat ansvar mellan myndigheter på lokal, regional och statlig nivå, bidrar till att göra systemet robust och rättssäkert.

Efter flera rapporter om att det förekommit försök att negativt påverka synen på det svenska valsystemet tillsattes under 2020 en parlamentariskt sammansatt kommitté som gavs i uppdrag att lämna förslag för att stärka förtroendet för valsystemet och stärka dess motståndskraft mot manipulationer. Kommittén lämnade en rad förslag, bland annat att Valmyndigheten ska ges ett övergripande och sammanhållande ansvar för säkerhetsfrågorna i valadministrationen. Förslagen har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Parallellt med detta bedriver Valmyndigheten sedan oktober 2021 ett nationellt valnätverk i samarbete med länsstyrelserna, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Myndigheten för psykologiskt försvar. Valmyndigheten ingår även i ett europeiskt valnätverk med myndigheter från andra medlemsstater, som utbyter erfarenheter och kunskap om till exempel dataskydd och cybersäkerhet. I alla allmänna val sedan valet till Europaparlamentet 2019 har Valmyndigheten också tillhandahållit en tjänst för frivillig incidentrapportering för alla inblandade aktörer i valadministrationen, allt för att kunna identifiera och hantera hot som kan störa genomförandet av val.

Vad gäller frågan om just desinformation på internet finns därutöver numera både bindande regler för och frivilliga åtaganden från de stora internetplattformarna. Genom förordningen om en inre marknad för digitala tjänster, den så kallade DSA-förordningen, måste de mycket stora plattformarna utföra riskbedömningar som inbegriper risken för att de används för samordnade desinformationskampanjer eller valmanipulation.

Många internetplattformar har dessutom i den europeiska uppförandekoden avseende desinformation åtagit sig att samarbeta och samordna sitt arbete under val, när hotet från desinformationskampanjer är särskilt stort. Undertecknarna till uppförandekoden har till exempel inrättat ett system för snabba insatser för att under valperioderna säkerställa ett snabbt och effektivt samarbete mellan plattformar, faktagranskare och organisationer i det civila samhället.

Att värna och skydda våra allmänna val är en ytterst viktig och prioriterad fråga. Den svenska folkstyrelsen och valsystemet bygger på principerna om fri åsiktsbildning och om allmän och lika rösträtt. Alla väljare ska kunna rösta utan att utsättas för tvång eller annan otillbörlig påverkan. Regeringen följer därför löpande utvecklingen, och flera svenska myndigheter samverkar både nationellt och inom EU för att värna våra valprocesser.

Anf. 50 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. När man lyssnar på det kan det dock tolkas som att frågan är ställd lite allmänt, utan någon speciell bakgrund. Men så är inte fallet.

Bakgrunden är TV4:s granskning, där justitieministerns egen regeringskonstellations största parti, Sverigedemokraterna, har ertappats med att systematiskt använda sig av anonyma trollkonton. Det är en arbetsmetod som alla andra svenska riksdagspartier avvisar och som statsministern själv beskrivit som farlig. Trots det nämns varken Sverigedemokraterna eller TV4 med ett ord i justitieministerns svar.

Att använda sig av anonyma och falska konton syftar till att bedra det svenska folket och de svenska väljarna. Att utge sig för att vara en annan än den man egentligen är och ge bilden av att det är många fler som omfattas av en åsikt än vad som i själva verket är fallet är en arbetsmetod som auktoritära regimer och rörelser har använt sig av under lång tid. Mest kända är väl Putins trollarméer i Sankt Petersburg.

En genomgång av trollfabrikens verksamhet – den svenska, alltså – visar också att flera av de budskap som spridits överensstämmer med de narrativ som använts av ryska trollfabriker för att destabilisera Europa. En medarbetare i Sverigedemokraternas trollfabrik har därutöver avslöjats med att sprida rysk propaganda i sociala medier.

Än värre blir det när detta bedrägeri finansieras av skattepengar via partistödet och kommunalt partistöd. Det är stöd som syftar till att bredda förståelsen för den lokala demokratin men som i stället slussas vidare och används centralt för att underminera demokratin och fria val.

Det största partiet i regeringsunderlaget har sedan skandalen avslöjats signalerat att det inte bara struntar i de spelregler man har i regeringssamarbetet utan också i de regler vi har satt upp för att vara en fungerande demokrati. Jimmie Åkessons försvar av metoden och vilda anklagelser mot fria oberoende medier visar vilket extremt parti Sverigedemokraterna är.

Efter dessa avslöjanden krävde vi att statsministern skulle gå till botten med detta och med hur detta kan påverka det demokratiska samtalet och svenska valrörelser. Vi föreslog en lång rad åtgärder, som alla har avvisats av regeringen. I stället nöjde sig Ulf Kristersson och regeringen med att två medarbetare bytte skrivbord med varandra och skålade i Pommac – omplacering och värdegrundskurs, med Sverigedemokraternas terminologi.

Frågan är fortfarande efter avslöjandena hur många fler exempel det finns. Hur många trollkonton kontrollerar Sverigedemokraterna som inte har avslöjats av TV4?

Sedan det första avslöjandet har mer än dubbelt så många sverigedemokratiska trollkonton avslöjats. I en rapport från en av plattformarna slås det fast att skapandet av icke autentiska konton för att konstgjort förstärka narrativ på svenska var fördelaktigt för Sverigedemokraterna och deras agenda. Vidare slår rapporten fast att nätverket skapade vilseledande profiler, inklusive konton som utgav sig för att tillhöra statliga myndigheter.

Vad gör det för myndigheters och valets integritet att regeringskonstellationens största parti falskeligen utger sig för att vara myndigheter och sprider politisk propaganda på nätet?

Herr talman! Mina frågor till justitieministern kvarstår. Kommer justitieministern att vidta en enda åtgärd för att förhindra att regeringskonstellationens största parti falskeligen utger sig för att vara myndigheter? Kommer justitieministern att vidta en enda åtgärd för att stänga trollfabrikerna? Kommer justitieministern att vidta en enda åtgärd för att förhindra att skattepengar som betalas ut för att stärka demokratin i stället används för att undergräva densamma?

Anf. 51 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Den fråga som Anders Ygeman har ställt i interpellationen lyder: ”Hur avser ministern att agera för att säkerställa att hat, hot och

desinformation från anonyma konton inte påverkar kommande val?” Jag har utförligt redogjort för det arbete som regeringen och statliga myndigheter genomför och som är ägnat att värna integriteten och säkerheten i våra allmänna val.

Det kan ändå för sakens skull vara värt att påminna om att rätten att vara anonym faktiskt är ett viktigt inslag i vår demokrati. Det är en rätt som skyddas i våra grundlagar. Det handlar om allt från valhemligheten till rätten att driva frågor i debatten utan att för den skull säga vem man är.

Men med detta sagt är det min övertygelse att alla vi som arbetar politiskt, och särskilt som företrädare för partier i Sveriges riksdag, har ett ansvar att bidra till att det demokratiska samtalet är så öppet, tydligt och sakligt som möjligt. Detta är också en uppfattning som statsministern har gett uttryck för, liksom flera andra företrädare för mitt parti Moderaterna, både här i riksdagens kammare och i andra sammanhang. Det är också en hållning som jag står fast vid och redogör för även i dag.

Eftersom jag inte kan föreställa mig att detta är en debatt som Anders Ygeman vill lyfta bara i relation till Sverigedemokraterna utan tror att det är det breda allmännyttiga anslag som handlar om valsystemets integritet som är föremål för dagens debatt vill jag understryka att det är utomordentligt centralt för vår demokrati att den höga tilliten till valsystemet upprätthålls. Valen ska vara fria och hemliga. Valen ska genomföras och valsystemet struktureras på ett sådant sätt att medborgarna kan rösta på ett tryggt och säkert sätt.

När det gäller sommarens val till Europaparlamentet bedömer Valmyndigheten att valgenomförandet nationellt, alltså här i Sverige, var lugnt och planerligt. Enligt EU:s byrå för nät- och informationssäkerhet påverkade cyberaktiviteter inte EU-valen på något väsentligt sätt.

Vi får naturligtvis inte därmed luta oss tillbaka. Jag har i mitt svar också redogjort för en rad lagstiftningsprocesser och säkerhetsåtgärder som vi nu jobbar med nationellt och på EU-nivå. Regeringen tar frågorna på största allvar. Vi följer förstås utvecklingen noga och löpande.

Anf. 52 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Väl medveten om att man inte får använda rekvisita i kammaren vill jag ändå hålla upp själva den interpellation som vi nu diskuterar. Frågan är mycket riktigt, som Gunnar Strömmer säger, ställd så. Men för att komma till frågan måste man ta sig igenom två stycken som handlar just om TV4:s granskning i *Kalla fakta* och om Sverigedemokraterna, mig veterligt det enda parti som har stängts av från konton på flera plattformar, det enda parti som har utgett sig för att vara en myndighet för att därigenom försöka vinna politiska fördelar och det enda parti som har fått många konton skapade av trollfabriker avstängda. Det är ju mot den fonden vi diskuterar detta.

Justitieministern ägnar en betydligt större del av svaret åt det mekaniska valsystemet i Sverige – att vi räknar röster manuellt och öppet. Jag delar den uppfattningen. Om detta står det inte en bokstav i interpellationen. Trots det, och trots att justitieministern har haft tio minuter till sitt förfogande, är det som att TV4-skandalen aldrig har ägt rum. Det handlar om det faktiska hotet mot fria och demokratiska val och om att det finns starka krafter som använder sig av falska konton för att påverka svensk demokrati, men det är som att detta inte har hänt.

Det är väl mot den bakgrunden man ska se att justitieministern inte är beredd att vidta en enda åtgärd för att stänga trollfabrikerna, mot användandet av falska konton för att påverka svensk demokrati eller mot användandet av skattepengar som har getts till partier för att stärka demokratin i syfte att i stället försvaga den.

Gunnar Strömmer har ett antal minuter kvar i denna interpellationsdebatt. Det vore ändå klädsamt om han kunde berätta ifall det planeras någon åtgärd på Regeringskansliet och Justitiedepartementet för att förhindra detta hot mot svensk demokrati så att vi kan gå till val om två år utan att regeringskonstellationens största parti använder falska konton och trollfabriker för att påverka svenska väljare.

Anf. 53 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag och Anders Ygeman har haft nöjet att diskutera dessa frågor tidigare. Jag sa då och jag säger igen att jag tycker att detta är en mycket angelägen debatt. Jag tycker att frågorna är allvarliga, och det har också återspeglats i reaktionerna från såväl statsministern som andra företrädare för regeringen och, för den delen, företrädare för olika partier, inte minst mitt eget.

Brösttonerna från Socialdemokraterna har jag svårt att ta på allvar eftersom alla metoder – höll jag på att säga – som är ägnade att förgifta det politiska samtalet i Sverige på något sätt har introducerats av Socialdemokraterna. Vi har tidigare nämnt exemplet från både partikansliet på Sveavägen och SSU, även om de ligger ett antal år tillbaka i tiden. Jag kommer ihåg att jag också nämnde den systematiska svartmålningen av Fredrik Reinfeldt, med påståenden och ryktesspridning som jag inte har för avsikt att upprepa här i kammaren. Detta hindrar inte att de frågor vi diskuterar är utomordentligt centrala. Möjligtvis skulle det motivera en något högre grad av ödmjukhet i de påståenden som slungas åt andra håll i denna debatt.

Jag kan för Moderaternas del säga att Moderaterna alltså inte ägnar sig åt att använda anonyma konton. Vi är mycket tydliga med var vi står i de frågorna.

Jag tycker också att det i Sverige har varit en väldigt viktig principiell och demokratiskt utomordentligt central hållning att inte använda regeringsmakten mot enskilda partier eller, för den delen, för att allvarligt avgränsa enskilda partiers förutsättningar att bilda opinion utan att den kritiska granskningen av detta sker genom en öppen debatt av den typ som vi för här i kammaren i dag.

Denna typ av frågor har också diskuterats i det parlamentariska sammanhanget. Det är i riksdagen och genom samspelet mellan riksdagens partier som eventuella åtgärder på detta område ska värkas fram och överenskommas. Jag vet att sådana diskussioner förekommer, och jag tänker inte föregripa dem.

Jag vill också säga att det är klart att det går att efterfråga kraftfulla åtgärder med hela den exekutiva maktens tyngd i ryggen. Jag noterar att en del av de förslag som har kommit från Socialdemokraterna har avfärdats väldigt entydigt, inte av regeringen men däremot av experter på till exempel yttrandefrihet, som alla förenas i sin avsky när det gäller förekomsten av den här typen av verktyg men som till exempel från demokra-

tiska utgångspunkter har problematiserat förslag som att alla skulle använda bank-id för att ta sig in på sina konton i sociala medier eller annat.

Låt oss alltså enas om att alla politiska partier i Sveriges riksdag har ett ansvar för att värna en saklig, tydlig debatt, vad gäller både innehållet i debatten och avsändarna. Från min och Moderaternas utgångspunkt är beskedet mycket klart: Vi vill inte se några anonyma konton från några partier i den svenska debatten. Vi är utan tvekan beredda att fortsätta verka för detta på olika vis. Däremot tycker jag att det är rimligt att villkoren för riksdagens partiers medverkan i den demokratiska processen avgörs här i riksdagen, inte genom dekret från Regeringskansliet. Den exekutiva makten ska hålla sig på behörigt avstånd från de enskilda partiernas inre liv.

Anf. 54 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Även om det i den här debatten ibland kan låta som att jag och justitieministern inte är överens – och när det gäller några saker är vi inte det – måste jag ändå påpeka att vi är överens om det mesta som justitieministern framför i debatten: vikten av fria och demokratiska val och motståndet mot trollkonton och andra saker.

Men det blir ändå till slut lite märkligt när justitieministern säger att regeringsmakten inte ska användas mot enskilda partier och att inga partier ska använda sig av falska konton, när samma regeringskansli ju har ägnat väldigt mycket tid åt att försöka förhindra att ett parti använder lotterier i stället för partistöd för att finansiera sin verksamhet, vilket samma remissinstanser som justitieministern just nämnde helt har förkastat, och sedan inte har en enda åtgärd mot det parti i den egna regeringskonstellationen som systematiskt har använt sig av falska konton och till och med utgett sig för att vara en myndighet.

Jag har absolut inget emot att diskutera tio eller tjugo år gamla socialdemokratiska felsteg och ta avstånd från dem. Men de kan inte på samma dag jämföras med att regeringskonstellationens största parti har en informationschef och en informationsavdelning som systematiskt använder sig av falska konton och dessutom har påstått att dessa inte finns. I den debatt som justitieministern refererade till, som vi hade här för någon månad sedan, sa Sverigedemokraternas representant, partisekreteraren, att det inte fanns ett enda konto till – allt hade kommit fram i TV4. Sedan dess har det avslöjats dubbelt så många konton.

Trots det planeras inte en enda åtgärd från Justitiedepartementet för att komma till rätta med detta.

Anf. 55 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Låt mig slå fast det som har varit grundslaget i dag och som har varit det från statsministern tidigare under året och från andra företrädare både för regeringen och för mitt eget parti Moderaterna.

Även om anonymitet är ett oundgängligt inslag i vår demokrati – valhemligheten och möjligheten att utan att säga vem man är bilda opinion är fundamentala inslag i ett fritt och öppet samhälle – är det min och Moderaternas övertygelse att alla som arbetar politiskt, särskilt som företrädare för riksdagspartier, har ett ansvar att se till att det demokratiska samtalet är så öppet, tydligt och sakligt som möjligt. Det gäller både innehåll och avsändare, det vill säga anonyma konton har ingen plats, menar jag och vi,

i den svenska demokratin. Det är en hållning som vi konsekvent har gett uttryck för och som vi står fast vid i dag.

Jag menar också att det är väldigt viktigt att villkoren för partierna när det gäller opinionsbildning också hanteras i de processer som är pågående här i riksdagen. Vi har till exempel tillsatt en parlamentarisk utredning som i hög grad handlar om villkoren för partierna och partiernas opinionsbildning med mera.

Jag vill också säga, eftersom det trots allt var frågan, att det är utomordentligt centralt att den höga tilliten till valsystemet upprätthålls. Jag konstaterar med glädje att Europaparlamentsvalet, som genomfördes tidsmässigt i samband med det avslöjande som Anders Ygeman refererar till, har genomförts lugnt och planerligt. Det finns inte någonting vare sig från våra myndigheter eller från myndigheter på EU-nivå som antyder att EU-valet skulle ha påverkats på något väsentligt sätt.

Vi lutar oss inte tillbaka i och med detta, utan vi fortsätter arbeta för att värna den svenska demokratis och valsystemets integritet, trygghet och säkerhet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:826 om anonym opinionsbildning och Regeringskansliets anställda

Anf. 56 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Lena Hallengren har frågat statsministern hur han avser att agera för att säkerställa att Regeringskansliets politiska personal inte sprider hat, hot eller desinformation på sociala medier.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Regeringskansliet verkar utifrån statsförvaltningens grundläggande värden om demokrati, rättssäkerhet och effektivitet. Precis som vid övriga förvaltningsmyndigheter ska saklighet och opartiskhet iakttagas i verksamheten. Det gäller såväl politisk som opolitisk personal.

Regeringskansliets verksamhet ska genomsyras av de principer som också framgår av policyer och etiska riktlinjer i myndigheten. De anger krav och förväntningar på alla medarbetare. De etiska riktlinjerna för Regeringskansliet utgår från att det finns berättigade förväntningar på att Regeringskansliets medarbetare ska agera och uppträda så att allmänheten känner förtroende för dem och det arbete de utför. En annan utgångspunkt är att det är självklart att medarbetarna, som anställda i en ledande, normgivande myndighet, ska svara mot högt ställda etiska krav. Regeringskansliets medarbetare förväntas visa integritet och gott omdöme och ha ett etiskt förhållningssätt som väcker respekt. Samtidigt har de naturligtvis yttrandefrihet, precis som alla andra.

Sociala medier är ett användbart verktyg för kommunikation kring regeringens arbete. Regeringskansliet har ett antal konton i sociala medier som används för statsrådets och regeringens kommunikation. De kontona följer tydliga riktlinjer om transparens kring avsändare och saklighet vad gäller innehållet.

Regeringskansliets medarbetare, såväl politisk som opolitisk personal, ska enligt gällande riktlinjer inte arbeta med några andra konton i sociala medier i tjänsten.

Den granskning som vi också har diskuterat här tidigare i dag ger inte skäl att misstänka att någon medarbetare i Regeringskansliet ägnar sig åt att sprida hat, hot eller desinformation på sociala medier.

Jag vill hur som helst även i det här sammanhanget passa på att understryka att alla som arbetar politiskt har ett stort ansvar att med utgångspunkt i vår vidsträckta och grundlagsskyddade yttrande- och informationsfrihet bidra till saklighet och tydlighet om såväl budskap som avsändare. Det gäller oavsett i vilka forum debatten förs, inklusive sociala medier.

Anf. 57 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Tack, Gunnar Strömmer, för svaret! Jag ställde denna interpellation före sommaruppehållet. Det gjorde jag av det kända skälet att vi då hade ett avslöjande från *Kalla fakta* och TV4 som handlade om den trollfabrik som också togs upp i den tidigare interpellationsdebatten.

Låt mig beskriva varför detta är så allvarligt och varför vi inte kan låta en sommar gå – därmed skulle man förta vikten av den här trollfabriken.

Under sommaren har vi följt nyhetsrapportering från våldsamma upplopp i Storbritannien. Mycket pekar på att det är just desinformation. Med fejkkonton på sociala medier har man aktivt försökt skapa både uppvigling och kaos i landet, i likhet med det som vi fick uppleva när det gällde till exempel koranbränningar i Sverige.

Vi har kunnat följa nyhetsrapporteringen om det kommande amerikanska presidentvalet. Det är ett faktum att främmande makt med mycket stor sannolikhet kommer att försöka påverka valet, precis som man gjorde i valet 2016, då bland annat sex ryska medborgare åtalades. Det kom till exempel fram att de hade bedrivit en trollfabrik i Sankt Petersburg och skapat hundratals fejkade konton med desinformation, hat och hot – allt i syfte att splittra och påverka valresultatet.

Vi har själva nyligen genomfört ett EU-val där vi kunde se hur Ryssland både självt och genom europeiska högerpopulistiska och auktoritära krafter försökte splittra Europa med ett särskilt fokus på att minska stödet till Ukraina.

Det är också så att EU-kommissionen har pekat ut hotet av mediemanipulation som ett demokratiskt problem. Så sent som i början av maj i år tillförde EU-kommissionen resurser för att just bekämpa desinformation genom mediemanipulation, vilket syftar på arbetet med trollfabriker.

Jag säger detta för att det också finns här. Det näst största partiet i Sverige, Sverigedemokraterna, begår ett allvarligt demokratiskt övertramp. Granskningen visar att Sverigedemokraterna inte bara använder ett utan många fejkkonton på sociala medier. Det gör de inte bara för att det är roligt, utan de gör det i syfte att påverka det politiska narrativet och underminera vår demokrati.

Den metod som Sverigedemokraterna använder påminner om de påverkanskampanjer i det dolda som vi ser och som vi förfasar oss över från makter som till exempel Ryssland, Iran och Kina och andra extrema grupperingar runt om i Europa.

Prot. 2023/24:139
20 augusti

Svar på
interpellationer

Genom att just vilseleda med information och sprida hat och hot bidrar Sverigedemokraterna till att skada vårt samhälle och till att nagga demokratin. Lika mycket som Sverigedemokraterna har nekat till att det finns en trollfabrik – för det gör de – har de sagt att de kommer att fortsätta med samma metoder. Jimmie Åkesson har med en dåres envishet upprepat att de inte kommer att sluta med det sätt som de bildar opinion och bedriver politik. Han kallar dessutom trollfabriken för satir och humor. Och *Kalla faktas* granskning kallas för påverkansoperation. Låt mig bara påminna om detta!

I sitt tal till nationen i anslutning till detta avslöjade Jimmie Åkesson en världsbild som jag inte vet hur jag ska beskriva, men den är kanske i närheten av lika galen som Donald Trumps.

Kalla faktas avslöjande gällde anställda på partikansliet. Men detta väcker också frågor kring dem som i dag är anställda på Regeringskansliet, anställda sverigedemokrater som också arbetar i Regeringskansliets kärna, i samordningskansliet i Statsrådsberedningen. Därför är min fråga: Har regeringen gjort en ny säkerhetsprövning av samtliga SD-medarbetare i Regeringskansliet? Kan justitieministern säkerställa att ingen känslig information har överförts?

Jag läste och fick höra här i svaret att man inte får arbeta med andra konton i tjänsten. När är tjänsten, och hur vet man det när kontona kan vara fejk?

Anf. 58 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Låt mig börja med den konkreta frågan angående medarbetare i Regeringskansliet och sedan gå över till den bredare bild som Lena Hallengren redogör för.

Jag vill inledningsvis upprepa att det inte har framkommit någonting som tyder på att Regeringskansliets personal ägnat sig åt att sprida hat, hot eller desinformation i sociala medier. Det är viktigt att säga det. Jag har inga invändningar mot att frågan ställs, men jag tycker att det är viktigt att det raka svaret på frågan formuleras här i kammaren. Det finns heller inget utrymme att ägna sig åt sådant inom ramen för arbetet i Regeringskansliet. Om någonting sådant mot förmodan skulle framkomma skulle det få hanteras i vanlig arbetsrättslig ordning.

I sammanhanget vill jag gärna upprepa att alla medarbetare i Regeringskansliet, oavsett om de är anställda politiskt eller opolitiskt, förväntas uppfylla högt ställda krav på saklighet och opartiskhet i sin tjänsteutövning. Det implicerar förstås ett uppträdande som väcker respekt och är etiskt försvarbart.

Jag vill förstås också understryka att statligt anställd personal har samma möjlighet som andra att använda sin yttrandefrihet. Yttrandefriheten kan användas i stor utsträckning utan att för den skull få arbetsrättsliga konsekvenser. Det ser jag som ett omistligt värde i vår demokrati.

När det sedan gäller den bredare bilden instämmer jag i att vi har problem runt vårt fria och öppna samhälle i form av olika aktörer som med otillbörliga metoder och otillbörliga informationer vill destabilisera vårt land eller vårt samhälle eller på olika sätt främja sina intressen, inte sällan fientliga mot vårt land.

En av de mest förfärliga kampanjerna i den skolan är desinformationskampanjen rörande svensk socialtjänst. Den får förödande konsekvenser för sammanhållningen i vårt samhälle. Men det visade sig också under förra året att den var påeldad av olika aktörer med intresse av att destabilisera Sverige. Detta bidrog till ett tryck mot Sverige som ytterst fick väldigt våldsamma konsekvenser, exempelvis genom de våldsamheter som riktades mot vår beskickning i Iran.

Detta är någonting som är helt centralt i den strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism som regeringen fattade beslut om så sent som i januari förra året. Vi ser också ett bekymmersamt snitt mellan våldsbejakande extremism, statliga aktörer och organiserad brottslighet i och med att statliga aktörer verkar vara villiga att rekrytera utförare för sina våldsdåd i Sverige i den kriminella miljön. Allt detta är ägnat att hota vårt fria och öppna samhälle och är någonting som regeringen och alla relevanta myndigheter tar på allra största allvar.

Vad gäller den organiserade och etablerade politikens ansvar för detta är det min bestämda uppfattning – och den har som sagt artikulerats av statsministern i många sammanhang – att partier som sitter i Sveriges riksdag har ett särskilt stort ansvar för att värna öppenheten, tydligheten och sakens sanning i den allmänna debatten. Det gör att det enligt vår uppfattning inte finns någon plats för anonyma konton i den svenska politiska debatten. Det är någonting som alla partier bör besinna. Jag är övertygad om att de partier som till äventyrs ägnar sig åt detta kommer att straffas hårt av svenska folket.

Anf. 59 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag skulle så gärna vilja att vi kunde fördöma Sverigedemokraternas agerande gemensamt, med hårdare ord även från justitieministern. Varken socialdemokrater eller moderater har några trollfabriker, mig veterligen inte heller något av de övriga partierna i Sveriges riksdag. Det handlar om en stor mängd både falska och anonyma konton som sprider hat och hot.

Jag är bekymrad om det är så att man inte vidtar några åtgärder utan utgår från att de anställda i Regeringskansliet inte alls har blivit influerade eller inspirerade eller tagit intryck av det som verkar vara Sverigedemokraternas arbetsmetoder. Det är ju inte fråga om någon enskild person, utan Sverigedemokraterna har en informationsavdelning som målmedvetet arbetar med att sprida felaktig information och sätta nya politiska narrativ. Hur kan justitieministern vara så säker på att man inte har använt sig av falska och fejkade konton om ingen ny säkerhetsprövning har gjorts? Eller missförstod jag – har det gjorts någon ny typ av kontroll?

Jag vill återigen understryka hur otroligt allvarligt jag tycker att detta är. Det har givits en bild av att man kanske måste kunna få skoja i politiken med lite satir och humor. Jag delar verkligen inte den uppfattningen; det är många som blir utsatta. Regeringspartierna har ett Tidöavtal där man har reglerat ordningen sinsemellan, och det gör möjligen regeringspartierna lite lugnare; man ska inte bli utsatt för hat och hot, och man har vad jag förstår fått någon ursäkt. Men det är ju inte det som övriga partier, opinionsbildare, journalister eller ungdomar upplever. Frågan är hur vi ska få fler att känna sig trygga att delta i opinionsbildning om fejkkonton och

anonyma konton får finnas kvar och om inte agerandet och responsen på Sverigedemokraternas arbetssätt blir mycket skarpare.

Anf. 60 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag för väldigt gärna en diskussion om hur vi kan föra ett anständigare politiskt samtal i det här landet. Det råder inget tvivel om att fejkkonton och anonyma konton som ägnar sig åt att sprida budskap som antingen bara är osakliga eller är hatiska bidrar till att dra ned nivån på det politiska samtalet och i förlängningen förstås också äventyra tilliten till de politiska partierna.

Om vi nu ändå pratar om de här frågorna vill jag för sakens skull föra fram att bilden vad gäller samtalsklimatet i Sverige onekligen är bredare. Det är inte så att ideellt arbetande krafter till höger i svensk politik på något sätt skulle vara fredade från hot, hat eller aggressiva kampanjer som riktas mot person eller karaktär. Det är dessvärre ett inslag som vi numera ser i våra demokratier, också i Sverige. Hatet och hoten blir inte godare eller värre baserat på avsändare, utan jag vänder mig starkt mot detta oavsett från vilket håll det kommer.

Jag håller med om att anonymitet på konton är en särskilt allvarlig del i detta, men även sådant som sägs i offentligheten under transparens kan vara av sådant slag att vi rätteligen bör diskutera det om vi verkligen vill värna ett politiskt samtal där många vågar delta och där medborgarna över tid orkar lyssna och vara med. Sträcker vi ut tidsperspektiven är det som sagt flera partier som har gjort sig skyldiga till väldigt grova övertramp på den skala som vi nu diskuterar. Jag var emot det då, och jag är av precis samma skäl emot det som vi nu diskuterar.

Anonymitet är ett viktigt inslag i vår demokrati. Det gäller till exempel valhemligheten och att man kan skriva en insändare i Örnsköldsviks Allehanda utan att behöva skriva under med eget namn. Jag tror att alla förstår varför det är betydelsefullt. Anonymiteten är också ett värn för den som kan vara utsatt eller tar risker i det offentliga samtalet. Däremot är det en annan sak att resursstarka politiska partier i Sveriges riksdag använder sig av anonymitet för att påverka debatten i en viss riktning. På den punkten är jag lika tydlig nu som jag var när vi diskuterade de här frågorna under våren.

Om jag avslutningsvis får lägga ihop de två interpellationer som vi har diskuterat på det här ämnet vill jag återkomma till att det svenska valsystemet är robust. Det finns ingen rapportering från våra myndigheter vare sig nationellt eller på Europainivå som grumlar bilden vad gäller det val som ligger bakom oss.

Våra myndigheter bedriver en utomordentligt precis aktivitet på det här området när det gäller att identifiera verkliga hot mot vår inre säkerhet och mot vårt öppna och fria samhälle. Jag känner mig mycket trygg med de insatserna. Jag diskuterar gärna framåt hur vi kan vidta ytterligare åtgärder ägnade att trycka tillbaka de hot som är verkliga, oavsett om de kommer från våldsbejakande extremism, terrorism, statliga aktörer eller organiserad brottslighet – allt i syfte att värna vårt fria och öppna samhälle.

Anf. 61 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Låt mig instämma med Gunnar Strömmer i att vi har ett robust valsystem. Vi ska göra vårt allra yttersta för att det ska fortsätta vara det. Men det utmanas ju när vi har partier – det nästa största partiet i Sveriges riksdag, det största partiet i regeringsunderlaget – som bedriver trollfabrik och som har fejkade konton som metod för att påverka det politiska samtalet. Det är inte enbart fråga om att missbruka själva valsystemet utan även om hur man manipulerar det politiska samtalet.

Jag tycker att det är oerhört allvarligt, och jag och det socialdemokratiska partiet är måna om att denna sommar inte ska ha inneburit att någon har glömt *Kalla faktas* avslöjande. Det var ett avslöjande av något som inte kan mäta sig med någonting annat som något parti har gjort.

Låt mig hoppas att Sverigedemokraterna kan lära något av detta. Men inte mycket talar för det när partiledaren Jimmie Åkesson säger att man kommer att fortsätta med precis samma metoder som tidigare.

Jag hoppas att Gunnar Strömmer är åtminstone hälften så upprörd som jag är över detta. Det är väldigt allvarligt. Om Sverigedemokraterna fortsätter att agera på det sättet känner jag mig inte särskilt trygg med den valrörelse som vi kommer att börja bedriva och som kulminerar i ett val om två år.

Det är viktigt att man inte ska behöva framträda med namn i en artikel i en tidning, i en insändare eller på nätet. Men det är inte samma sak som att man kan ha ett fejkat konto. Genom att till exempel behöva använda bank-id när man tecknar ett konto kan man inte ha hur många konton som helst. Och om man gör något olagligt går det att backa och att se vem det är. Men det är inte samma sak som att alla ska se vem som står för åsikten.

Jag tycker att det är upprörande att Jimmie Åkesson verkligen gick till frontalattack mot allt och alla som inte köpte hans världsbild eller den förklaring som han själv gav. Jag tänker att när Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna inte vill backa blir det desto viktigare att demokratiska partier och goda krafter står kvar, att vi bjuder motstånd och att vi visar att det finns alternativ.

Anf. 62 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Lena Hallengren, för möjligheten att diskutera de här frågorna i dag!

Jag ser ett antal frågor som har aktualiserats under det här året och som jag tror är av stor betydelse för att diskutera robustheten i inte i första hand valsystemet utan kanske mer den demokratiska debatten och det demokratiska samtalet framöver. En av dem har vi diskuterat här. Jag har varit mycket tydlig med vad jag tycker om anonyma konton. Och jag återger en hållning som delas av exempelvis statsministern, som frågan var ställd till.

Under året har vi också sett exempel på att våld har drabbat politiska möten. Vi har sett att politiska möten har avbrutits genom aktivism som bygger på att människor ska vara tysta och inte få föra ett öppet, rakt och kritiskt meningsutbyte mellan varandra.

Jag noterar att många åker till USA för att följa amerikanska debatter. Jag tycker att det är bra. Men låt oss kanske också enas om att en hel del av det som kommer därifrån inte är befrämjande för den svenska politiska debatten. Polariseringen i den politiska debatten drivs trots allt inte bara från ett håll.

För egen del ser jag gärna en lägre grad av polarisering och en högre grad av saklig och rak politisk debatt om sakfrågor. Det tror jag är det som över tid kommer att upprätthålla medborgarnas intresse för det demokratiska politiska samtalet och som därmed kommer att vårda det fria, öppna och demokratiska samhället.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:828 om styrningen av Polismyndigheten avseende antalet kameror

Anf. 63 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Rasmus Ling har frågat mig vilka skäl som ligger till grund för beslutet att sätta detaljerade siffersatta mål om antalet kameror som polisen ska sätta upp. Vidare har Rasmus Ling frågat om Justitiedepartementet i myndighetsdialoger med Polismyndigheten kommer att ha åsikter om hur och var kamerorna ska sättas upp eller om polisen får ha rådighet över den frågan.

Jag vill först slå fast att kamerabevakning kan användas som ett verktyg i myndigheternas brottsförebyggande arbete samtidigt som materialet från kameror kan vara av avgörande betydelse i brottsutredningar. Det gäller inte minst utredningar med koppling till organiserad brottslighet, som ofta kantas av tystnadskultur och rädsla för att vittna. Vi känner alla också till det tydliga exemplet efter det förfärliga terrordådet på Drottninggatan år 2017. Tack vare kameror kunde gärningsmannen hittas, gripas och straffas.

Det är samhällsutvecklingen som kräver att vi flyttar fram positionerna rejält på det här området. Det kan till exempel handla om att underlätta användningen av kamerabevakning för brottsbekämpande och brottsförebyggande syften genom lagstiftning eller andra åtgärder som säkerställer att lagändringar får maximalt genomslag.

Även Polismyndigheten har vid flera tillfällen lyft fram att kamerabevakning är ett viktigt tekniskt hjälpmedel som väsentligt ökar myndighetens möjligheter att framgångsrikt förebygga och utreda grova brott. Det gjordes exempelvis i redovisningen av regeringsuppdraget att stärka den operativa förmågan att utreda grova brott med koppling till kriminella nätverk samt i myndighetens årsredovisning för 2023.

Styrningen av myndigheterna är en kärnuppgift för regeringen. Genom en tydlig inriktning i Polismyndighetens regleringsbrev med ett tydligt kameramål signalerar regeringen att kameraförmågan hos polisen behöver förstärkas ytterligare. Ett siffersatt mål har gjort regeringens förväntningar konkreta och tydliga. Polismyndigheten är på god väg att nå målet för 2024. Det visar att styrningen ger effekt. Målet har alltså resulterat i betydligt fler kameror för ökad trygghet på våra gator och torg.

Regeringen och Justitiedepartementet kommer inte att ha åsikter om var och hur polisens kameror ska placeras. Hur den tekniska resursen ska användas för att ge största möjliga nytta vid varje specifikt tillfälle avgörs förstås av Polismyndigheten. Operativa bedömningar av det slaget kan och ska regeringen inte ägna sig åt.

Interpellationen handlar om regeringens styrning av Polismyndigheten avseende kameror och det som kan kallas detaljstyrning, när man går in på väldigt specifika siffror av det här slaget. Frågan rör inte kameror i sig som verktyg i brottsbekämpningen. Det har undertecknad och justitieministern haft förmånen att debattera tidigare.

Herr talman! Jag är medveten om att när Gunnar Strömmer tillträdde som justitieminister gjordes Polismyndighetens regleringsbrev om. Från att ha varit väldigt omfångsrikt, på kanske 25 sidor eller något sådant, skaldades det ned till ungefär hälften. Många av uppgifterna till Polismyndigheten försvann. Det kan säkerligen ha funnits ett och annat bland dem som togs bort som jag och Miljöpartiet tyckte var viktiga, men jag tror att grundinriktningen vid det tillfället var rätt. Man skalar ned, sätter övergripande mål men har inte alltför många detaljerade mål.

Vi båda och många som lyssnar vet nog att när man styr över tid och olika partier som ingår i konstellationen har olika intressen är det lättare att lägga till uppgifter än att dra ifrån. Det här är ett exempel på något som inte borde ha lagts till.

När det gäller sakfrågan, kameror, är det otvivelaktigt att de i många sammanhang är viktiga för att bekämpa och förebygga brott. Justitieministern nämnde en specifik händelse, terrorattentatet 2017. Det finns många andra exempel där polisen har haft avgörande hjälp av kameror för att kunna lösa brottet. Men frågan här är varför regeringen har bestämt sig för att bestämma exakt hur många kameror polisen ska ha.

Polisen har många andra verktyg som är helt avgörande för att myndigheten ska kunna utföra sitt uppgifter. Utan tjänstevapen skulle Polismyndigheten inte kunna upprätthålla sitt våldsmonopol. Men det finns inte några siffror på mål från regeringen för hur många tjänstevapen de ska ha, vilket är bra. Det är samma sak när det gäller polisbilar. Det går inte att se framför sig hur myndigheten skulle fungera utan att kunna ta sig runt med hjälp av bilar eller motorcyklar. Men inte heller där är det bestämt hur många som ska finnas.

Dna-teknik är ett annat exempel på något som i många fall är helt avgörande för att lösa grova brott som sexualbrott och mord. Men det finns inte någon order eller begäran från regeringen om att man ska använda det vid ett visst antal tillfällen. Polisen gör det i de fall de anser det vara nödvändigt.

Jag skulle vilja fråga, eftersom justitieministern i svaret säger att detta är någonting som polisen efterfrågar, varför man ska bestämma exakt hur många det ska vara.

En fråga som kanske är enkel att besvara är vad målet faktiskt är. I gällande regleringsbrev står det 2 500. Statsministern gick i början av sommaren ut med att det skulle bli 5 000. Är det då 5 000 som kommer att gälla för utgången av 2024?

Min sista fråga i den här rundan, herr talman: Kommer polisen att kunna tillgodogöra sig de kameror som andra myndigheter använder och som är på väg i den här siffran, eller handlar det om de kameror som man själv sätter upp?

Anf. 65 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag ska återkomma till betydelsen av kameror, i fullt medvetande om att frågan framför allt gäller regeringens styrning på området. Jag vill bara säga att det inte är någon tillfällighet att vi riktar så mycket fokus på kameror. Vi gör det därför att det är starkt efterfrågat från de brottsbekämpande myndigheterna. Det handlar i hög grad om lagstiftningsförändringar som ska möjliggöra en ökad användning av kameror på olika sätt.

Vi gör det i ett läge där en förlamande tystnadskultur gör det snart sagt omöjligt att få fram annan bevisning än teknisk bevisning. Vi vet att just bevakningskameror har en mycket stark preventiv effekt och ett stort värde som förmedlare av teknisk bevisning som kan vara helt avgörande för möjligheten att klara upp de brott som ändå begås.

Låt mig sedan först säga någonting mer generellt om hur jag ser på styrningen när det gäller Polismyndigheten och – det är helt riktigt – den förändring vi gjorde när vi klev in i Regeringskansliet hösten 2022. Den styrning som då fanns kan i hög grad sägas ha varit ett lapptäcke som hade växt organiskt över tid och också lite grann tappat kopplingen till polislagens kärnbestämmelser om vad som är Polismyndighetens ändamål och uppgifter.

Vad vi då gjorde i ett regleringsbrev, som i runda slängar blev hälften så långt, var att tydliggöra styrningen och koppla den till de ändamål och uppgifter som framgår av polislagen för att få en rak linje mellan lagstiftning och regleringsbrev, och för den delen annan styrning i form av myndighetsuppdrag som kan kopplas på och så vidare. Det var bevekelsegrunderna för det.

När det gäller precisionen i fråga om kamerorna beror den på att detta är en av mandatperiodens mest prioriterade uppgifter på brottsbekämpningens område. Man måste se det som en helhet: dels de omfattande lagstiftningsförändringar som sker, dels det ömsesidiga intresset från lagstiftarens, regeringens och myndighetens sida att få genomslag för lagstiftningen. Det var också betydelsefullt att få en resurssättning i ekonomiska termer som gör att man matchar den ambitionsnivån.

Det är i den helheten man ska se de relativt precisa målen vad gäller kamerorna. De finns även på ett par andra områden som också är prioriterade givet läget.

När det gäller numerären, eller vad man ska säga, gav statsministern uttryck för en ambition från Moderaternas sida. Nu är detta sådant som ska processas i en formaliserad ordning mellan regeringens partier och regeringsunderlaget i budgetprocesser och regleringsbrev framöver. När det kommer till kritan kommer naturligtvis den exakta siffran att vara någonting som i en sådan process tas fram i nära dialog med Polismyndigheten eftersom lagstiftningsförändringar, målsättningar av det här slaget och resurssättning som sagt ska hänga ihop.

Detta är viktigt eftersom det nu kommer väldigt mycket nya möjligheter och verktyg på det här området. Jag ska be att få använda nästa inlägg till att redogöra för detta, för det är trots allt väldigt viktigt att ha med sig. De här siffrorna hänger inte i luften; de är kopplade till stora, viktiga förändringar på lagstiftningsområdet som kommer att möjliggöra användning av kamerabevakning i framtiden på ett helt annat sätt än hittills.

Anf. 66 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Att förändra lagstiftning så att myndigheter får verktyg och möjligheter är en sak. I frågan om kameror har vi också haft en bred samsyn om att detta är viktigt i väldigt många fall och har välkomnat att polisen och andra får större möjligheter. Men att bestämma exakt hur, var och när det ska ske är faktiskt någonting annat. Nu har regeringen inte uttryckt åsikter om när och var, men antalet har man slagit fast väldigt exakt. Det, menar jag, herr talman, är inget bra sätt att styra på.

När nu statsministern under Almedalsveckan gjorde ett uttalande inte som statsminister utan som partiledare för Moderaterna kunde det lätt tolkas som att det var någonting regeringen kommer att gå fram med. Man kan då konstatera, herr talman, att vi nu är inne i slutet av augusti och att det inte är särskilt många månader kvar av året. Om polisen nu får ett uppdrag av regeringen att till slutet av 2024 sätta upp ytterligare 2 500 kameror har man väldigt kort tid, och då innebär det att annat kommer att få stå tillbaka.

Jag är övertygad om, herr talman, att det finns bättre sätt att styra myndigheter på än att ge denna typ av detaljerade uppdrag, som att ge en lagstiftning som ger möjlighet att agera utifrån hur situationen ser ut men också möjlighet att använda rätt verktyg i rätt situation. Säger regeringen i regleringsbrev att detta antal ska sättas upp kommer det att vara mer prioriterat än till exempel användandet av dna-teknik om polisen i slutet av året har detta uppdrag som man måste fullfölja. Det är ett olyckligt sätt att styra på.

I debatten har det ibland talats om new public management. Från början var det en tanke om att ha målstyrning. Politiken skulle sätta upp vad man ville uppnå, vilka mål som skulle finnas, och professionen skulle sedan få utarbeta metoder och visas förtroendet att genomföra det. Detta kom sedan att utvecklas åt lite konstiga håll. Saker skulle göras mätbara och följas upp, och det har successivt skett en utveckling där politiken på både kommunal, regional och statlig nivå har börjat sätta upp detaljerade, siffer-satta mål. Det är inget bra styrsystem, herr talman.

Man brukar i diskussioner om utbildning från olika partier, inte bara Miljöpartiet utan även andra, säga att lärare ska få vara lärare. På samma sätt borde poliser få vara poliser. Politiken ska bestämma regelverket och anslå finansiering, men Polismyndigheten borde få bestämma hur många kameror eller andra verktyg som behövs för att göra bäst nytta utifrån den budget man får sig tilldelad.

Jag tror inte, herr talman, att vi som politiker vet bättre än professionen hur man gör detta. Även polisen har begränsade budgetmedel, och huruvida budgetsatsningarna gör mer nytta till kameror än till annat är det inte vare sig jag eller för den delen regeringen som vet bäst. Det tror jag att Polismyndigheten har bäst överblick över.

Anf. 67 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Låt mig till att börja med säga att regeringen självklart inte kommer att ösa på med ett uppdrag om några tusen kameror med några månaders genomförandetid i slutet av det här året. Vad vi talar om är nästa horisont, efter det att det mål som satts tidigare är uppnått. Genom siffer-sättningen tydliggörs också en ambitionsnivå, men ambitionsnivåns mer

Prot. 2023/24:139

20 augusti

Svar på
interpellationer

precisa delar kommer naturligtvis att diskuteras i nära dialog med myndigheten i fråga.

Detta är inte heller helt ovanligt, vill jag också säga. Det som i budgeten nu går från drygt 30 miljarder till drygt 40 miljarder är inte en klumpsumma utan en summa som i sin tur bygger på äskanden från Polismyndigheten och en dialog mellan Regeringskansliet och myndigheten. Detta bildar sedan ett antal prioriteringar som ger den helhet som motsvaras av den summa som anslås i budgeten.

Att det sker en sådan dialog tycker jag är en självklarhet. Jag är också övertygad om att detta är ägnat att göra styrningen mer ändamålsenlig och effektiv, också sett ur Polismyndighetens synvinkel.

Jag tror att man ska ha med sig att verktyg trots allt är av lite olika karaktär. Hur en brottsutredning ska bedrivas i det konkreta fallet är naturligtvis ingenting som en regering ska ha några synpunkter på. I vilket ärende polis och åklagare ska gå till domstol och begära att få använda hemliga tvångsmedel eller i vilken utsträckning detta ska ske är naturligtvis inte någonting som en regering ska ha synpunkter på.

Det är dock klart att annan resurssättning, som är av en annan och mer strukturell karaktär, är en annan femma. Detta måste ha sin botten både i den lagstiftning som vi utformar och i den ekonomiska resurssättning som vi gör för användandet av exempelvis olika praktiska verktyg. Jag uppfattar att samspelet mellan regeringen och Polismyndigheten på detta område hittills har varit mycket välgörande för myndigheten och, kanske i första hand, för medborgarna. Vi tydliggör att vår politiska ambition, från lagstiftning via målsättning till resurssättning, hänger ihop och att denna helhet är framtagen i nära samspel med den myndighet som i nästa skede har den fulla rådgivningen i de viktiga frågor som handlar om när, hur och var.

Jag vill säga någonting om det som nu händer på området för att ytterligare understryka värdet av att också i konkreta mål konkretisera denna politiska ambitionshöjning.

I april tog jag emot viktiga förslag som handlar om att ta bort tillståndsplikten för andra aktörer än polisen. Kommuner, regioner och andra myndigheter än de brottsbekämpande kan alla spela en viktig roll när det gäller användningen av kameror. Vi nämnde fallet på Drottninggatan, där det i hög grad handlade om en kombination av kollektivtrafikens kameror och privata näringsidkares kameror.

Rasmus Ling frågade om det mål vi sätter är något slags totalmål för samhället och åtkomsten till andra aktörers kameror. Nej, vi talar om polisens kameror. En väldigt viktig sak som vi nu har fått förslag om är att polisen i högre grad än hittills ska kunna få access till kameror som innehas av andra. Det kan handla om offentliga aktörer, som regioner eller kommuner, men för den delen också om privata aktörer. Detta ska ju addera någonting ovanpå den ambitiösa satsning som görs från polisens håll.

Vi har nu förslag om exempelvis utökade möjligheter att använda automatisk ansiktsgenkänning och automatisk igenkänning av fordons registreringsnummer. Detta kommer att genomföras. Det kommer att förutsätta både ambitiösa mål och ambitiös resurssättning. Båda delarna kommer.

Anf. 68 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Undertecknad och justitieministern debatterade ju regelverket för kameralagstiftningen i höstas, tror jag. Att förändringar är på

gång som gör att Polismyndigheten får access till andra myndigheters kameraövervakning ser jag som någonting positivt. Vid tillfället föreslog jag exempelvis att man skulle ha ökad bevakning i trafikmiljön och att man skulle kunna ha direktåtkomst. Något som nu har varit väldigt aktuellt är kamerabevakning på Öresundsbron – polisen borde väldigt enkelt kunna se registreringsnumret på de bilar som har åkt över. Detta gäller naturligtvis även på andra ställen.

Det är Polismyndighetens samlade förmåga som borde vara det väsentliga i detta sammanhang. När man får väldigt mycket större tillgång till övervakning i olika delar av det offentliga rummet borde det inte vara så essentiellt att de nya kameror som sätts upp är ens egna. Om Polismyndighetens egen vilja är att göra detta ska inte jag ha några synpunkter på det, men om det samtidigt är så att kommuner runt om i Sverige kommer att få en lagstiftning som gör att detta kommer att öka väldigt mycket, och om polisen kan ha nytta av det, borde regeringen se den sammanvägda effekten av detta och inte uttrycka ett så här detaljerat mål. Det är inte ett bra sätt att styra. Det gör att man sätter prioriteringar på en detaljeringsnivå som inte är sund.

Jag hoppas, herr talman, att man kan styra myndigheten lite mjukare och se att expertkunskapen faktiskt finns där och inte i första hand på departementet eller för den delen här i kammaren.

Anf. 69 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Rasmus Ling för möjligheten att diskutera dessa frågor ännu en gång. De är väldigt betydelsefulla, och jag delar helt ambitionen att skapa en infrastruktur där polisens kameror är en väsentlig del som kan byggas ihop med infrastruktur som tillhör andra aktörer i samhället – alla från kommuner och regioner till privata näringsidkare – för att skapa en helhet.

Många som är aktiva i politiken på det här området har besökt andra länder och städer där man har lyckats bygga en sådan fungerande infrastruktur. Jag vet att även justitieutskottet har besökt New York; vi var nog på exakt samma plats. Jag tror att proportionerna där var ungefär 10 000 poliskameror och 50 000 kameror från andra aktörer. Jag reserverar mig för de exakta siffrorna, men så såg proportionerna ut. Kraften i systemet skapas genom att man kan bygga ihop helheten och genom att polisen har access till denna helhet i realtid i ett och samma rum.

Min bestämda uppfattning är att den ambition som vi nu sätter för polisen är att bygga upp en kritisk massa motsvarande denna andel av helheten. Detta är inte att föregripa utvecklingen hos andra aktörer, utan det kommer att vara en kritisk massa hos polisen som kommer att ligga som en grund på vilken man sedan kan lägga allt det andra som ska ge den samlade kraften. Jag tycker att det är ansvarsfullt att göra detta i nära dialog med myndigheten, så att vi vet att styrningen är förankrad i verkliga behov och i de bedömningar som professionen gör.

Det gäller att vi lagstiftningsmässigt skapar möjligheter att använda teknikens potential fullt ut. Exempelvis har nya polisbilar kameror som gör att man kan läsa av registreringsplåtar, men man har inte gjort det eftersom man inte har fått det. Det gäller att vi undanröjer denna typ av hinder. Det gäller också att vi resurssätter ekonomiskt i linje med lagstift-

ningens potential och en ambitionsnivå som tas fram gemensamt mellan politik och myndighet – allt till medborgarnas fromma och för deras bästa.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2023/24:829 om regeringens syn på att förändra ordningslagen

Anf. 70 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Rasmus Ling har frågat mig om jag och regeringen kommer att lägga fram förslag till riksdagen som innebär att polisen ges ökade möjligheter att neka manifestationer och allmänna sammankomster, vilka risker jag ser för att främmande makt skulle utnyttja förändringar av ordningslagen och att påtryckningar mot Sverige skulle öka om polisen ges möjlighet att neka allmänna sammankomster samt om jag delar hans oro för att allmänna sammankomster skulle kunna nekas med skäl som är sekretessbelagda.

Jag börjar med att konstatera att Sveriges säkerhetspolitiska läge allvarligt har försämrats under senare tid. Detta inkluderar läget för den inre säkerheten. Det råder en hög terrorhotnivå i Sverige, och landet möter hot från våldsbejakande extremism. Hot mot Sverige som land, det svenska samhället i stort, svenska intressen utomlands och svenskar i utlandet har förekommit från en mängd olika aktörer. Vissa företeelser i samband med allmänna sammankomster har bidragit till detta. Olika aktörer har utnyttjat händelser i Sverige som förevändning för att hetsa och bruka våld, bland annat genom att svenska beskickningar har attackerats. Flera av de sammankomster som verkat hotdrivande mot Sverige har arrangerats av utländska medborgare.

Regeringen tar det försämrade säkerhetsläget på stort allvar. Det måste mötas både med åtgärder som har omedelbar effekt och med beslut som stärker vår långsiktiga förmåga att hantera olika hot mot Sveriges säkerhet. Det var mot den bakgrunden som regeringen i augusti 2023 beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna och lämna författningsförslag som innebär att omständigheter som hotar Sveriges säkerhet ska kunna beaktas vid tillståndsprövningen för allmänna sammankomster och vid överväganden om att ställa in och upplösa sådana sammankomster. Samtidigt ska yttrandefriheten och demonstrationsfriheten värnas.

I samband med att utredningen tillsattes lyfte jag särskilt fram behovet av att förstärka Sveriges författningsberedskap mot olika typer av allvarliga hot mot svenskar och svenska intressen, det vill säga att vi behövde säkerställa att det finns ett beslutsunderlag för att i framtiden kunna agera om situationen kräver det.

Eftersom de här frågorna utan tvekan har kopplingar till yttrande- och demonstrationsfriheten har också en parlamentarisk referensgrupp, med representanter för alla riksdagspartier, varit knuten till utredningen. Det har varit viktigt för regeringen med en transparent och förtroendefull process.

I början av sommaren överlämnade Utredningen om stärkt skydd för Sveriges säkerhet vid allmänna sammankomster sitt betänkande till reger-

ingen, och det betänkandet innehöll en rad olika förslag – alternativa förslag – på hur omständigheter som hotar Sveriges säkerhet kan beaktas vid tillståndsprövning och andra beslut. Utredningen lämnade också en del förslag som inte tar sikte just på landets säkerhet utan är mer allmänt ägnade att se till att ordningslagen fungerar på ett bra sätt och som det var tänkt.

Utredningen har alltså levererat ett brett underlag med flera alternativa förslag på lösningar. Betänkandet har skickats på remiss till ett stort antal remissinstanser som kommer att ha möjlighet att ge sina synpunkter på utredningens förslag. I början av november kommer vi att ha de samlade remissvaren.

Rasmus Ling ställer flera frågor om hur regeringen kommer att gå vidare efter detta. Till att börja med får jag säga att remissomgången ska få ha sin gång. När den är i mål och underlaget för diskussion är bredare ser jag framför mig att det finns anledning att återuppta överläggningar med partierna i riksdagen för att hitta en lämplig väg framåt.

Anf. 71 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Att säkerhetsläget i omvärlden är väldigt oroande och att hotet mot Sverige finns och är betydande är vi överens om. Vi är också överens om att den förändringen kräver både beredskap och kloka, välavvägda åtgärder. Vad som är en klok åtgärd och vilka åtgärder som kan komma att bli rent av kontraproduktiva, det vill säga förvärpa säkerhetsläget, behöver man dock inte vara ense om.

Det verkar inte heller som att vi är ense om det hot som ligger i att det finns förslag som skulle innebära en inskränkning av demonstrationsfriheten på ett ganska omdanande sätt, vilket det faktiskt är fråga om i det här fallet. Innebörden i förslaget är att polisen ska kunna neka manifestationer om de bedöms innebära ett hot mot rikets säkerhet. Det finns också förslag, som inte är lika långtgående, om att kunna flytta manifestationer mer än vad som är fallet i dag.

Herr talman! Under förra året var det ett stort antal uppmärksammade fall som handlade om koranbränningar, och så var tyvärr fallet även året innan dess. För egen del kan jag inte nog understryka hur illa jag tycker om koranbränningar och hur fel jag tycker att de är, i motsats till en del av mina kollegor i justitieutskottet. Jag tar väldigt starkt avstånd från sådana handlingar.

Som folkvalda – förtroendevalda – behöver vi dock även kunna tänka längre. Det kan finnas manifestationer som jag gillar och som Gunnar Strömmer gillar men som provocerar omvärlden och därmed kan innebära ett hot mot Sverige. Ett exempel är de manifestationer som organisationen Ryssland ut ur Ukraina har genomfört varje onsdag de senaste drygt två åren vid Fria Ukrainas plats, alldeles bredvid den ryska ambassaden. Där har undertecknad pratat, och jag vet att väldigt många i riksdagen har pratat där. Jag tror mig också veta att statsråd har deltagit och pratat där. Det här välkomnas naturligtvis inte av Ryssland.

Samma sak kan gälla andra auktoritära regimer när det sker manifestationer utanför ambassader eller konsulat. Det kan vara Iran, Kina eller andra. Om dessa stater vet att polisen får möjlighet att neka tillståndet om de hotar Sveriges säkerhet, vilka incitament är det vi skapar då? Det riske-

rar att förvärpa situationen, herr talman, och skapa ett ökat hot i stället för att hantera det och göra det mindre.

Man kan också tänka sig att prideparader inte faller alla regimer i smaken. Detsamma gäller klimatdemonstrationer, manifestationer till stöd för att frige politiska fångar och så vidare.

Det här tycker jag verkligen att man måste ta till sig, herr talman. Om regeringen lägger fram ett sådant förslag och det godkänns av riksdagen kommer situationen att bli farligare än vad den är i dag. Jag tycker därför att vi borde få ett besked om att man inte kommer att gå den här vägen, herr talman. Det vore helt enkelt att utsätta landet för risk och fara.

Anf. 72 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag vill först bara säga att jag tycker att de invändningar som lyfts fram är berättigade. Det gäller alltifrån risken att vi i praktiken kommer att låta aktörer i andra länder sätta gränserna för vår egen yttrandefrihet till risken att vi skapar nya sårbarheter.

Den typen av frågor är också sådant som aktualiseras och berörs av utredaren, och jag är säker på att de kommer att vara några av de centrala frågor som remissinstanserna kommer att yttra sig om. Jag vill inte föregripa den processen, men jag vill bekräfta att det är berättigade frågor som ligger i den andra vågskålen.

Jag skulle ändå bara vilja säga någonting om de principiella vägval som ledde fram till att vi tillsatte utredningen, bara så att vi kommer ihåg var vi var då, så att säga.

Jag har redan nämnt en hel del saker om verkligheten – en förhöjd terrorhotnivå, olika personer i både Sverige och Tyskland som greps för terrorbrott, desinformationskampanjer om svensk socialtjänst, koranbränningar och annat som ledde fram till att svenska beskickningar i utlandet sattes i brand, att två svenskar dödades i ett terrorattentat i Belgien och så vidare.

Att säkerhetshotet är reellt måste vi bara ta in och inte så att säga förminska. Det är nämligen styrkan i detta allmänna intresse som över huvud taget gör det motiverat att diskutera den här typen av frågor.

Gällande de principiella vägvalen i kölvattnet av de här olika händelserna lyftes olika förslag fram i debatten. En del sa sig vilja återinföra ett trosfridsbrott eller ändra i lagen om hets mot folkgrupp för att i praktiken förbjuda kränkningar av religiösa skrifter. Det är för övrigt den väg som Danmark så småningom valde.

Vi i den svenska regeringen klargjorde å vår sida att vi ansåg att det vore fel väg att gå. Vi avvisade förslag som i praktiken innebar att vissa yttranden ska förbjudas på grund av deras innehåll oavsett när, var och hur de framförs. Sådana långtgående inskränkningar skulle dessutom förutsätta inskränkningar i grundlagens skydd för yttrande- och demonstrationsfriheten, och det är klart att det inte är aktuellt för den här regeringen.

När det gäller de förslag som har lämnats av utredaren vill jag också bara säga att de alltså inte förutsätter några förändringar av grundlagen utan ligger inom ramen för dagens yttrandefrihetsskydd. Samtidigt är vi tydliga med att säkerhetsläget måste tas på allvar och mötas med åtgärder som har effekt på både lång och kort sikt.

Det var bakgrunden. Vi pekade då på glappet mellan å ena sidan ordningsstörningar på en specifik plats, där polisen i dag kan begränsa villko-

ren för en allmän sammankomst, och å andra sidan krigsfara, där regering-
en kan gripa in på motsvarande sätt med hänvisning till rikets säkerhet.
Polisen kan dock inte i något läge mellan trafikstörningen och krigsfaran
gripa in eller väga in säkerhetsfrågor av det här slaget i sina bedömningar.

Det är en realitet att det här är ett glapp som också utgör en säkerhets-
mässig sårbarhet, och det var därför jag sa i min inledning – vilket jag
också underströk vid pressträffen när vi tillsatte utredningen – att vi måste
se om vårt bo. Det handlar om vår författningsberedskap för att vara rus-
tade att möta olika allvarliga hot mot svenskar och svenska intressen. Vi
måste säkerställa att det finns ett beslutsunderlag så att vi kan agera om
situationen kräver det, och det är det beslutsunderlaget vi nu har fått.

Jag vill inte föregripa remissbehandlingen av utredningens förslag,
men för att göra utredaren lite rättvisa vill jag ändå säga att många av de
situationer som Rasmus Ling lyfter fram som exempel på anstötliga mani-
festationer inte träffas av den föreslagna regleringen givet den höga nivå
på säkerhetshotet som utredaren ser är en förutsättning för att den här typen
av bestämmelser ska kunna användas i praktiken. Med det sagt: Nu kom-
mer remissinstanserna att belysa detta, och vi ska se vad den processen
ger. Sedan ska vi fortsätta att ha en transparent och rak dialog mellan re-
gering och riksdag om de här väldigt viktiga frågorna.

Anf. 73 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Jag ska inledningsvis säga att utredaren har gjort ett gott
jobb. Utredaren har arbetat utifrån de direktiv som har getts, så jag har
absolut inga synpunkter på det. Däremot tycker jag inte att förslagen är
bra, eftersom jag inte gillade direktiven. Jag hade förmånen att sitta med i
den politiska referensgruppen och har gett mina inspel under vägens gång
– detta sagt för att det inte ska råda några oklarheter i den delen.

Ett annat problem som man kan se framför sig är att hot som riktas mot
Sverige och som då skulle ligga till grund för ett avslag från polisens sida
inte sällan, utan oftast, är något som är omgärdat av sekretess. Det är ett
stort problem när man får avslag på att genomföra en manifestation då
skälen för det är hemliga. Jag vill fråga justitieministern om också han
tycker det, herr talman.

Det är väldigt lätt både allmänt i livet och i politiken att man när man
ser att något har hänt kan identifiera någonting som hade kunnat lösa pro-
blemet på förhand. Det är svårare att se nya typer av problem framför sig.
Det kan även gälla problem som kan uppkomma till följd av det som man
lägger fram och förändrar.

I detta fall tror jag att det är just så. Vi kan se att om det hade funnits
möjlighet för polisen att neka koranbränningarna hade det underlättat på
väldigt många sätt. Det hade inte blivit lika stora upplopp och inte lika
mycket problem, men vi måste också se vad det kan få för konsekvenser
på sikt och på andra områden.

Herr talman! Jag är ense med ministern om att den väg som Danmark
valde för detta inte var bra. Från Miljöpartiets sida har vi inte framfört att
man borde gå den vägen. Jag vet att andra aktörer har framhållit den vägen
i debatten. Men i den frågan är jag och Gunnar Strömmer ense om att det
var bra att inte göra så.

Det stämmer att det inte finns några grundlagsförändringar i förslaget,
men likväl handlar det om oerhört stora förändringar. Det finns en möjlig-

het inom den befintliga regeringsformen att göra förändringar som dessa, men det har aldrig gjorts så tidigare. Det skulle innebära en väldigt stor förändring om man gick den vägen.

Ytterligare en aspekt, herr talman, är om en sådan lagstiftning skulle fylla sitt syfte, det vill säga om den som söker tillstånd att göra någonting som hotar landets säkerhet nekas tillstånd. Jag tror att det vore ganska enkelt att kringgå det hela för att uppnå själva syftet med provokationen för den som har fallenhet för det.

Jag tycker, herr talman, att just LVU-kampanjen visade det. Det handlade inte om någon allmän sammankomst eller demonstration, utan det var en desinformationskampanj som framför allt skedde i sociala medier. Det har skadat vårt land oerhört mycket, skapat farliga situationer och skadat tilliten i landet. Det har varit negativt på alla möjliga sätt.

Inte heller denna lagstiftning skulle dock komma till rätta med den typen av problem. Jag tror att även med en sådan möjlighet för polisen, med de negativa konsekvenser som det skulle få, skulle det inte stoppa dem som var ute efter att provocera.

Anf. 74 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag håller med Rasmus Ling om att det finns många exempel i politiken – även i svensk politisk historia – där man så att säga har skjutit från höften för att släcka en brand här och nu utan att riktigt förutse vilka konsekvenserna på sikt skulle bli av vägvalet, antingen i liknande eller i andra situationer.

Det här skedde i en tid då andra efterfrågade väldigt omedelbara åtgärder. Ett av våra nordiska grannländer agerade väldigt snabbt den hösten och genomförde något som förvisso inte förutsatte en grundlagsändring där men som hade förutsatt en grundlagsändring i Sverige. Vi hade alltså inte riktigt praktiska möjligheter att göra så givet detta.

Under alla omständigheter valde vi en annan väg. Vi valde en mycket svensk väg. Vi valde att inte rusa iväg, utan att i stället tillsätta en vanlig hederlig statlig utredning, ge utredaren ett år och koppla en parlamentarisk referensgrupp till utredningen trots att det var en utredning som inte förutsatte några grundlagsförändringar. Men vi gjorde det för att frågorna naturligtvis anknyter till viktiga frågor om yttrandefrihet och demonstrationsfrihet.

Vi motiverade detta med att vi ville skapa en författningsberedskap. Vi har dessvärre i andra kriser sett exempel på att den svenska författningsberedskapen har varit bristfällig och att man har tvingats vispa ihop lagstiftning på väldigt kort tid utan att på ett ordentligt sätt kunna överblicka konsekvenserna av sådana tilltag. På det sättet tycker jag att vi har hanterat denna situation mycket ansvarsfullt.

Jag har lätt för att uttrycka erkänsla för de dilemman och risker som Rasmus Ling och andra pekar på och som även utredaren behandlar i sin utredning – risken för att vi exponerar oss för yttre krafter som i praktiken genom sitt agerande kommer att vara de som sätter gränserna för svensk yttrandefrihet. Allt det där har en realitet, och det kommer att vara en av de viktigaste frågorna att diskutera vidare framåt.

I andra vågskålen kan vi ändå också se att man kan ha sådan information – och förra året var vi väldigt nära ett sådant läge – som är av den karaktären att man inser att om vi ingenting gör kan det få förödande kon-

sekvenser för medborgarnas trygghet och säkerhet, för kritisk infrastruktur i ett land eller för den centrala statsledningen, det vill säga demokratins fundamentala institutioner. Men vi saknar utrymme att agera på sådan information. Vi ser tåget komma men har inga möjligheter att använda verktyg, som i och för sig skulle kunna finnas, för att sätta stopp för tåget och förhindra ett väldigt allvarligt utfall, till exempel en allvarlig terrorattack. Det är också ett dilemma: att ha information om allvarliga händelser men inte kunna agera på informationen.

Det här är realiteter som måste hanteras inom ramen för den diskussion som vi nu har. Jag tycker att det underlag som vi får genom utredningen är en utmärkt grund för den fortsatta diskussionen.

Man kan bekanta sig med utredningen och göra det på olika sätt. Man kan läsa debattinlägg, man kan om man är väldigt ambitiös ta sig igenom betänkandet eller man kan, som jag gjorde häromdagen, lyssna på en podd. Svenska Dagbladets ledarsida hade bjudit in utredaren och ställde kritiska frågor under 45 minuter. Om man gör det ser vi att vi här har ett klassiskt exempel på att juridiken inte är det komplicerade. Jag tror att de tekniska lösningarna i utredningen är rätt oantastliga.

Däremot kommer vi framgent att gemensamt behöva hantera de praktiska aspekterna av det hela – å ena sidan hur tillämpningen ska gå till i praktiken, å andra sidan vilka de praktiska effekterna blir. Dessutom har vi de mer principiella frågorna om hur vi ser på hur vidsträckt demonstrationsfriheten och yttrandefriheten ska vara, oavsett konsekvenser i andra hänseenden. Om det här sker på samma konstruktiva sätt som under utredningens gång har jag gott hopp om att vi kommer att hitta vägar framåt också när remisstiden har gått ut.

Anf. 75 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Givetvis ser vi fram emot remissomgången. Jag vill uttrycka att jag tycker att det är positivt att remissomgången har fått sedvanlig tid så att det finns tillräckligt med tid för dem som ska svara att ta sig igenom betänkandet. Det är ju ett omfattande underlag som är väl värt att läsa. Man kan komplettera med podden; jag har också lyssnat på den. Flera delar i betänkandet är dock värda att också läsa.

Herr talman! Jag tror som justitieministern att dessa avvägningar kommer att intressera många och att det kommer att ta mycket utrymme. Jag hoppas också att man kommer att diskutera det hela. En kombination av avskärmad yttrandefrihet och risk för en än värre hotbild är inte en bra cocktail. Jag hoppas och tror att flera kommer att se det och kommer att skicka med det till regeringen.

Jag hoppas att man inte kommer att gå vidare med att lägga förslag till riksdagen i dessa delar. Jag är helt övertygad, herr talman, att det inte vore bra för Sverige eller för svensk säkerhet.

Anf. 76 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Rasmus Ling för möjligheten att få diskutera dessa frågor, som är viktiga av en rad olika skäl.

Låt mig börja med det tunga allmänintresse som är startpunkten för denna process, nämligen det väldigt allvarliga säkerhetsläge Sverige befinner sig i: krig i vårt närområde och ett mycket potent hot från terrorister och våldsbejakande extremister av olika slag. Det handlar om statliga aktö-

rer som antingen agerar på egen hand eller i allians med andra aktörer, oavsett om det gäller våldsbejakande extremism eller organiserad brottslighet. Exempelvis fick vi på vårkanten rapporter om att Iran i Sverige rekryterar utförare för sina politiskt betingade våldshandlingar. Allt detta är en realitet, och det är givetvis denna realitet som gör det motiverat att pröva vår lagstiftning i ljuset av den verklighet vi realistiskt sett kommer att behöva hantera under lång tid framåt. Detta var en viktig utgångspunkt för regeringen.

En annan viktig utgångspunkt har varit att inte göra saker som rubbar det konstitutionella fri- och rättighetsskyddet på detta område. Många förslag som har förts fram, också av partier i riksdagen, förutsätter förändringar med väldigt långtgående inskränkningar av vår i regeringsformen och i andra grundlagar skyddade demonstrationsfrihet och yttrandefrihet. Men detta har inte varit aktuellt för regeringen.

Nu är det på det praktiska men principiellt betydelsefulla området allmänna sammankomster vi rör oss. Vi har fått ett utomordentligt bra underlag för en fortsatt diskussion, och jag tycker att det är rätt när det gäller grundlagsnära frågor att också ge en ordentligt utsträckt tid för remissinstanser att yttra sig. Vi har hela tiden varit angelägna om en öppen, transparent och förtrogen relation med riksdagen i dessa frågor, och det kommer vi att fortsätta att ha när vi ser utfallet av remissinstansernas yttranden. Sedan tar vi det vidare därifrån. Vi ber att få återkomma.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:799 om arbetet mot bedrägerier

Anf. 77 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Anna-Belle Strömberg har frågat mig hur jag och regeringen tänker komma till rätta med bedrägerierna, vilka åtgärder jag tänker vidta inom mitt ansvarsområde för att öka omhändertagandet och stödet till brottsoffren och om jag kommer att verka för att Sveriges regering agerar i bankkundernas intresse utifrån Europaparlamentets förslag.

Att motverka brottslighet är en av regeringens högst prioriterade frågor. Det gäller inte minst brottslighet i det finansiella systemet. Att slå sönder den kriminella ekonomin är ett av målen i den nationella strategin mot organiserad brottslighet, och strategin innehåller flera åtgärder som är av vikt i arbetet mot bedrägerier.

Det stora flertalet bedrägerier förutsätter att kriminella missbrukar produkter och tjänster som tillhandahålls av bankerna. Som ett led i regeringens arbete mot bedrägerier höll statsministern, justitieministern, finansministern och jag själv ett möte i februari med företrädare för bankerna och Polismyndigheten. Vid ett uppföljningsmöte i maj presenterade bankerna sina åtgärdsförslag, och Polismyndigheten har uppgett att de ser positivt på förslagen. Regeringen kommer att följa upp att bankernas åtgärder genomförs och får effekt.

Parallellt med detta fortsätter regeringen sitt kontinuerliga arbete med att analysera behov av skärpta lagar och regelverk i syfte att stärka bankkundernas trygghet. Tillsynsmyndigheternas arbete är också en viktig del av arbetet för konsumenternas trygghet.

Vad gäller ersättning vid obehöriga transaktioner, det vill säga transaktioner som genomförs utan kontohavarens samtycke, ansvarar kontohavaren för hela beloppet vid obehöriga transaktioner om han eller hon har handlat grovt oaktsamt. Medlemsstaterna i EU får emellertid begränsa kontohavarens ansvar under vissa förutsättningar.

Enligt svensk rätt ansvarar en konsument för hela beloppet vid obehöriga transaktioner om han eller hon har handlat särskilt klandervärt. Om konsumenten har handlat grovt oaktsamt, ansvarar han eller hon i stället för ett belopp motsvarande som mest 12 000 kronor.

Regeringen har gett Finansinspektionen i uppdrag att redovisa hur myndigheten bedriver tillsyn över att bankerna uppfyller sina skyldigheter att motverka bedrägerier. Finansinspektionen konstaterar i sin redovisning att bankerna behöver göra mer för att motverka bedrägerier. Bland annat behöver produkterna och tjänsterna utvecklas för att öka säkerheten. För att effektivisera tillsynen avser Finansinspektionen även att se över insamlingen av statistik om bedrägerier, operativa risker och säkerhetsrisker i syfte att göra den mer enhetlig.

EU:s betaltjänstdirektiv är just nu föremål för förhandlingar inom EU. Regeringen är positiv till att regelverket ses över och välkomnar Europeiska kommissionens ansats att bekämpa bedrägerier. Regeringen anser att reglerna om ansvar vid obehöriga transaktioner bör utformas så att ett högt konsumentskydd säkerställs, och regeringen avser att bevaka att reglerna om ansvarsfördelning mellan banktjänstleverantörer och kunder får en lämplig utformning. Sverige deltar aktivt i de rådsarbetsgruppsmöten som nu pågår.

Anf. 78 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Jag tackar Niklas Wykman för svaret.

Den här interpellationen skulle ha besvarats den 19 juni, men eftersom statsrådet Wykman enligt kansliet var dubbelbokad flyttades debatten fram till dagens datum. Men frågeställningen är lika aktuell i dag som före sommaruppehållet.

Precis som statsrådet säger har regeringen och Svenska Bankföreningen kommit med ett paket med åtgärder, och vi socialdemokrater håller med om att det innehåller många bra förslag. Vi anser dock att de inte är tillräckligt skarpa, och det finns flera frågetecken.

Det vi framför allt är bekymrade över är tidsperspektivet. Att det ska bli möjligt att införa tidsfördröjningar av vissa transaktioner, sätta beloppsgränser på betalningar och kunna göra ändringar på ett säkert sätt är jättebra förslag. Tidsfördröjning på transaktioner hade bankerna dock kunnat sätta mycket tidigare. Dessutom säger bankföreningen att detta ska införas successivt i de olika bankerna. Då kan man ställa sig frågan: Vad betyder det? När kommer alla bankkunder att kunna skyddas? Men kanske ännu viktigare: Om en konsument inte väljer lägre beloppsgränser och blir bedragen, vem tar då smällen? Hur ska bankerna säkerställa att alla deras kunder faktiskt är tillräckligt informerade för att skydda sig på bästa sätt? Vi vet ju att det finns konsumenter som har svårt att själva hantera sina digitala bankaffärer.

Det får inte igen bli så att bankkunderna kan betraktas som skyldiga till bedrägerier, så som det i många fall är i dag. Människors livsbesparingar kan ha gått upp i rök, och känslan är att varken banker eller samhälle

har ställt upp. De känner sig svikna och ofta helt rättslösa. Inte ens Allmänna reklamationsnämnden har varit till någon större hjälp eftersom man i så hög grad har lagt skulden på individen och inte på systemet.

Storbankernas aktieutdelning är mer än hundra gånger större än de 700 miljoner som bankkunderna blivit bedragna på under 2023, så bankerna borde kunnat ersätta dem som blivit av med sina livsbesparingar. Vi kan inte låta bankerna fortsätta skylla på kunden, ropa på mer information och tycka att alla ska vara förberedda, misstänksamma och pålästa. Tänk på alla dem som aldrig bett om att sköta sina affärer digitalt men blivit tvungna för att bankkontoren lagts ned och den manuella servicen skrotats.

Det är bra att regeringen pressar bankerna. Men som jag sa tidigare kunde det ha gått snabbare.

I Storbritannien är bankerna skyldiga att offentligt redovisa bedrägerifall, och där får kundens bank och bedragarens mottagande bank dela på ersättningen till kunderna, vilket är ett bra incitament att lösa problemet från båda håll.

Herr talman! Vad anser statsrådet om Storbritanniens system? Skulle det kunna vara gångbart i Sverige att både kundens och bedragarens bank delar på ersättningen till dem som har blivit lurade?

Anf. 79 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Först och främst tack till Anna-Belle Strömberg för den här interpellationen! Det är genuint viktigt att detta diskuteras. Det går bara att hålla med om att mer borde ha gjorts tidigare. Man kan ju ägna sig åt att fördela ansvar på olika sätt. Men när det handlar om att bekämpa brottslighet kan man ju konstatera att samhället på många olika sätt långt tidigare borde ha agerat. Det gäller ju detta område också.

Herr talman! Nu tror jag inte att Anna-Belle Strömberg och jag är så oeniga egentligen, men jag tänkte ändå ta mig friheten att gå lite i polemik. Låt mig säga, så att det inte blir fel: Skulden ligger inte hos den som blir lurad. Skulden ligger inte heller hos banken. Skulden ligger hos bedragaren. Detta tror jag att vi är helt överens om, men det ska ändå vara glasklart att skulden hör hemma hos dem som försöker utnyttja människor eller systemet för att begå brott.

Under den tid jag har följt dessa frågor har jag mött de mest bisarra – jag vet inte om det är rätt ord här – fall. Det är ju en enormt hänsynslös verksamhet där man många gånger tar sikte på samhällets mest sårbara människor och utnyttjar olika typer av svagheter i våra system, finansiella, juridiska eller polisiära, för att inte bara beröva människor deras pengar utan också hedern och äran och den sista tilltron och tilliten till samhället och medmänniskorna. Det är en avskyvärd brottslighet som vi möter.

Herr talman! Det är också viktigt att inte frikoppla detta. Det har ju inte uppstått i ett vakuum.

Förvisso är det så – jag håller helt med interpellanten i det avseendet – att det har skett en omvärldsförändring som inte bara har med kriminaliteten att göra eller med framväxten av gäng eller ett råare samhällsklimat. Det har skett en digitalisering, precis som interpellanten talar om i sitt inlägg. Det har också skett en utveckling där inte lika många banker har en lokal närvaro.

Detta att man kanske handlar på samma Icabutik som de som jobbar på banken har gradvis eroderats och förändrats. Numera sköter man myck-

et av sina tjänster digitalt. Bankens personliga kundkännedom har på så sätt förändrats, och bankerna har försökt byta ut den mot kundkännedom genom blanketter och så vidare.

Problemet är att det skyddssystem som man delvis har försökt ersätta det gamla personliga mötet på bankkontoret med har många svagheter. Det har utnyttjats. Dessa två saker i kombination – att vi har digitaliserats mer i kombination med att bankerna inte längre är lika närvarande i olika lokalsamhällen som de en gång var – har skapat luckor i systemet sammantaget. Här har varken regleringen eller brottsbekämpningen varit tillräcklig.

Banker har över tid kunnat göra stora vinster genom digitaliseringen. De har blivit effektivare och så vidare, men man har inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att komma till rätta med säkerhetsluckorna.

Jag kan i ett senare inlägg återkomma till allt vi gör konkret, men det huvudsakliga vägvalet handlar om – vid sidan av att vi supportar och deltar konstruktivt i arbetet med de nya EU-regelverk som ska komma på plats – att få bankerna och för den delen också polisen och andra som jobbar med detta att kliva fram och ta sin del av ansvaret.

Efter de åtgärder som vi har vidtagit ser vi nu att bankerna kliver fram. De börjar ta ansvar. Gradvis kan man implementera saker som gör det svårare för brottslingar i det finansiella systemet. Här kommer mer att behöva göras. Men vägvalet handlar om att tvinga aktörerna att kliva fram, ta ansvar och göra rätt.

Anf. 80 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Wykman! Jag skulle vilja återgå till min fråga om vilka åtgärder statsrådet Niklas Wikman kan vidta för att öka omhändertagandet och stödet när det gäller brottsoffren.

Det är en fruktansvärd skam att bli bedragen och lurad, precis som Niklas Wykman var inne på. Många anhängiga känner en stor oro, och denna brottslighet skapar en brist på tillit i hela samhället. Därför måste vi stötta dem som har blivit utsatta för bedrägerier, oavsett om det handlar om romansbedrägerier, någon annan typ av social manipulation eller att de luras att tro att det är en bank, en myndighet eller en vårdinrättning som tar kontakt med dem, eller någon annan organisation.

Herr talman! I min hemkommun Örnsköldsvik kunde jag under maj månad läsa i lokaltidningen Nordsverige och även ta del av SVT Väster-norrlands inslag om Tom, 78 år i Husum, som hade blivit bedragen två gånger. Jag fick kommentera Toms situation i både tidningen och SVT Västernorrland.

För drygt ett år sedan blev Tom utblottad av nätbedragare. Han fick ett telefonsamtal från bankens telefonnummer om att det var risk för att någon höll på att logga in på hans konto. Han fick anvisningar om att han skulle rädda sina pengar och loggade in. Och precis som så många andra när han slog sista siffran fick han känslan att det kanske kunde vara något lurt. Men då var det redan för sent. Det blev helt svart på skärmen. På någon minut var hans besparingar borta. Bedragarna hade då kommit över 378 000 kronor. Skulden har nu växt för varje dag eftersom han inte har kunnat betala sina räkningar i tid utan måste vänta tills pensionen kommer. Som en följd av detta går räkningarna till Kronofogden och inkasso.

Nu har han återigen blivit lurad. I våras hade han ett sparkonto med 11 600 kronor. De pengarna skulle gå till räkningarna. När han kontaktade banken för att betala räkningarna fanns det bara några ören kvar. Banken säger att han har loggat in och fört över pengar till någon annans konto, vilket han inte har gjort.

Nu känner Tom att samhället har svikit honom. Han är utblottad, och skulderna växer. Det finns ingenstans att vända sig. I medierna i våras sa han så här: Det finns inget hopp. Nu är jag helt övergiven av samhället. Jag vet inte om jag har någon anledning att leva vidare. Jag är totalt utblottad, och det är fruktansvärt förnedrande och deprimerande.

Kronofogden går nu vidare och försöker driva in pengarna trots att det är uppenbart att lånen tillkommit genom att någon har förfalskat hans namn. Men glädjande nog meddelade Tom i går till SVT Västernorrland att han hade vunnit i två av instanserna. Men flera instanser återstår fortfarande.

Bankerna gör mångmiljonvinster, och den lilla enskilde saknar helt värde, som Tom säger.

Herr talman! Min fråga till Niklas Wykman är: På vilket sätt kan de här brottsoffren stärkas och skyddas när de har utsatts för bedrägeri? Det handlar också om skammen och känslan att själv ha bidragit till att ha blivit lurad. På vilket sätt kan vi stärka offren, och bör man överväga högre krav på bankerna, ytterligare lagstiftning eller andra regelverk? Det handlar ju om att få ett slutsystem på plats så snabbt som möjligt för att skydda de här medborgarna. Detta var ministern inne på i sitt förra inlägg. Hur ska vi stärka dem och skydda dem i deras mående?

Anf. 81 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Först och främst önskar man ju att mer hade gjorts tidigare från bankerna och också att staten hade täppt till olika luckor tidigare, att vi hade haft mer polisiära resurser och på annat sätt hade kunnat motverka den här brottsligheten med kraft. Nu kan vi bara gräva där vi står och arbeta oss framåt.

Som ledamoten är medveten om kan jag inte kommentera det enskilda fallet på något sätt. Däremot kan jag med sorg konstatera att det tyvärr inte handlar om enskilda fall i bemärkelsen att de är få. Det finns väldigt många tragiska historier här, där offren antingen har fastnat i någon form av brett bedrägeriförsök eller där hänsynslösa, vidriga individer har sökt upp några av samhällets mest sårbara och begått den här typen av grymheter emot dem. Pengarna är viktiga i sig själva, men givetvis är tryggheten, tilliten, skammen och andra faktorer för många människor kanske lika viktiga.

Det är viktigt att de människor som har drabbats och orkar berätta också berättar om detta och att man bryter stigma. Detta är viktigt i sig självt för att få bort skammen.

Interpellanten frågade om beloppsgränser och olika typer av säkerhetsåtgärder. Jag kan bara uppmana alla människor att se över vilken typ av skydd de har och vilka inställningar de har.

Något som kan bidra till att bryta stigma och öka förståelsen är det faktum att alla människor kan bli lurade. Det finns förstås grupper som är mer sårbara och som de kriminella kan vända sig mot, men det finns alltid situationer där nästan alla människor är sårbara för att bli lurade på olika sätt – en regnig oktoberdag efter ett jobbigt samtal från vårdcentralen då

man ska hämta på förskolan och det råder allmänt kaos i livet och man bara vill komma vidare och få det här överstökat, till exempel. Därför är det viktigt att de här åtgärderna från bankerna rullas ut på ett brett sätt.

Vi ska såklart noggrant under tiden framöver följa hur bankerna gör detta. Att de klarar av att göra det och att de gör kundanpassningar är självklart nyckeln för detta. När man läser om en del av de här fallen undrar man vem som har efterfrågat en banktjänst där en person snabbt kan swisha bort tiotusentals kronor trots att personen normalt sett bara använder sitt bankkonto för att betala räkningar och kanske ge några hundralappar i julklass till barnbarnen. Helt plötsligt kan personen genomföra utlandstransaktioner i tiotusen- eller till och med hundratusenkronorsklassen. Här finns det något för bankerna att arbeta med för att göra något åt detta.

Vi arbetar också aktivt med en rad saker för att skärpa hur systemet fungerar och göra det motståndskraftigt. Det är ju i längden det bästa sättet att ställa sig på brottsoffrets sida, att se till att man inte kan bli lurad på det här sättet. Jag har redan berättat om uppdraget till Finansinspektionen och vilket resultat det har fått kring statistikinsamling och annat.

Sedan vi tillträdde har vi en särskild arbetsgrupp mellan Finansdepartementet och Justitiedepartementet som arbetar igenom förslag på det här området. Jag har träffat de stora telekombolagen som har en viktig del i detta eftersom det ofta är telefoner och sms som används för de här luren-drejerierna. Vi har gett ett uppdrag till Post- och telestyrelsen kring spoofing och nummermanipulation, som man ofta använder, vilket interpellanten påtalade. Vi har en utredning som tittar på förstärkt skydd för personuppgifter. Vi bereder det förstärkta straffrättsliga skyddet för äldre, så att den här typen av brott kan betraktas som grova och på det sättet ge strängare straff. Vi har arbetat med utredningen om ett förbättrat informationsutbyte med banker, och vi har en nationell strategi mot organiserad brottslighet, där brott i det ekonomiska häradet ingår.

Herr talman! Fler poliser, skärpta straff och mötet vi har haft med banker och polisen – jag skulle kunna fortsätta på detta vis att lista åtgärder vi också vidtar vid sidan av de förhöjda krav och de förväntningar vi har på bankerna.

Anf. 82 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är tydligt att det krävs en skarp lagstiftning och ett brett paket av åtgärder i syfte att stärka bankkundernas trygghet, vilket vi är helt överens om. Bankerna måste ta sitt ansvar. Även Finansinspektionen konstaterar i sin redovisning att bankerna måste göra mer för att motverka dessa bedrägerier. Men det krävs också, som vi var inne på, ett bättre omhändertagande av brottsoffren. De som utsätts för bedrägerier behöver få stöd och rådgivning, även med den skam de känner.

Europaparlamentet föreslår att bankerna ska bli återbetalningsskyldiga till kunder som lurats av bedragare oavsett om bedragaren uppgett sig vara från en bank, från en skattemyndighet eller från någon annan organisation.

Herr talman! Det är regeringen som har makten nu och som kan lagstifta i denna fråga och verka för att agera i bankkundernas intressen utifrån Europaparlamentets förslag.

Som jag tolkar statsrådets svar är regeringen positiv till att regelverket ska ses över och välkomnar EU-kommissionens ansats att bekämpa dessa bedrägerier, vilket gläder mig. Men nu behöver regeringen öka trycket och faktiskt göra någonting i god tid och snabbt. Det är jättemånga bra förslag, men de behöver sättas i verket så snart som möjligt.

Avslutningsvis vill jag tacka statsrådet Niklas Wykman för en bra debatt.

Anf. 83 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Låt mig börja med det arbete som pågår på EU-nivå. Det är en central sak för Sverige att säkra ett gott informationsutbyte för att förhindra att den här typen av bedrägerier uppkommer. Man behöver kunna dela information på ett bra och smidigt sätt. Det arbetar Sverige intensivt för. Vi arbetar också, vilket jag sa i mitt svar, för att det ska vara väl avvägt och ha ett högt skydd för konsumenterna. Det återstår att se vad den exakta utformningen landar i, men vi välkomnar alltså att det pågår ett sådant här arbete på EU-nivå. Vi deltar aktivt i det arbetet för att det ska bli så bra som möjligt.

Herr talman! Något som jag tycker är värt att lyfta, så att man inte bara tänker att detta är väldigt enkelt, är att det finns några fallgropar här som man behöver se upp för. En sådan är legitimiteten i systemet.

Man får inte tänja på bankkundernas förtroende för systemet. Det finns alla de bankkunder som tar sitt ansvar, som fyller i alla spärar och är väldigt vaksamma. De kanske tänker: "Jag gör allt jag kan, och sedan får jag vara med och betala för alla andra. Ska mina pengar gå till det?"

Där är vi inte nu, men vi måste väga in aspekten att det ska finnas drivkrafter att göra rätt och att den som gör rätt inte ska drabbas negativt och få betala för andra typer av brottslighet som finns i systemet. Det är en sak som man måste överväga.

Ännu tyngre, och något man måste ägna viss uppmärksamhet åt, är ett system där alla bedrägerier automatiskt ersätts av de andra bankkunderna – här finns såklart också risker. Vi hade tidigare diskussioner om avvägningar och hur man kan utnyttja saker på andra sätt. Man får också akta sig för att de som vill begå bedrägerier inte får ytterligare möjligheter inom systemet att tömma det på pengar genom att vara i maskopi med varandra: En av brottslingarna kan vara brottsoffret och en annan förövaren, och tillsammans lurar de staten eller banken eller bankkunderna.

Givetvis går det att utforma regler som undviker denna typ av situation, men jag tycker ändå att det är värt att understryka, herr talman, att det är denna lite komplexa materia man behöver navigera i. Det ska finnas drivkrafter att göra rätt. Det kommer också att krävas att man är ansvarsfull som individ. Men man ska inte heller rigga ett system som gör att personer kan gå ihop och lura systemet på pengar. Man måste motverka detta effektivt och inte göra nya misstag. Därav denna mycket breda ansats.

Jag är i grund och botten övertygad om att vi i slutändan har en bred politisk samsyn kring detta. Sedan kan det tekniskt vara lite svårt att göra det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2023/24:164 Stärkta skolbibliotek

Skrivelser

2023/24:162 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2023

2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition och skrivelser skulle förlängas till och med *onsdagen den 25 september*.

EU-dokument

COM(2024) 316 Förslag till rådets förordning om säkrare identitetskort för unionsmedborgare och säkrare uppehållshandlingar som utfärdas till unionsmedborgare och deras familjemedlemmar när de utövar rätten till fri rörlighet

Motioner

med anledning av prop. 2023/24:144 En ny förverkandelagstiftning

2023/24:2910 av Gudrun Nordborg m.fl. (V)

2023/24:2919 av Rasmus Ling m.fl. (MP)

2023/24:2921 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C)

med anledning av prop. 2023/24:151 Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

2023/24:2917 av Tony Haddou m.fl. (V)

2023/24:2918 av Anders Ygeman m.fl. (S)

2023/24:2920 av Annika Hirvonen m.fl. (MP)

2023/24:2922 av Jonny Cato m.fl. (C)

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 27 juni

2023/24:821 Anonym påverkan och relationen till andra stater

av *Morgan Johansson* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:822 Demokratins motståndskraft mot anonyma påverkansoperationer

av *Ida Karkiainen* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:823 Möjligheten att skydda val från anonym påverkan

av *Anders Ygeman* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:824 Barns psykiska hälsa och anonyma konton på internet

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:825 Försvarets motståndskraft mot desinformation från anonyma konton på nätet

av *Peter Hultqvist* (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

2023/24:826 Anonym opinionsbildning och Regeringskansliets anställda

av *Lena Hallengren* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

den 28 juni

2023/24:827 Arbete på EU-nivå mot anonym påverkan

av *Matilda Ernkrans* (S)
till statsrådet Jessica Roswall (M)

den 1 juli

2023/24:828 Styrningen av Polismyndigheten avseende antalet kameror

av *Rasmus Ling* (MP)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 22 juli

2023/24:829 Regeringens syn på att förändra ordningslagen

av *Rasmus Ling* (MP)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 29 juli

2023/24:830 Rätt psykiatri

av *Eva Lindh* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

den 30 juli

2023/24:831 Situationen i Turkiet och Selahattin Demirtaş

av *Ola Möller* (S)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 5 augusti

2023/24:832 Insatser för ökad energieffektivisering

av *Fredrik Olovsson* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:833 Ett nytt skatteavtal med Portugal
av *Fredrik Olovsson* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2023/24:834 Hot mot den lokala demokratin
av *Eva Lindh* (S)
till statsrådet Erik Slottnér (KD)

Prot. 2023/24:139
20 augusti

den 8 augusti

2023/24:835 Skattemedel till islamister
av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

den 14 augusti

2023/24:836 Nedskärningarna inom skolan
av *Nadja Awad* (V)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

den 19 augusti

2023/24:837 Barns psykiska hälsa och anonyma konton på internet
av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 juni

2023/24:1002 Dödsstraff för stöd till Taiwans självständighet
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)
2023/24:1003 Hälsorisker med nya kemikalier
av *Teresa Carvalho* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)
2023/24:1004 Ägarbyten av bil
av *Carina Ödebrink* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

den 27 juni

2023/24:1005 Skyddet för hotade arter
av *Rebecka Le Moine* (MP)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
2023/24:1006 Positiv särbehandling
av *Björn Söder* (SD)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

den 28 juni

2023/24:1007 Piratkopiering av film

av Lars Mejern Larsson (S)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:1008 Olagligt nedladdat filmmaterial

av Lars Mejern Larsson (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:1009 De ekonomiska konsekvenserna av olaglig konsumtion av upphovsrättsskyddat material

av Lars Mejern Larsson (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

den 3 juli

2023/24:1010 Kommunala lantmäterimyndigheters tillgång till arkivmaterial

av Adrian Magnusson (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

den 5 juli

2023/24:1011 Stöd till fängslade demokratikämpar i Kambodja

av Åsa Eriksson (S)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 8 juli

2023/24:1012 Terrorlistning av belarusiska organisationer

av Markus Wiechel (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 9 juli

2023/24:1013 Situationen i dalsländska Färgelanda

av Jonathan Svensson (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

den 10 juli

2023/24:1014 Diskrimineringsaspekten i utredningen om säkerhetsprövningar

av Azadeh Rojhan (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 12 juli

2023/24:1015 Läckage av säkerhetskänslig information från myndighet

av Björn Söder (SD)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

den 15 juli

Prot. 2023/24:139

20 augusti

2023/24:1016 Säkerhetspolitiska situationens påverkan på forskningspolitiken

av Åsa Westlund (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:1017 Problem på religiösa friskolor

av Åsa Westlund (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:1018 Flyg i norra Sverige

av Peder Björk (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

den 17 juli

2023/24:1019 Situationen i Hagestad naturreservat

av Adrian Magnusson (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:1020 Avbrott i mobiltäckning och närheten till 112 i fjällkommunerna

av Isak From (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

den 18 juli

2023/24:1021 Yttrandefriheten och EU

av Josef Fransson (SD)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

den 19 juli

2023/24:1022 EU-tullar på kinesiska elbilar

av Markus Wiechel (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

den 23 juli

2023/24:1023 Åtgärder mot Kina till följd av stödet till Ryssland

av Markus Wiechel (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:1024 Åtgärder efter ICJ:s beslut om Israel-Palestina

av Azra Muranovic (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 24 juli

2023/24:1025 Protesterna i Bangladesh

av Daniel Vencu Velasquez Castro (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:1026 Transportstyrelsens datasystem för kontroll av licenser
av *Niels Paarup-Petersen* (C)
till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

den 25 juli

2023/24:1027 Arbetet med implementeringen av plattformsdirektivet
av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2023/24:1028 Barnomsorg på obekväm arbetstid

av *Rose-Marie Carlsson* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

den 29 juli

2023/24:1029 Infrastrukturplan för Arktis

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:1030 Avtalet med Islamic Relief

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet *Johan Forssell* (M)

den 30 juli

2023/24:1031 Valet i Venezuela

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

den 31 juli

2023/24:1032 Vattkoppsvaccination i det allmänna vaccinationsprogrammet

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till statsrådet *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

den 1 augusti

2023/24:1033 Ersättning för tågstopp på järnvägen längs Norrlandskusten

av *Peder Björk* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

den 2 augusti

2023/24:1034 Gripandet av Igbal Abilov

av *Erik Hellsborn* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:1035 Armeniska krigsfångar i Azerbajdzjan

av *Erik Hellsborn* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

den 5 augusti

Prot. 2023/24:139

20 augusti

2023/24:1036 Politiskt förtryck i Venezuela

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:1037 Föreningen Nordens framtid

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Jessica Roswall (M)

den 7 augusti

2023/24:1038 Somaliska regeringens kopplingar till terrorism

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 8 augusti

2023/24:1039 Skadegörelse på Järnvägmuseet i Gävle

av *Mattias Eriksson Falk* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:1040 Användning av ny teknik

av *Martina Johansson* (C)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 9 augusti

2023/24:1041 Regeringens ståndpunkt avseende reviderat EWC-direktiv

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:1042 Anpassat högskoleprov

av *Caroline Helmersson Olsson* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:1043 Riskerna för en begränsning av Systembolagets utbud vid gårdsförsäljning

av *Fredrik Olovsson* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:1044 Dråpslaget mot Sveg

av *Kalle Olsson* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2023/24:1045 Kritik mot Polen

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:1046 Regeringens arbete rörande arbetsmarknaden kring Öresund

av *Adrian Magnusson* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

den 12 augusti

2023/24:1047 Kompetensförsörjning vid reglering av lärares undervisningstid

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:1048 Ökade kostnader när undervisningstiden regleras

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

den 13 augusti

2023/24:1049 Rutiner på servicekontor

av *Mattias Eriksson Falk* (SD)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2023/24:1050 Riksgymnasiet för döva och hörselskadade

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:1051 Åtgärder mot bristen på företagsläkare

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:1052 Regeringens inställning till fideikommiss

av *Rasmus Ling* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 14 augusti

2023/24:1053 Åtgärder för att minska lärarbristen i svenska skolor

av *Mats Wiking* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:1054 Olika aktörers intressen när det gäller torvbrytning

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

den 15 augusti

2023/24:1055 Kommissionens agerande vad gäller yttrandefrihet

av *Josef Fransson* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:1056 Palestinska myndighetens stöd till Ryssland

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:1057 Diplomatiska åtgärder efter palestinskt stöd till Ryssland

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 16 augusti

Prot. 2023/24:139

20 augusti

2023/24:1058 Yttrandefriheten i Storbritannien

av *Josef Fransson* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 19 augusti

2023/24:1059 Väntetider hos Försäkringskassan

av *Tomas Eneroth* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:1060 Transportstyrelsen och lättillgängliga kontroller via API:er

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:1061 Försäkringskassans handläggningstider

av *Isabell Mixter* (V)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:1062 Diplomatiska åtgärder mot Somalia

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 28 juni

2023/24:991 Kostnader för jaktarrende under svinpestrestriktioner

av *Åsa Eriksson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:990 Nedläggning av Sis-ungdomshem i Sollefteå

av *Peter Hedberg* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:987 Spårväg syd

av *Leif Nysmed* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:988 Energimyndighetens lån

av *Anette Rangdag* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:989 Uppföljning av projekt finansierade med offentliga medel

av *Anette Rangdag* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:986 Åtgärder för att motverka ökad ungdomsarbetslöshet

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

den 1 juli

2023/24:992 Hot om nedläggning av Sis-hemmet Vemyra

av *Anne-Li Sjölund* (C)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2023/24:994 Vårdbehov och kapacitet inom barn- och ungdomspsykiatri

av *Anna Vikström* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

den 2 juli

2023/24:995 Hemslöjden

av *Vasiliki Tsouplaki* (V)

till kulturminister *Parisa Liljestränd* (M)

2023/24:997 Hälsodata inom bilddiagnostik

av *Anna Vikström* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:998 Språkcentrum

av *Mirja Räihä* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestränd* (M)

2023/24:996 Specialistläkare i allmänmedicin

av *Sanna Backeskog* (S)

till statsrådet *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

den 4 juli

2023/24:999 Kyrkliga begravningsbyråer

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:1000 Inrikesflyget i norra Sverige efter ägarförändringarna i SAS

av *Kalle Olsson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:1001 Sjukvård för dem som förgiftats av PFAS i Kallinge

av *Andrea Andersson Tay* (V)

till statsminister *Ulf Kristersson* (M)

den 10 juli

2023/24:1004 Ägarbyten av bil

av *Carina Ödebrink* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:1002 Dödsstraff för stöd till Taiwans självständighet

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:1003 Hälsorisker med nya kemikalier

av *Teresa Carvalho* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

den 11 juli

Prot. 2023/24:139
20 augusti

2023/24:1006 Positiv särbehandling

av Björn Söder (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2023/24:1005 Skyddet för hotade arter

av Rebecka Le Moine (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

den 12 juli

2023/24:1007 Piratkopiering av film

av Lars Mejern Larsson (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:1008 Olagligt nedladdat filmmaterial

av Lars Mejern Larsson (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:1009 De ekonomiska konsekvenserna av olaglig konsumtion

av upphovsrättsskyddat material

av Lars Mejern Larsson (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

den 17 juli

2023/24:1010 Kommunala lantmäterimyndigheters tillgång till arkivmaterial

av Adrian Magnusson (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

den 19 juli

2023/24:1011 Stöd till fängslade demokratikämpar i Kambodja

av Åsa Eriksson (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 22 juli

2023/24:1012 Terrorlistning av belarusiska organisationer

av Markus Wiechel (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 23 juli

2023/24:1013 Situationen i dalsländska Färgelanda

av Jonathan Svensson (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

den 24 juli

2023/24:1014 Diskrimineringsaspekten i utredningen om säkerhetsprövningar

av *Azadeh Rojhan* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 26 juli

2023/24:1015 Läckage av säkerhetskänslig information från myndighet

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

den 29 juli

2023/24:1016 Säkerhetspolitiska situationens påverkan på forskningspolitiken

av *Åsa Westlund* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:1017 Problem på religiösa friskolor

av *Åsa Westlund* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:1018 Flyg i norra Sverige

av *Peder Björk* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

den 31 juli

2023/24:1019 Situationen i Hagestad naturreservat

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:1020 Avbrott i mobiltäckning och närheten till 112 i fjällkommunerna

av *Isak From* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

den 1 augusti

2023/24:1021 Yttrandefriheten och EU

av *Josef Fransson* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestrånd (M)

den 2 augusti

2023/24:1022 EU-tullar på kinesiska elbilar

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

den 6 augusti

Prot. 2023/24:139

20 augusti

2023/24:1023 Åtgärder mot Kina till följd av stödet till Ryssland

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:1024 Åtgärder efter ICJ:s beslut om Israel-Palestina

av *Azra Muranovic* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 7 augusti

2023/24:1026 Transportstyrelsens datasystem för kontroll av licenser

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:1025 Protesterna i Bangladesh

av *Daniel Vencu Velasquez Castro* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 8 augusti

2023/24:1027 Arbetet med implementeringen av plattformsdirektivet

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:1028 Barnomsorg på obekvämt arbetstid

av *Rose-Marie Carlsson* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

den 12 augusti

2023/24:1029 Infrastrukturplan för Arktis

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:1030 Avtalet med Islamic Relief

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

den 13 augusti

2023/24:1031 Valet i Venezuela

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:1036 Politiskt förtryck i Venezuela

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

den 14 augusti

2023/24:1032 Vattkoppsvaccination i det allmänna vaccinationsprogrammet

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

den 15 augusti

**2023/24:1033 Ersättning för tågstopp på järnvägen längs Norrlands-
kusten**

av *Peder Björk* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

den 16 augusti

2023/24:1034 Gripandet av *Igbal Abilov*

av *Erik Hellsborn* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:1035 Armeniska krigsfångar i Azerbajdzjan

av *Erik Hellsborn* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

den 19 augusti

2023/24:1037 Föreningen Nordens framtid

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet *Jessika Roswall* (M)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.17.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 12 anf. 42 (delvis)
och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JUDIT FARAGO GONTIER

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om nya riksdagsledamöter	1
§ 3 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 4 Avsägelser	2
§ 5 Anmälan om kompletteringsval.....	2
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	3
§ 7 Anmälan om faktrapromemoria	4
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:812 om nordiskt samarbete.....	4
Anf. 1 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	4
Anf. 2 EVA LINDH (S)	5
Anf. 3 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	5
Anf. 4 EVA LINDH (S)	6
Anf. 5 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	7
Anf. 6 EVA LINDH (S)	8
Anf. 7 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	8
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:761 om tvåstatslösningen	9
Anf. 8 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	9
Anf. 9 OLA MÖLLER (S)	10
Anf. 10 NADJA AWAD (V).....	11
Anf. 11 ANDRE VICE TALMANNEN.....	11
Anf. 12 LORENA DELGADO VARAS (V).....	12
Anf. 13 EVA LINDH (S)	12
Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	13
Anf. 15 OLA MÖLLER (S)	14
Anf. 16 NADJA AWAD (V).....	15
Anf. 17 LORENA DELGADO VARAS (V).....	16
Anf. 18 EVA LINDH (S)	16
Anf. 19 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	17
Anf. 20 ANDRE VICE TALMANNEN.....	18
Anf. 21 OLA MÖLLER (S)	18
Anf. 22 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	18
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:769 om desinformationens påverkan på Sverige bilden.....	19
Anf. 23 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	19
Anf. 24 TOMAS ENEROTH (S)	20
Anf. 25 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	21
Anf. 26 TOMAS ENEROTH (S)	22
Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	23
Anf. 28 TOMAS ENEROTH (S)	24
Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	24
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:831 om situationen i Turkiet och Selahattin Demirtaş	25
Anf. 30 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	25
Anf. 31 OLA MÖLLER (S)	26
Anf. 32 KADIR KASIRGA (S).....	26
Anf. 33 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	28
Anf. 34 OLA MÖLLER (S)	28

Anf. 35	KADIR KASIRGA (S)	29
Anf. 36	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	29
Anf. 37	OLA MÖLLER (S)	30
Anf. 38	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	30
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:801 om barns kontakt med båda föräldrarna vid vårdnadstvister 31		
Anf. 39	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	31
Anf. 40	RUNAR FILPER (SD)	32
Anf. 41	LAILA NARAGHI (S)	32
Anf. 42	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	34
Anf. 43	RUNAR FILPER (SD)	34
Anf. 44	LAILA NARAGHI (S)	35
Anf. 45	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	36
Anf. 46	RUNAR FILPER (SD)	37
Anf. 47	FÖRSTE VICE TALMANNEN	37
Anf. 48	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	38
§ 13 Svar på interpellation 2023/24:823 om möjligheten att skydda val från anonym påverkan..... 38		
Anf. 49	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	38
Anf. 50	ANDERS YGEMAN (S)	39
Anf. 51	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	40
Anf. 52	ANDERS YGEMAN (S)	41
Anf. 53	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	42
Anf. 54	ANDERS YGEMAN (S)	43
Anf. 55	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	43
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:826 om anonym opinionsbildning och Regeringskansliets anställda 44		
Anf. 56	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	44
Anf. 57	LENA HALLENGREN (S)	45
Anf. 58	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	46
Anf. 59	LENA HALLENGREN (S)	47
Anf. 60	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	48
Anf. 61	LENA HALLENGREN (S)	49
Anf. 62	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	49
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:828 om styrningen av Polismyndigheten avseende antalet kameror 50		
Anf. 63	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	50
Anf. 64	RASMUS LING (MP)	51
Anf. 65	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	52
Anf. 66	RASMUS LING (MP)	53
Anf. 67	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	53
Anf. 68	RASMUS LING (MP)	54
Anf. 69	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	55
§ 16 Svar på interpellation 2023/24:829 om regeringens syn på att förändra ordningslagen..... 56		
Anf. 70	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	56
Anf. 71	RASMUS LING (MP)	57
Anf. 72	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	58
Anf. 73	RASMUS LING (MP)	59
Anf. 74	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	60

Anf. 75 RASMUS LING (MP).....	61	Prot. 2023/24:139
Anf. 76 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	61	20 augusti
§ 17 Svar på interpellation 2023/24:799 om arbetet mot		
bedrägerier	62	
Anf. 77 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	62	
Anf. 78 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	63	
Anf. 79 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	64	
Anf. 80 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	65	
Anf. 81 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	66	
Anf. 82 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	67	
Anf. 83 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	68	
§ 18 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	69	
§ 19 Anmälan om interpellationer	69	
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	71	
§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	77	
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.17.....	82	